Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ

Punta de Vacas, Mentoza, Αργεντινή
(04 Μαίου 1969)

Αν ήρθες να ακούσεις έναν άνθρωπο, που υποτίθεται ότι μεταδίδει τη σοφία έκανες λάθος στο δρόμο, γιατί η σοφία δεν μεταδίδεται ούτε διαμέσου των βιβλίων, ούτε μέσω των λόγων... Η αληθινή σοφία βρίσκεται στο βάθος της συνείδησής σου, έτσι όπως η αληθινή αγάπη βρίσκεται στο βάθος της καρδιάς σου.

Αν ήρθες σπρωγμένος από τους συκοφάντες και από τους υποκριτές για να ακούσεις αυτόν τον άνθρωπο με το σκοπό να χρησιμοποιήσεις αυτά που ακούς σαν επιχείρημα ενάντια σε αυτόν έκανες λάθος στο δρόμο, γιατί αυτός ο άνθρωπος δεν είναι εδώ για να σου ζητήσει τίποτε, ούτε να σε χρησιμοποιήσει, γιατί δεν σε έχει ανάγκη.

Πρέπει να ξέρεις ποιος είναι αυτός που ακούς. Ακούς έναν φτωχό άνθρωπο, που δεν γνωρίζει τους νόμους, που κυβερνούν το σύμπαν, που δεν γνωρίζει τους νόμους της ιστορίας, που αγνοεί τις σχέσεις που δένουν τους λαούς. Αυτός ο άνθρωπος απευθύνεται στη συνείδησή σου, όπως κάνουν εκείνοι, που διαλογίζονται πάνω σε υψηλές χιονισμένες κορυφές, μακριά από τις πόλεις και τις καταστροφικές φιλοδοξίες που μεγαλώνουν σε αυτές.

Εκεί, στις πόλεις, όπου κάθε μέρα υπάρχει ένας δυστυχισμένος που πεθαίνει, όπου στην αγάπη μπαίνει το μίσος, όπου τη συγνώμη ακολουθεί η εκδίκηση.... εκεί, στις πόλεις των πλουσίων και φτωχών ανθρώπων.... εκεί στις απέραντες περιοχές των ανθρώπων, φορέθηκε ένα χιτώνας πόνου και θλίψης.

Υποφέρεις, όταν ο πόνος χτυπά το σώμα σου. Υποφέρεις όταν η πείνα κυριεύει το κορμί σου. Όμως δεν υποφέρεις μόνο από τον άμεσο πόνο, απ' την πείνα του σώματος... υποφέρεις και από τις συνέπειες της αρρώστιας που χτυπούν το σώμα σου.

Πρέπει να μάθεις να ξεχωρίζεις δύο τύπους πόνου... ένας είναι εκείνος που παράγεται σε σένα λόγω της αρρώστιας (κι αυτός μπορεί να οπισθοχωρήσει χάριν στην πρόοδο της επιστήμης και όπως η αρρώστια έτσι και η πείνα μπορεί να οπισθοχωρήσει χάριν όμως στην επιβολή της δικαιοσύνης). Αλλά, μερικές φορές ο πόνος έχει μια άλλη ρίζα, ακόμα κι αν συνδέεται με την αρρώστια του σώματος.

Αν είσαι παράλυτος, αν δεν μπορείς να δεις, αν δεν μπορείς να ακούσεις... υποφέρεις. Όμως, ακόμα κι αν προέρχεται από το σώμα σου, αυτός ο πόνος είναι του νου σου. Υπάρχει λοιπόν ένας άλλος τύπος πόνου, που δεν μπορεί να οπισθοχωρήσει μπροστά στην πρόοδο της επιστήμης. Αυτός ο τύπος πόνου, που είναι στενά δεμένος με το νου σου, οπισθοχωρεί μπροστά στην πίστη... μπροστά στη χαρά της ζωής... μπροστά στην αγάπη...

Πρέπει να ξέρεις ότι αυτός ο πόνος βασίζεται πάντα πάνω στη βία, που βρίσκεται στη συνείδησή σου. Υποφέρεις γιατί φοβάσαι να χάσεις αυτό που έχεις, υποφέρεις γι' αυτό που έχεις χάσει ή γι' αυτό που αδημονείς να κατακτήσεις... υποφέρεις γιατί δεν έχεις ή έχεις φόβο...

Ιδού οι μεγάλοι εχθροί του ανθρώπου: ο φόβος της αρρώστιας, ο φόβος της φτώχειας, ο φόβος του θανάτου, ο φόβος της μοναξιάς. Όλοι αυτοί είναι ακριβώς πόνοι του νου σου. Όλοι διακηρύσσουν την εσωτερική βία, τη βία που υπάρχει στο νου σου.

Θεώρησε ότι αυτή η βία προέρχεται πάντα από την επιθυμία. Όσο πιο βίαιος είναι ένας άνθρωπος, τόσο πιο άξεστες είναι οι επιθυμίες του. Θα ήθελα να σου διηγηθώ μια ιστορία, που συνέβη πριν πολύ καιρό...

«Ήταν ένας ταξιδιώτης που έπρεπε να κάνει ένα μακρύ δρόμο... Έδεσε το ζώο του στην άμαξα και ξεκίνησε το ταξίδι... Είχε ένα καθορισμένο χρονικό όριο για να φτάσει στον μακρινό προορισμό του. Ονόμασε το ζώο «ανάγκη» και την άμαξα «επιθυμία», τη μία ρόδα «ευχαρίστηση» και την άλλη «πόνο»... Ο ταξιδιώτης οδηγούσε την άμαξά του πότε προς τα δεξιά και πότε προς αριστερά, αλλά δεν έχανε ποτέ την κατεύθυνσή του. Όσο πιο γρήγορα πήγαινε η άμαξα τόσο πιο γρήγορα κινούνταν οι ρόδες της Ευχαρίστησης και του Πόνου, που ήταν ενωμένες με τον ίδιο άξονα και μετέφεραν την άμαξα της Επιθυμίας.

Καθώς βαριόταν, επειδή ο δρόμος ήταν πολύ μακρύς, ο ταξιδιώτης αποφάσισε να εφοδιάσει και να στολίσει την άμαξα... κι έτσι κι έγινε. Όμως όσο περισσότερο η άμαξα της Επιθυμίας σκεπαζόταν από εφόδια, τόσο πιο βαριά γινόταν η Ανάγκη.... Και πραγματικά στις στροφές και στα κατηφορικά μέρη το φτωχό ζώο, που είχε ονομάσει Ανάγκη λαχάνιαζε, μη μπορώντας να μεταφέρει την άμαξα της Επιθυμίας. Και πάνω στις πέτρες οι ρόδες της Ευχαρίστησης και του Πόνου βούλιαζαν.

Μια μέρα ο ταξιδιώτης απελπίστηκε σκεφτόμενος ότι δεν θα φτάσει στον προορισμό του, γιατί ο δρόμος ήταν ακόμα πολύ μακρύς και ο σκοπός πολύ μακρινός. Τότε, όταν νύχτωσε, αποφάσισε να σκεφτεί... Καθώς σκεφτόταν άκουσε το χλιμίντρισμα του αλόγου του, κατάλαβε το μήνυμα που του έστελνε και έτσι το επόμενο πρωινό ελευθέρωσε την άμαξα από όλα τα εφόδια, την ξεφόρτωσε από όλα τα βάρη και εκείνο το ίδιο πρωί, αμέσως άρχισε να καλπάζει με το ζώο του προχωρώντας προς τον προορισμό του. Αλλά ο χρόνος που είχε χάσει δεν μπορούσε να καλυφθεί...

Την επόμενη νύχτα επέστρεψε να σκεφτεί και μια καινούρια ειδοποίηση του φίλου του τον έκανε να καταλάβει ότι τώρα έπρεπε να αντιμετωπίσει ένα καινούριο καθήκον... και αυτό το καθήκον ήταν διπλά δύσκολο, γιατί σήμαινε τον αποχωρισμό, το χάσιμο του στηρίγματός του. Πρωί πρωί θυσίασε την άμαξα της Επιθυμίας... Είναι βέβαιο ότι με αυτόν τον τρόπο έχασε την ρόδα της Ευχαρίστησης, όμως μαζί με αυτήν έχασε και τη ρόδα του Πόνου.

Ανέβηκε στη ράχη του ζώου της Ανάγκης και άρχισε να καλπάζει στα πράσινα λιβάδια, μέχρι που έφτασε στον προορισμό του.»

Παρατήρησε πώς η επιθυμία μπορεί να σε περιορίσει. Όμως υπάρχουν επιθυμίες διαφορετικής ποιότητας. Υπάρχουν άξεστες και υψηλές επιθυμίες. Ανύψωσε την επιθυμία... Ξεπέρασε την επιθυμία... Εξάγνισε την επιθυμία... Κάνοντας έτσι θα πρέπει σίγουρα να θυσιάσεις τη ρόδα της ευχαρίστησης, όμως μαζί με αυτή θα χάσεις και τη ρόδα του πόνου.

Η βία του ανθρώπου παρακινημένη από τις επιθυμίες του δεν παραμένει μονάχα στη συνείδησή του σαν μία αρρώστια, αλλά δρα επίσης στον κόσμο των άλλων ανθρώπων, εξασκώντας βία πάνω στα υπόλοιπα ανθρώπινα όντα.

Μην πιστέψεις ότι όταν μιλώ για βία αναφέρομαι μόνο στον πόλεμο και τα όπλα, με τα οποία οι άνθρωποι καταστρέφουν τους ανθρώπους. Αυτή είναι μία φυσική βία.

Αλλά υπάρχει και μία οικονομική βία. Η οικονομική βία είναι εκείνη που σε κάνει να εκμεταλλεύεσαι τον άλλο. Εξασκείς οικονομική βία, όταν κλέβεις τον άλλον, όταν δεν είσαι πια αδερφός του άλλου, αλλά ένα αρπαχτικό ζώο προς τον αδερφό σου.

Υπάρχει η φυλετική βία. Πιστεύεις ότι δεν εξασκείς βία, όταν καταδιώκεις έναν άλλον, που είναι διαφορετικής φυλής από τη δική σου; Πιστεύεις ότι δεν εξασκείς βία, όταν τον καταδικάζεις επειδή είναι διαφορετικής φυλής από τη δική σου;

Υπάρχει μία θρησκευτική βία. Πιστεύεις ότι δεν εξασκείς βία, όταν δεν δίνεις δουλειά σε κάποιον ή του κλείνεις την πόρτα ή τον απομακρύνεις από σένα, επειδή δεν είναι της θρησκείας σου; Πιστεύεις ότι δεν είσαι βίαιος, όταν κλείνεις σε έναν κύκλο καταδίκης, όποιον δεν πρεσβεύει τις αρχές σου; Όταν τον κλείνεις στον κύκλο της οικογένειάς του; Όταν τον κλείνεις στον κύκλο του κόσμου του, γιατί δεν πρεσβεύει τη θρησκεία σου;

Υπάρχουν άλλες μορφές βίας, που επιβλήθηκαν από τη φιλισταία ηθική. Εσύ θέλεις να επιβάλεις τον τρόπο ζωής σου σε άλλους... Αλλά ποιος σου είπε ότι είσαι ένα παράδειγμα, που πρέπει να το ακολουθήσουν; Ποιος σου είπε ότι μπορείς να επιβάλεις έναν τρόπο ζωής επειδή σου αρέσει; Από πού έρχεται το καλούπι και το πρότυπο για να το επιβάλεις εσύ; Αυτή είναι μία άλλη μορφή βίας.

Μπορείς να θέσεις τέλος στη βία σε σένα και στους άλλους μονάχα με την εσωτερική πίστη και τον εσωτερικό διαλογισμό. Οι ψευδείς λύσεις δεν μπορούν να βάλουν τέρμα στη βία. Αυτός ο κόσμος υπάρχει για να εκραγεί και δεν υπάρχει τρόπος να τεθεί τέρμα στη βία. Μην ψάχνεις ψευδείς δρόμους εξόδου... Δεν υπάρχει πολιτική, που να μπορεί να λύσει αυτή την τρελή αγωνία της βίας... Στον πλανήτη δεν υπάρχει κόμμα, ούτε κίνημα, που να μπορεί να θέσει τέλος στη βία... Με ψευδείς λύσεις δεν είναι δυνατό να εξαφανίσουμε τη βία που υπάρχει στον κόσμο.

Μου λένε ότι οι νέοι πολλών χωρών ψάχνουν τα ναρκωτικά σαν λύση στη βία και στον εσωτερικό πόνο. Μην ψάχνεις λανθασμένους δρόμους εξόδου για να θέσεις τέλος στη βία.

Αδερφέ μου, ακολούθησε απλούς κανόνες, όπως απλές είναι αυτές οι πέτρες, αυτό το χιόνι και αυτός ο ήλιος που μας φωτίζει. Φέρε την ειρήνη σε σένα και στους άλλους.

Αδερφέ μου, εκεί στην ιστορία υπάρχει το ανθρώπινο ον, που δείχνει το πρόσωπο του πόνου. Αδερφέ μου, κοίταξε το πρόσωπο του πόνου... Αλλά θυμήσου ότι είναι ανάγκη να πας μπροστά μέσα στην ιστορία και ότι είναι ανάγκη να μάθεις να γελάς και ότι είναι ανάγκη να μάθεις να αγαπάς

Σε σένα αδερφέ μου, προσφέρω αυτήν την ελπίδα... Αυτήν την ελπίδα της χαράς, αυτήν την ελπίδα της αγάπης, γιατί εσύ εξυψώνεις την καρδιά σου και εξυψώνεις το πνεύμα σου και γιατί δεν ξεχνάς να εξυψώνεις το σώμα σου.

Regarding the riddle of perception

Las Palmas de Gran Canaria, 01/10/78

Το αίνιγμα της αντίληψης

Las Palmas de Gran Canaria, 01/10/78

Το αίνιγμα της αντίληψης

Πριν από 2500 χρόνια, σε μία προχωρημένη τάξη περιγραφικής ψυχολογίας, ο Βούδας ανέπτυξε ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα, όσον αφορά την αντίληψη, την συναίσθηση η οποία διακρίνει την αντίληψη, βασιζόμενος στη μέθοδο των καταχωρήσεων.

Αυτού του είδους η ψυχολογία είναι πολύ διαφορετική από την επίσημη «Δυτική» ψυχολογία η οποία βασίζεται στην εξήγηση φαινομένων. Εάν διαλέξεις μια οποιαδήποτε εργασία ψυχολογίας, θα διαπιστώσεις ότι, δεδομένου ενός φαινόμενου, αμέσως δίνεται ένας αριθμός από εξηγήσεις περί αυτού. Αλλά βέβαια, καταγράφουν σωστά το ίδιο το φαινόμενο.

Έτσι αυτά τα ρεύματα της ψυχολογίας ερμηνεύουν διαφορετικά τα ψυχικά φαινόμενα (όσο περνάει ο χρόνος προσαρμόζουν τα μοντέλα τους και τα δεδομένα τους, καθώς η γνώση τους αυξάνεται η μειώνεται.). Συνεπώς, εάν διαβάζαμε μία εργασία ψυχολογίας 100 χρόνων, θα βρίσκαμε πολλές αφέλειες οι οποίες δεν μπορούν να παραδεχθούν σήμερα.

Αυτό το είδος ψυχολογίας, χωρίς επίκεντρο, βασίζεται κατά μεγάλο βαθμό στη συμβολή των υπολοίπων επιστημών. Για παράδειγμα, μία νευροφυσιολογική εξήγηση της συνειδήσεως είναι ενδιαφέρουσα, και παράλληλα ένα βήμα μπροστά, αλλά σε χρόνο μηδέν θα βρούμε μία άλλη πιο περίπλοκη.. Σε κάθε περίπτωση, η γνώση προχωράει όσο και οι εξηγήσεις.

Αλλά, όσον αφορά την περιγραφή του ίδιου του φαινομένου, τέτοιες εξηγήσεις δεν προσθέτουν ή αφαιρούν κάτι. Παρ'όλα αυτά, μία σωστή περιγραφή που έγινε πριν από 2500 χρόνια, μας επιτρέπει να είμαστε παρόντες στην εμφάνιση του διανοητικού φαινομένου ακριβώς όπως και αν γινόταν σήμερα. Παρομοίως, εάν δινόταν μια σωστή περιγραφή σήμερα, θα χρησίμευε αναμφίβολα και στα επακόλουθα χρόνια.

Αυτού του είδους η περιγραφική ψυχολογία, η όχι επεξηγηματική, βασίζεται σε καταχωρήσεις οι οποίες είναι ίδιες σε όσους ακολουθούν την περιγραφή. Είναι σαν να έκαναν αυτές οι περιγραφές όλους τους ανθρώπους σύγχρονους, παρ'όλο που είναι πολύ διασκορπισμένοι χρονικά. Επίσης τους κάνει γείτονες, παρ'όλο που βρίσκονται σε πολύ απομακρυσμένα γεωγραφικά πλάτη.

Επιπροσθέτως, η περιγραφική ψυχολογία είναι μία χειρονομία προσέγγισης προς όλους τους πολιτισμούς (ανεξάρτητα από το πόσο διαφορετικοί μπορούν να είναι), γιατί δεν δίνει έμφαση στις μεταξύ τους διαφορές, ούτε προσπαθεί να επιβάλλει το μοντέλο ενός πολιτισμού επί του άλλου. Η περιγραφική ψυχολογία φέρνει τους ανθρώπους κοντά, αντί να τους διαχωρίζει.

Αλλά ας συνεχίσουμε με το θέμα μας. Φαίνεται ότι ο Βούδας ήταν σε μία συνάθροιση μίας ομάδας ειδικών, όπου, μέσο του διαλόγου, ανέπτυξε αυτό που αργότερα έγινε γνωστό ως «Το αίνιγμα της αντίληψης».

Ξαφνικά, ο Βούδας σήκωσε το χέρι του και ρώτησε έναν από τους πιο αξιόλογους μαθητές του:-«Αναντα, τι βλέπεις;»

Με το νηφάλιο ύφος του, ο βούδας ρωτούσε και απαντούσε σε ερωτήσεις, κάθε φορά με ακρίβεια. Ο Αναντα ήταν πιο διαχυτικός στις περιγραφές του. Οπότε και είπε:-«Ω, ένδοξε δάσκαλε! Βλέπω εμπρός μου το σφιχτό χέρι των διαφωτισμένων.»

-«Πολύ καλά Αναντα, που βλέπεις το χέρι και από που το βλέπεις;»

-«Ώ, Δάσκαλε! Βλέπω το σφιχτό χέρι του ένδοξου δασκάλου μου! Βλέπω τη γροθιά, φυσικά έξω από εμένα και μέσα από τον ίδιο μου τον εαυτό.»

-«Πολύ καλά Αναντα, με τι βλέπεις το χέρι μου;»

-«Φυσικά δάσκαλε, βλέπω το χέρι συγκεκριμένα με τα μάτια μου.»

-«Πες μου Αναντα, βρίσκεται η αντίληψη στα μάτια σου;»

-«Αυτό είναι αληθές, σεβαστέ δάσκαλε.»

-«Και πες μου Αναντα, τι συμβαίνει όταν κλείνεις τα μάτια σου;»

-«Ένδοξε δάσκαλε, όταν κλείνω τα μάτια μου, η αντίληψη χάνεται..»

-«Αυτό Αναντα, είναι αδύνατο. Τότε, όσο σκοτεινιάζει το δωμάτιο και συνεπώς βλέπεις λιγότερο, η αντίληψή σου εξαφανίζεται;»

-«Έτσι είναι, δάσκαλε.»

-«Και πες μου Αναντα, όσο αυτό το δωμάτιο παραμένει σκοτεινό, παρ'όλο που τα μάτια σου μένουν ανοιχτά αλλά δεν βλέπεις τίποτα, η αντίληψη έχει εξαφανιστεί;»

-«Ώ, ένδοξε δάσκαλε, είμαι ο ξάδερφός σου! Θυμήσου ότι μεγαλώσαμε μαζί και με αγαπούσες πάρα πολύ όταν ήμασταν μικροί. Γι'αυτό σε παρακαλώ μην με μπερδεύεις.»

-«Αναντα, εάν το δωμάτιο σκοτεινιάσει, δεν βλέπω τα αντικείμενα, αλλά τα μάτια μου λειτουργούν ακόμη. Εάν κλείσω τα μάτια μου, δεν βλέπω τα αντικείμενα, αλλά τα μάτια μου λειτουργούν ακόμη. Έτσι, εάν υπάρχει φως πέρα από τα μάτια μου, εγώ βλέπω το φως, και αν υπάρχει απόλυτο σκοτάδι, όλα παραμένουν σε σκότος. Συνεπώς η αντίληψη δεν εξαφανίζεται απλά με το κλείσιμο των ματιών. Πες μου Αναντα ,αν η αντίληψη είναι στο μάτι και εσύ φαντάζεσαι ότι βλέπεις το χέρι μου, που το βλέπεις;»

-«Δάσκαλε, σίγουρα το βλέπω με το να το φαντάζομαι επίσης μέσο των ματιών μου.»

-«Τι εννοείς Αναντα, ότι η φαντασία βρίσκεται στα μάτια; αυτό είναι αδύνατο. Εάν η φαντασία ήταν στα μάτια σου, και εσύ φαντάζεσαι το χέρι έξω από το κεφάλι σου, θα έπρεπε να γυρίσεις τα μάτια σου ανάποδα ώστε να δεις το χέρι που βρίσκεται μέσα στο κεφάλι σου. αυτό δεν είναι εφικτό. Συνεπώς, πρέπει να παραδεχθείς ότι η φαντασία δεν είναι στα μάτια σου. Που είναι τότε;»

-«Τότε πρέπει να ισχύει ότι η όραση, καθώς και η φαντασία, δεν είναι στο μάτι, αλλά πίσω από το μάτι, και συνεπώς, όταν φαντάζομαι, φαντάζομαι ανάποδα, και όταν βλέπω, , όταν αντιλαμβάνομαι, μπορώ να δω τι είναι μπροστά από τα μάτια μου.»

-«Σε αυτήν την περίπτωση, Αναντα, δεν θα έβλεπες τα αντικείμενα, αλλά τα μάτια σου...»

Κάπως έτσι συνεχίζεται ο διάλογος. Με «Το αίνιγμα της αντίληψης» οι καταχωρήσεις γίνονται πιο περίπλοκες, λύσεις προτείνονται, καθώς και ισχυρότερες αντιρρήσεις, ώσπου τελικά ο Αναντα, βαθιά συγκινημένος, ρωτά τον Βούδα για μία ορθή εξήγηση σε αυτό το ερώτημα περί όρασης, φαντασίας και συνείδησης γενικότερα. Παρ'όλο που ο Βούδας είναι πολύ ακριβής στις περιγραφές του, οι εξηγήσεις του δίνονται με έναν άκρως πλάγιο τρόπο. Έτσι, κλείνει το κεφάλαιο του Surangama Sutra, μίας από τις πιο σημαντικές εργασίες που ασχολούνται με αυτές τις σπουδές.

Όταν επιδεικνύουμε το χέρι, το βλέπουμε απ΄έξω, αλλά από μέσα. Ειδικότερα, το αντικείμενο εμφανίζεται σε εμάς σε μία θέση διαφορετική από το σημείο παρατηρήσεως του αντικειμένου. Εάν το δικό μου σημείο παρατηρήσεως ήταν απ'έξω, δεν θα μπορούσα να είμαι ενήμερος του γεγονότος ότι βλέπω κάτι. Συνεπώς το σημείο παρατηρήσεως πρέπει να είναι μέσα και όχι έξω, και το αντικείμενο πρέπει να είναι έξω και όχι μέσα. Από την άλλη μεριά, όταν φαντάζομαι μία γροθιά μέσα στο κεφάλι μου, συμβαίνει η εικόνα καθώς και το σημείο παρατηρήσεως να βρίσκονται και τα δύο μέσα στο κεφάλι μου.

Στην πρώτη περίπτωση, το χέρι το οποίο βλέπω έξω από μέσα, φαίνεται ότι το σημείο παρατηρήσεως συμπίπτει περίπου με το μάτι. Στην δεύτερη περίπτωση, όπου το χέρι είναι μέσα, το σημείο παρατηρήσεως δεν συμπίπτει με το μάτι, διότι, εάν αναπαριστούσα το χέρι μέσα στο κεφάλι μου, θα μπορούσα να το δω από το μάτι μου προς τα μέσα και από το πίσω μέρος του κεφαλιού μου προς τα μέσα. Είναι επίσης δυνατό να δω το χέρι μου από πάνω, κάτω, και πολλές άλλες διαφορετικές γωνίες. Έτσι μπορούμε να πούμε ότι στην περίπτωση της αναπαράστασης και όχι της αντίληψης, το σημείο παρατηρήσεως ποικίλει. Συνεπώς στην περίπτωση της αναπαράστασης το σημείο παρατηρήσεως δεν είναι σταθερό.

Εάν τώρα φανταστώ το χέρι να βγαίνει μέσα από το κεφάλι μου προς τα πίσω, εγώ ακόμη φαντάζομαι το χέρι μου μέσα στο κεφάλι μου, παρ'όλο που το αναπαριστώ έξω από το κεφάλι μου. Κάποιος θα μπορούσε να σκεφτεί ότι σε κάποια φάση, το σημείο παρατηρήσεως εγκαταλείπει το κεφάλι, μα κάτι τέτοιο είναι αδύνατο. Εάν φανταστώ τον εαυτό μου, για παράδειγμα, σαν να με κοίταγα από μπροστά, μπορώ να αναπαραστήσω αυτό που βλέπει σε εμένα, από όπου είμαι, από εδώ. Μπορώ επίσης να φανταστώ το πως φαίνομαι από εκεί, από εκείνο το σημείο παρατηρήσεως.

Εν τούτοις, παρ'όλο που τοποθετούμαι μπροστά μου, αποκτώ την καταχώρηση από μέσα μου, από όπου είμαι. Δεν μπορώ να πω ότι όταν βλέπω τον εαυτό μου στον καθρέφτη, βλέπω ή αισθάνομαι τον εαυτό μου μέσα στον καθρέφτη. Είμαι εδώ κοιτάζοντας τον εαυτό μου εκεί, και δεν είμαι εκεί κοιτάζοντας τον εαυτό μου εδώ. Κάποιος θα μπορούσε να μπερδευτεί και να πιστέψει ότι, επειδή κάποιος αντιμετωπίζει την αναπαράστασή του, το σημείο παραστάσεως είναι εκεί και όχι εδώ. Και σε αυτή την περίπτωση, κάτι τέτοιο είναι αδύνατο.

Σε συγκεκριμένες πειραματικές καταστάσεις (όπως μέσα σε ένα δοχείο απομόνωσης), υπό την μείωση κάποιων καταχωρήσεων αντίληψης, κάποιος χάνει την έννοια του ΕΓΩ. Με το που χάνεται το ΕΓΩ, χάνεται και η αναφορά του ορίου της αφής, δίνοντας την εντύπωση ότι κάποιος είναι έξω και ότι ακόμη μπορεί να δει από εκεί έξω. Αλλά αν παρατηρήσουμε την καταχώρηση προσεκτικά, βλέπουμε ότι αυτή η απτή-χειροπιαστή προβολή, σε καμία περίπτωση δεν τοποθετεί την καταχώρηση έξω από αυτόν, αλλά μάλλον ο ίδιος δεν έχει την ακριβή αντίληψη του σημείου της καταχώρησης, γιατί τα όρια έχουν χαθεί.

Οπότε βλέπω το χέρι έξω από εμένα και από εμένα, η διαφορετικά βλέπω το χέρι από μέσα μου ακόμη και όταν το φαντάζομαι. Προφανώς έχουμε να κάνουμε με τον ίδιο χώρο. Υπάρχει ένας χώρος όπου τα αντικείμενα που παρατηρώ είναι τοποθετημένα, και ονομάζουμε τον χώρο αυτό «χώρος της αντίληψης». Αλλά υπάρχει επίσης ένας ακόμη χώρος όπου τα αντικείμενα της αναπαράστασης είναι τοποθετημένα, και αυτός ο χώρος δεν συμπίπτει με αυτόν της αντίληψης.

Τα αντικείμενα που τοποθετούνται στους δύο αυτούς διαφορετικούς χώρους έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά. Εάν παρατηρήσω το χέρι μου, βλέπω ότι βρίσκεται σε συγκεκριμένη απόσταση από τα μάτια μου. Παρατηρώ ότι είναι κοντινότερα από τα υπόλοιπα αντικείμενα, αλλά ίσως μακρύτερα από κάποια άλλα. Βλέπω ότι ένα χρώμα που αντιστοιχεί στο σχήμα του χεριού μου. Παρ'όλο που μπορώ να φανταστώ άλλα αντικείμενα να πλαισιώνουν το χέρι μου, η αντίληψη είναι ισχυρότερη. Αλλά τώρα φαντάζομαι το χέρι μου. Το χέρι μου ίσως βρίσκεται μπροστά η πίσω από κάποιο συγκεκριμένο αντικείμενο. Μπορώ πολύ γρήγορα να αλλάξω την θέση του. Το χέρι μου μπορεί να γίνει πολύ μικρό ή τόσο μεγάλο ώστε να καλύψει όλο τον χώρο μου

αναπαράστασης. Το σχήμα του χεριού μου μπορεί να αλλάξει και μπορώ επίσης να αλλάξω το χρώμα του. Συνεπώς, η θέση ενός νοερού αντικειμένου στον χώρο αναπαράστασης μπορεί να τροποποιηθεί σύμφωνα με τις νοητικές μου λειτουργίες, αν και η θέση των αντικειμένων στον εξωτερικό χώρο μπορεί επίσης να τροποποιηθεί, αλλά όχι σύμφωνα με τις νοητικές μου λειτουργίες. Ασχέτως με το πόσο μπορώ να σκεφτώ ότι ο κίονας μετακινείται εντός του δωματίου, σαν αναπαράσταση είναι εφικτό, ωστόσο, αντιληπτά είναι σταθερός. Υπάρχουν τότε μεγάλες διαφορές μεταξύ ενός αναπαριστώμενου αντικειμένου και ενός αντιληπτού. Επίσης υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ του χώρου της αντίληψης και αυτού της αναπαράστασης.

Ας υποθέσουμε τώρα ότι κλείνω τα μάτια μου και αναπαριστώ το χέρι μου. Το τι συμβαίνει όταν αναπαριστώ το χέρι μέσα στο κεφάλι μου είναι ξεκάθαρο . Αλλά τι συμβαίνει όταν κλείσω τα μάτια μου και θυμηθώ το χέρι μου που ήταν έξω από εμένα; Που αναπαριστώ το χέρι μου τώρα που το θυμάμαι; Μέσα στο κεφάλι μου; Όχι, το αναπαριστώ έξω από το κεφάλι μου. Και όταν θυμάμαι αντικείμενα που έχω προηγουμένως δει, πως γίνεται και μπορώ να τα θυμηθώ στο ίδιο μέρος όπου βρίσκονταν, δηλαδή σε έναν εξωτερικό χώρο; Είναι αποδεκτό να θυμάμαι ένα αντικείμενο και να το τοποθετώ μέσα στο κεφάλι μου, αλλά το ερώτημα της θύμησης ενός αντικειμένου που δεν είναι μέσα στο κεφάλι μου αλλά έξω, και επιπλέον με τα μάτια μου κλειστά? Σε τι είδους χώρο κοιτάζω τώρα?

Πρέπει να είναι είτε ότι τα αντικείμενα που θυμάμαι είναι μέσα στο κεφάλι μου, αλλά πιστεύω πως τα βλέπω απ'έξω, η διαφορετικά με το που κλείνω τα μάτια μου και θυμάμαι τα αντικείμενα, το μυαλό μου βγαίνει έξω από τον εσωτερικό μου χώρο και φθάνει στον εξωτερικό. Κάτι τέτοιο είναι αδύνατο. Ξεχωρίζω εντελώς τα εσωτερικά αντικείμενα από τα εξωτερικά. Διακρίνω κατάλληλα μεταξύ του χώρου της αντίληψης και αυτού της αναπαράστασης. Αλλά η καταχώρηση είναι μπερδεμένη όταν εγώ αναπαριστώ αντικείμενα στην εξωτερική τους τοποθεσία, δηλαδή εκτός της εσωτερικής μου αναπαράστασης.

Πως μπορώ να ξεχωρίσω ένα αντικείμενο που αναπαριστάται μέσα στο κεφάλι μου, από ένα που 8υμάμαι εκτός του κεφαλιού μου? Είμαι ικανός να τα ξεχωρίσω επειδή είμαι γνώστης των ορίων του κεφαλιού μου. Και τι ορίζει αυτά τα όρια? Το όριο δίνεται από την αίσθηση της αφής, και είναι η αίσθηση της αφής των βλεφαρίδων μου που με καθιστά ικανό να ξεχωρίσω αν ένα αντικείμενο αναπαριστάται μέσα ή έξω από το κεφάλι μου. Εάν ισχύει αυτή η περίπτωση, το αντικείμενο που αναπαρίσταται εκτός, δεν είναι απαραίτητα τοποθετημένο εκτός, αλλά στο πιο επιφανειακό μέρος του χώρου αναπαράστασης, το οποίο είναι και αυτό που μου δίνει την καταχώρηση ότι το αντικείμενο βρίσκεται έκτος, μεταφρασμένη σε μία οπτική εικόνα. Αλλά η αναφορά του ορίου είναι απτή και όχι οπτική.

Η αναπαράσταση είναι τόσο ισχυρή ώστε να τροποποιεί και την αντίληψη. Εάν κοιτάξεις την κουρτίνα εκεί πίσω και την φανταστείς πολύ κοντά στα μάτια σου, θα διαπιστώσεις πως όταν ξανακοιτάξεις την κουρτίνα, χρειάζεσαι μερικές στιγμές πριν η όρασή σου αναπροσαρμοστεί. Έτσι, εσύ φαντάζεσαι την κουρτίνα πολύ κοντά σε εσένα, και όσο το φαντάζεσαι, τα μάτια σου προσαρμόζονται στην φανταστική κουρτίνα και όχι στην αληθινή. Απεναντίας, αν φανταστείς ότι μπορείς να δεις μέσα από την κουρτίνα και φανταστείς το κτίριο απέναντι, και μετά ξανακοιτάξεις την κουρτίνα, θα διαπιστώσεις ότι τα μάτια σου πρέπει να αναπροσαρμοστούν. Εάν το κάνουν είναι επειδή είχαν προηγουμένως προσαρμοστεί διαφορετικά.

αυτό συμβαίνει επειδή τα μάτια σου είχαν προηγουμένως προσαρμοστεί στην απόσταση που εσύ φανταζόσουν, και όχι σε αυτή που αντιλαμβανόσουν. Εικόνες, αναπαραστάσεις, προσαρμόζουν την αντίληψη. Εάν αυτό ισχύει, τότε τα δεδομένα της αντίληψης μπορούν να τροποποιηθούν σε μεγάλο βαθμό σύμφωνα με την αναπαράσταση που ενεργεί εκείνη τη στιγμή. Θα μπορούσε να συμβαίνει ότι το σύστημα αναπαράστασης τροποποιεί την αντίληψη του κόσμου γενικότερα, με ένα τρόπο που δεν είναι ακριβώς αυτό που πιστεύουμε ότι είναι. Ειδικότερα αυτό είναι αληθές όταν λαμβάνουμε υπ'όψιν ότι τα φαινόμενα του χώρου της αναπαράστασης δεν συμπίπτουν με τα φαινόμενα του χώρου της αναπαράστασης. Ξέροντας ότι τα φαινόμενα του χώρου της αναπαράστασης

τροποποιούν την αντίληψη, συνεπάγεται ότι η αντίληψη θα μπορούσε να μεταβάλλεται σύμφωνα με το σύστημα αναπαράστασης. Και λέγοντας «μεταβάλλεται» δεν αναφέρομαι σε κάποια συγκεκριμένη περίπτωση μεταβολής, αλλά στην αντίληψη γενικότερα. Αυτή η παρατήρηση έχει τεράστιες συνέπειες διότι, αν η αναπαράστασή μου αντιστοιχεί σε ένα συγκεκριμένο σύστημα πίστης, τότε με σιγουριά θα τροποποιώ την όρασή μου και την προοπτική μου σχετικά με τον εξωτερικό κόσμο των αντιλήψεων.

Λόγω της αντίληψης μπορώ να κατευθύνω το σώμα μου προς διαφορετικά αντικείμενα. Αλλά μπορώ επίσης να προσανατολίσω το σώμα μου προς κάποια αντικείμενα λόγω της αναπαράστασης. Εάν τα αντικείμενα αναπαρίστανται εντός, αντί για έξω από το κεφάλι μου, δεν θα μπορούσα να προσανατολίσω τις ενέργειές μου προς αυτά τα αντικείμενα. Όταν είμαι άγρυπνος και τα μάτια μου είναι ανοιχτά, το σημείο παρατηρήσεως μου συμπίπτει με το μάτι μου, καθώς και με τις υπόλοιπες εξωτερικές αισθήσεις. Αλλά όταν το επίπεδο της συναίσθησής μου μειώνεται, το σημείο παρατηρήσεως μου γίνεται πιο εσωτερικό. Αυτό συμβαίνει επειδή όσο η συναίσθηση μειώνεται, το εύρος της αντίληψης των εξωτερικών αισθήσεων μειώνεται, και η καταχώρηση των εσωτερικών αισθήσεων αυξάνεται. Συνεπώς, το σημείο προοπτικής (το οποίο δεν είναι παρά μία δομή δεδομένων από τη μνήμη και την αντίληψη) γίνεται εσωτερικό. Το σημείο προοπτικής εσωτερικοποιήται καθώς η συναίσθηση μειώνεται, και όντως έτσι ικανοποιεί την ακόλουθη λειτουργία: ότι όσο κοιμόμαστε, οι εικόνες δεν ερεθίζουν το υποκείμενό τους ώστε το σώμα να κινηθεί προς τον εξωτερικό κόσμο. Εάν όλες οι εικόνες που μου εμφανίζονται κατά τον ύπνο, μπορούσαν να κινητοποιήσουν κάποια δραστηριότητα προς τον κόσμο, τότε ο ύπνος δεν θα ήταν και πολύ χρήσιμος όσον αφορά την αναδόμηση των καθημερινών ασχολιών. Εκτός και αν βρεθώ να υπνοβατώ ή σε κατάσταση μεταλλαγμένου ύπνου, όπου μιλώ, κινούμαι, ταράζομαι, και τελικά σηκώνομαι και φεύγω. Αυτό θα ήταν δυνατό γιατί το σημείο προοπτικής αντί να εσωτερικεύεται, παραμένει σε μια πιο εξωτερική θέση μετά τις αναπαραστάσεις.

Εάν λόγω κάποιου προβλήματος με το περιεχόμενό μου, το σημείο προοπτικής μου ωθείται προς την περιφέρεια, η λόγω εξωτερικών ερεθισμάτων, το σημείο προοπτικής μου χρειάζεται στην περιφέρεια (παρ'όλο που εγώ κοιμάμαι), τότε οι εικόνες μου θα έχουν την τάση να τοποθετούνται στον πιο εξωτερικό χώρο της αναπαραστάσεως, και συνεπώς, θα είχαν την τάση να δραστηριοποιούν τα σήματά τους προς τον εξωτερικό κόσμο.

Κατά τη διάρκεια βαθύ ύπνου το σημείο παρατηρήσεως, καθώς και οι εικόνες, εσωτερικοποιούνται ακόμη περισσότερο και γενικότερα η δομή του χώρου αναπαραστάσεως τροποποιείται. Έτσι όταν είμαι άγρυπνος, βλέπω πράγματα από εμένα, αλλά δεν βλέπω εμένα, ενώ όταν κοιμάμαι συνήθως ονειρεύομαι εμένα. Σε κάποιες περιπτώσεις, πολλοί άνθρωποι δεν βλέπουν αυτούς στα όνειρά τους, αλλά βλέπουν με ένα τρόπο παρόμοιο με αυτόν που αντιλαμβάνονται τον κόσμο σε καθημερινή βάση. Αυτό συμβαίνει γιατί το σημείο προοπτικής τους μετατοπίζεται προς τα όρια της αναπαραστάσεως. Δεν έχουν έναν ήσυχο ύπνο. Αλλά αν το σημείο προοπτικής γίνει πιο εσωτερικό, τότε βλέπω τον εαυτό μου απ'έξω, όταν αναπαριστώ εμένα στα όνειρά μου. Και αυτό δεν σημαίνει ότι η εικόνα βρίσκεται εκτός του κεφαλιού μου. Αυτό που συμβαίνει είναι ότι το σημείο παρατηρήσεως έχει γίνει πιο εσωτερικό και βλέπω στην οθόνη το φιλμ της αναπαραστάσεως, όπου η εικόνα του εαυτού μου εμφανίζεται. Αλλά δεν αντιλαμβάνομαι τον κόσμο από εμένα όπως κάνω όταν είμαι άγρυπνος, αλλά μάλλον βλέπω τον εαυτό μου να κάνει πράγματα. Το ίδιο συμβαίνει και με παλιές αναμνήσεις. Εάν θυμάσαι όταν ήσουν 2, 3 ή 4 χρονών, δεν θυμάσαι εσένα να βλέπεις τα αντικείμενα από εσένα, αντ'αυτού βλέπεις εσένα να κάνεις διάφορα πράγματα ή να βρίσκεσαι μεταξύ καθορισμένων πραγμάτων. Η παλιά ανάμνηση, διαχωρίζει σε βάθος το σημείο προοπτικής. Το σημείο προοπτικής δεν είναι άλλο από το ΕΓΩ. Το ΕΓΩ κινείται. Το ΕΓΩ τοποθετείται σε κάποιο από τα επίπεδα του χώρου αναπαραστάσεως. Ο κόσμος φαίνεται μέσα από το ΕΓΩ. Οι αναπαραστάσεις φαίνονται μέσα από το ΕΓΩ. Το ΕΓΩ είναι μεταβλητό. Το ΕΓΩ προσαρμόζει τις αναπαραστάσεις και το ΕΓΩ τροποποιεί τις αντιλήψεις, σύμφωνα με το παράδειγμα που έχουμε δώσει.

Όταν αναπαριστώ εικόνες τοποθετημένες σε κάποιο βάθος, για παράδειγμα όταν φαντάζομαι ότι κατεβαίνω μια σκάλα προς το βάθος, η ότι ανεβαίνω μία σκάλα, εάν

παρατηρήσω το μάτι μου, θα δω ότι και αυτό πάει πάνω και κάτω. Παρ'όλο που το μάτι δεν έχει πραγματικά σχέση με αυτό που κάνω, γιατί οι λειτουργίες μου δεν σχετίζονται με εξωτερικά αντικείμενα, το μάτι ακολουθεί τις αναπαραστάσεις σαν να τις αντιλαμβάνονταν. Εάν φανταστώ το σπίτι μου, το οποίο βρίσκεται στα αριστερά, το μάτι μου θα έχει την τάση να κοιτάξει προς αυτή την κατεύθυνση, και ακόμη και αν το μάτι μου δεν κοίταζε προς τα αριστερά, η αναπαράσταση μου θα αντιστοιχούσε προς αυτό το μέρος στον χώρο. Και το ίδιο θα συνέβαινε εάν φανταζόμουν το σπίτι μου σε κάποια άλλη κατεύθυνση. Το μάτι, το οποίο πηγαίνοντας πάνω και κάτω ακολουθεί τις εικόνες, συναντά διάφορα αντικείμενα κατά την κίνησή του. Επειδή φαίνεται πως όλα τα αυθόρμητα συστήματα του σώματος είναι συνδεδεμένα στην οθόνη των αναπαραστάσεων την οποία κοιτάζει το ΕΓΩ. Έτσι ώστε σε ένα μέρος του χώρου αναπαραστάσεως, έχουμε παρορμήσεις που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένο μέλος του σώματος, και σε άλλο μέρος του χώρου αναπαραστάσεως, έχουμε παρορμήσεις που αντιστοιχούν σε άλλο μέλος του σώματος, και ούτω καθ'εξής. Και ξέρεις ότι αυτές οι παρορμήσεις είναι μεταφρασμένες, παραμορφωμένες, μετασχηματισμένες.

Σε ένα πολύ γνωστό παράδειγμα, παρατηρήθηκε το εξής: ο φίλος μας καταδύεται στις εικόνες του μέσο ενός σωλήνα, και ενώ κατεβαίνει, ξαφνικά συναντά έντονη αντίσταση. Η αντίσταση είναι το κεφάλι μιας πελώριας γάτας που τον εμποδίζει να συνεχίσει την κατάδυση κατά μήκος του σωλήνα. Για να το ξεπεράσει, χαϊδεύει το λαιμό της γάτας και αυτή ξαφνικά γίνεται μικρότερη. Ταυτόχρονα, ο φίλος μας καταχωρεί ένα τέντωμα στο λαιμό του, και τότε μπορεί να συνεχίσει την κατάδυση στο σωλήνα. Με αυτό θέλω να πω, ότι σε αυτή την περίπτωση, η γάτα δεν είναι παρά μία αλληγορική αναπαράσταση του τεντώματος του λαιμού του ιδίου του υποκειμένου. Άπαξ και το τέντωμα έχει δημιουργηθεί, το σύστημα των σημάτων αυτής της εικόνας αναπαριστώμενης αλληγορικά ως γάτα τροποποιείται, η αντίσταση μειώνεται και ο φίλος μας μπορεί να συνεχίσει την κατάδυση.

Σε μία άλλη περίπτωση, το υποκείμενο αρχίζει την κατάδυση στις αναπαραστάσεις του. Πολύ πιο κάτω, ξαφνικά συναντά έναν κύριο που του δίνει ένα μικρό μαύρο λίθο. Το υποκείμενο αρχίζει να αναδύεται και φτάνει στο μεσαίο επίπεδο. Ας πούμε στο σύνηθες καθημερινό επίπεδο, αλλά αναπαριστώμενο. Ένας ακόμη κύριος εμφανίζεται και του δίνει ένα διαφορετικό αντικείμενο, αλλά παρομοίου σχήματος με το πρώτο αντικείμενο που είδε πιο κάτω. Ο φίλος μας συνεχίζει την ανάβαση προς τα ύψη, αναρριχάται σε βουνά, χάνεται μέσα στα σύννεφα, και βρίσκει κάτι σαν έναν άγγελο που του δίνει εάν ακόμη πιο ακτινοβόλο αντικείμενο, πιο καθαρό, αλλά με παρόμοια χαρακτηριστικά. Και στις τρεις περιπτώσεις, ο φίλος μας παρατηρεί το αντικείμενο σε ένα ακριβές σημείο στο χώρο αναπαραστάσεως. Το ίδιο αντικείμενο δεν εμφανίζεται στο ένα σημείο εδώ, στο άλλο σημείο πιο εκεί και στο τρίτο παραπέρα. Όχι, σύμφωνα με το επίπεδο στο οποίο μπορεί να είναι, ας πούμε ότι το αντικείμενο εμφανίζεται πάντα στο μέσον, ελαφρά προς τα αριστερά. Και ο φίλος μας θυμάται ότι, φυσικά, έχει μία τεχνητή ραχοκοκαλιά που στέλνει σήματα, παρ'όλο που δεν το αντιλαμβάνεται με τον ίδιο τρόπο, και το σήμα αυτό πάντα μεταφράζεται σε εικόνα.

Συνεπώς, τα συστήματα αλληγορικής αναπαράστασης μετασχηματίζουν τα σήματα από το εσωτερικό του σώματος και τα μεταφράζουν σε εικόνες σε διαφορετικά σημεία στο χώρο αναπαραστάσεως. Δεν είναι ότι το μάτι πηγαίνει πάνω-κάτω για να βρει τι συμβαίνει μέσα στο σώμα. Το μάτι δεν πήγε στον οισοφάγο, αντ'αυτού το σήμα ενός τεντώματος έφτασε στην οθόνη των αναπαραστάσεων, χωρίς το μάτι να έχει πάει ποτέ εκεί. Οπότε, όπως κατεβαίνω, συνεχίζω να δειγματολειπτώ μεταφράσεις διαφορετικών επιπέδων μέσα στο σώμα μου. Αυτό δεν σημαίνει ότι το μάτι μου εισάγεται στα σπλάχνα μου και μεταφράζει ότι βλέπει.

Καθώς κάποιος κατεβαίνει τον χώρο των αναπαραστάσεων, γίνεται σκοτεινότερος, και όσο τον ανεβαίνει, γίνεται φωτεινότερος, όπως ξέρεις εδώ και πολύ καιρό. αυτό το σκοτάδι κατά την κάθοδο και η καθαρότητα κατά την άνοδο σχετίζονται με δύο φαινόμενα. Πρώτα απ'όλα την αυξανόμενη απόσταση από τα οπτικά κέντρα. Κατά δεύτερο λόγο, με το συνηθισμένο σύστημα μορφοποίησης ιδεών και το συνηθισμένο σύστημα αντίληψης, όπου συσχετίζουμε το φως με τον ήλιο στον ουρανό, κλπ., και την έλλειψη φωτός με τα βάθη. Αυτό αναμφίβολα λειτουργεί διαφορετικά σε μέρη όπου το

χιόνι είναι σχεδόν συνέχεια στο έδαφος και ο ουρανός είναι σκοτεινός, όπως στους περιγράφουν ου κάτοικοι παγωμένων και ομιχλωδών περιοχών. Από την άλλη μεριά, υπάρχουν αντικείμενα στα ύψη που είναι σκοτεινά, παρ'όλο που ο χώρος ή η αναπαράσταση είναι πιο φωτισμένη και υπάρχουν επίσης αντικείμενα στα βάθη του χώρου ή της αναπαράστασης που είναι φωτεινά. Ωστόσο, υπάρχουν οριακά σημεία στην άνοδο όπως και στην κάθοδο του χώρου αναπαραστάσεως. Αλλά αυτό είναι αντικείμενο για μια άλλη περιγραφή.

Είδαμε 15 σημεία:

1. Ασχοληθήκαμε με την τοποθεσία του σημείου παρατηρήσεως σε σχέση με τα εξωτερικά αντικείμενα.

2. με το σημείο παρατηρήσεως εάν το αντικείμενο είναι εσωτερικό.

3. με το αν το σημείο παρατηρήσεως είναι από πίσω

4. Ασχοληθήκαμε με το λανθασμένο σημείο παρατηρήσεως το οποίο εμφανίζεται να είναι κάπου αλλού, όταν κάποιος αναπαριστά τον εαυτό του μπροστά από τον εαυτό του.

5. δείξαμε τι συμβαίνει με αντικείμενα τοποθετημένα στο πιο εξωτερικό μέρος του χώρου αναπαραστάσεως.

6. δείξαμε τις διαφορές μεταξύ του χώρου αναπαραστάσεως του εξωτερικού και του εσωτερικού, δοσμένου από το απτό όριο που το μάτι παρέχει.

7. ασχοληθήκαμε με την τροποποίηση της αντίληψης δια της αναπαραστάσεως.

8. είδαμε τι συμβαίνει όταν ένα αντικείμενο τοποθετείται εσωτερικά και προσπαθήσαμε να κινήσουμε το σώμα.

9. είδαμε τις τροποποιήσεις του χώρου αναπαραστάσεως ενώ είμαστε άγρυπνοι.

10. είδαμε τις τροποποιήσεις του χώρου αναπαραστάσεως ενώ είμαστε κοιμόμαστε

11. είδαμε τι συμβαίνει με αντικείμενα που αντιστοιχούν στον εσωτερικό χώρο

12. μιλήσαμε για το χώρο αναπαραστάσεως και είδαμε πως αυτός ο χώρος είναι συσχετισμένος με διαφορετικά σημεία του εσωτερικού του σώματος και αυτός ο χώρος αναπαραστάσεως είναι σαν μια οθόνη

13. είδαμε ότι όσο ανεβαίνουμε τις εικόνες του χώρου αναπαραστάσεως, αυτός γίνεται φωτεινότερος.

14. είδαμε ότι όσο κατεβαίνουμε τις εικόνες του χώρου αναπαραστάσεως, αυτός γίνεται σκοτεινότερος, έστω και αν αυτά τα φαινόμενα υφίστανται πολλές εξαιρέσεις.

Από εδώ και έπειτα, ένας μεγάλος αριθμός συμπερασμάτων μπορεί να εξαχθεί.

Silo Speaks *OPINIONS, COMMENTARIES, PUBLIC ACTS - 3*
Published by ***Foundation For Humanisation***
11 Yogniti, 18 S V Road, Santacruz West, Mumbai 400054, India.
Tel: 6106197, E-mail:ffh@bitsmart.com

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ SILO ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

(Συγκέντρωση στην Κεντρική Αμερική - Οκτώβριος 1980)

Ευχαριστώ για την ευκαιρία που μου δίνετε να συζητήσω μαζί σας μερικά σημεία που αναφέρονται σε αξιοσημείωτες πλευρές της φιλοσοφίας. Λέω να συζητήσω, γιατί αυτός δεν θα είναι ένας λόγος, αλλά μία ανταλλαγή απόψεων.

Ένα πρώτο σημείο για να σκεφτούμε είναι εκείνο στο οποίο στοχεύει όλο το σχέδιό μας. Άραγε το δικό μας αντικείμενο μελέτης είναι το ίδιο με αυτό που μελετούν οι επιστήμες; Αν πρόκειται για το ίδιο οι επιστήμες θα είχαν την τελευταία λέξη.

Το δικό μας ενδιαφέρον τοποθετείται στην ανθρώπινη ύπαρξη και όχι στην ανθρώπινη ύπαρξη σαν βιολογικό ή κοινωνικό γεγονός, αφού σχετικά με αυτό το σημείο υπάρχουν επιστήμες που αφιερώνουν την προσπάθειά τους, αλλά στην ανθρώπινη ύπαρξη σαν καθημερινή αίσθηση, σαν καθημερινή προσωπική αίσθηση. Γιατί αν κάποιος αναρωτιέται για το κοινωνικό και ιστορικό φαινόμενο, που είναι συστατικά του ανθρώπινου όντος, θα αναρωτιέται με αφορμή την καθημερινή του ζωή. Θα αναρωτιέται από την κατάστασή του, σπρωγμένος από τις επιθυμίες του, τις αγωνίες του, τις ανάγκες του, τις αγάπες του, τα μίση του, θα αναρωτιέται σπρωγμένος από τις επιθυμίες του, τις απογοητεύσεις του, τις επιτυχίες του. Θα αναρωτιέται από κάτι που προηγείται της στατιστικής και της θεωρίας. Θα αναρωτιέται από την ίδια του τη ζωή.

Και τι είναι το παγκόσμιο και ταυτόχρονα το ειδικό σε κάθε ανθρώπινη ύπαρξη; Η αναζήτηση της ευτυχίας και του ξεπεράσματος του πόνου και της οδύνης είναι το παγκόσμιο και το ειδικό όλης της ανθρώπινης ύπαρξης. Και αυτή η κατάφαση που σοκάρει τη λογική είναι η αλήθεια που μπορούν να αισθανθούν όλα και καθένα από τα ανθρώπινα όντα. Έτσι λοιπόν τι είναι αυτή η ευτυχία την οποία επιθυμεί το ανθρώπινο ον; Εκείνη είναι αυτό που το ανθρώπινο ον πιστεύει.

Αυτή η κατάφαση, η τόσο εκπληκτική, βασίζεται στο γεγονός ότι τα άτομα προσανατολίζονται προς διαφορετικές εικόνες και ιδανικά ευτυχίας. Και παραπάνω. Το ιδανικό της ευτυχίας αλλάζει με την ιστορική, κοινωνική και προσωπική κατάσταση. Από αυτό συμπεραίνουμε ότι το ανθρώπινο ον αναζητά αυτό που πιστεύει ότι θα τον κάνει ευτυχισμένο και σύμφωνα με αυτό, εκείνο που πιστεύει ότι θα τον απομακρύνει από τον πόνο και την οδύνη.

Δεδομένης της επιθυμίας της ευτυχίας θα εμφανιστούν οι αντιστάσεις του πόνου και της οδύνης. Και πώς μπορούν να νικηθούν αυτές οι αντιστάσεις; Πρώτα πρέπει να αναρωτηθούμε για τη φύση τους. Ο πόνος για μας είναι ένα φυσικό γεγονός. Όλοι έχουμε ζήσει την εμπειρία του. Είναι ένα αισθητικό σωματικό γεγονός. Η πείνα, η αρρώστια, τα γηρατειά παράγουν πόνο. Κι αυτό είναι το σημείο στο οποίο εμείς διαφοροποιούμε τα άλλα φαινόμενα που δεν έχουν να κάνουν με την αίσθηση. Μονάχα η πρόοδος της κοινωνίας και της επιστήμης είναι αυτό που κάνει τον πόνο να οπισθοχωρεί. Και είναι αυτό το ιδιαίτερο πεδίο της, στο οποίο μπορούν να αναπτύξουν τις καλύτερες προσπάθειές τους οι κοινωνικοί μεταρρυθμιστές, οι επιστήμονες και πάνω απ' όλα οι ίδιοι οι λαοί, που δημιουργούν την πρόοδο, από την οποία τρέφονται αυτοί οι μεταρρυθμιστές και οι επιστήμονες.

Η οδύνη όμως είναι διανοητικής φύσης. Δεν είναι ένα αισθητικό γεγονός του ίδιου τύπου με τον πόνο. Η απογοήτευση, η μνησικακία, ο φόβος είναι καταστάσεις από τις οποίες επίσης έχουμε εμπειρία και τις οποίες δεν μπορούμε να τοποθετήσουμε σε ένα ιδιαίτερο όργανο ή σε ένα σύνολο από αυτά.

Άραγε αν και είναι διαφορετικής φύσης ο πόνος και η οδύνη δρουν μεταξύ τους; Σίγουρα ο πόνος κινητοποιεί επίσης και την οδύνη. Με αυτήν την έννοια η κοινωνική πρόοδος και η πρόοδος της επιστήμης κάνουν να οπισθοχωρήσει μία όψη της οδύνης. Όμως ειδικότερα πού θα βρούμε τη λύση για να οπισθοχωρήσει η οδύνη; Τη λύση θα τη βρούμε στο νόημα της ζωής και δεν υπάρχει μεταρρύθμιση, ούτε επιστημονική πρόοδος, που απομακρύνει τον πόνο και την οδύνη, που δημιουργεί η απογοήτευση, η μνησικακία, ο φόβος του θανάτου και ο φόβος γενικά.

Το νόημα της ζωής είναι μία κατεύθυνση προς το μέλλον, που δίνει συνοχή στη ζωή, που κανονίζει τις δραστηριότητές της και που τη δικαιολογεί πλήρως. Στο φως του νοήματος ακόμη και ο πόνος με το διανοητικό συνθετικό του και φυσικά η οδύνη, οπισθοχωρούν και μειώνονται καθώς ερμηνεύονται σαν εμπειρίες, που μπορούν να ξεπεραστούν.

Και ποιες είναι οι πηγές της ανθρώπινης οδύνης; Είναι αυτές που παράγουν αντίφαση. Υποφέρει ο κόσμος επειδή ζει αντιφατικές καταστάσεις, όμως επίσης υποφέρει επειδή θυμάται αντιφατικές καταστάσεις ή επειδή φαντάζεται αντιφατικές καταστάσεις.

Αυτές οι πηγές της οδύνης ονομάστηκαν οι τρεις δρόμοι της οδύνης και αυτές μπορούν να μετατραπούν ανάλογα με την κατάσταση στην οποία βρίσκεται το ανθρώπινο ον αναφορικά με το νόημα της ζωής.

Θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε σύντομα αυτούς τους τρεις δρόμους για να μιλήσουμε έπειτα πάνω στην έννοια και την σημασία του νοήματος της ζωής. Ας σταματήσουμε εδώ την ανάπτυξη του θέματος και ας συζητήσουμε τους ισχυρισμούς που κάναμε ως τώρα.

(Μεσολαβεί ερώτηση που ακούγεται λίγο στην εγγραφή)

Είναι ξεκάθαρο ότι οι ανθρώπινες ομαδοποιήσεις για παράδειγμα μελετούνται από την κοινωνιολογία, άλλες επιστήμες μελετούν τα άστρα του ουρανού, τους μικροοργανισμούς κλπ. Επίσης η βιολογία, η ανατομία, η φυσιολογία μελετούν το ανθρώπινο σώμα. Η ψυχολογία επιδιώκει τη μελέτη της ψυχικής συμπεριφοράς. Με όλα όσα μελετούν οι μελετητές και οι επιστήμονες τελικά δεν μελετούν την ίδια την ύπαρξη. Η επιστήμη δεν λέει τίποτα για τα όσα συμβαίνουν σε ένα άτομο, όταν φτάνει σπίτι του για παράδειγμα και δέχεται ένα χτύπημα, μία άσχημη μεταχείριση.

Εμείς ασχολούμαστε ακριβώς με την κατάσταση της ανθρώπινης ύπαρξης και για’ αυτό δεν είναι δική μας αρμοδιότητα οι συζητήσεις που μπορεί να κάνει η επιστήμη. Επίσης παρατηρούμε ότι η επιστήμη έχει σοβαρά σφάλματα, σοβαρές δυσχέρειες για να καθορίσει αυτό που συμβαίνει στην ανθρώπινη ύπαρξη. Τι συμβαίνει στην ανθρώπινη ύπαρξη; Ποια είναι η φύση της ανθρώπινης ζωής αναφορικά με το νόημα, ποια είναι η φύση της οδύνης και του πόνου, ποια είναι η φύση της ευτυχίας, ποια είναι η φύση της αναζήτησης της ευτυχίας; Αυτά είναι τα αντικείμενα της δικής μας μελέτης, είναι τα αντικείμενα του δικού μας ενδιαφέροντος: η ύπαρξη.

Από αυτή την άποψη θα μπορούσε να ειπωθεί ότι εμείς παίρνουμε μία θέση απέναντι στην ύπαρξη, μία θέση απέναντι στη ζωή και όχι στις επιστήμες που αναφέρονται σε αυτά τα πράγματα.

(Μεσολαβεί ερώτηση που δεν ακούγεται στην εγγραφή)

Είναι σαφές ότι εμείς δώσαμε έμφαση σε αυτό που ο κόσμος ψάχνει, εκείνο που πιστεύει ότι είναι η ευτυχία. Το ζήτημα είναι ότι σήμερα πιστεύει ένα πράγμα και αύριο μπορεί να πιστεύει κάτι άλλο. Αν εξετάσετε ένα ίδιο άτομο, όταν βρισκόταν στα δώδεκά του χρόνια είχε μία διαφορετική ιδέα από αυτή που μπορεί να έχει σήμερα σχετικά με την ευτυχία και αν ρωτήσετε δέκα άτομα έχουν επίσης διαφορετικές ιδέες.

Στο μεσαίωνα υπήρχε μία διαφορετική ιδέα για την ευτυχία, διαφορετική από αυτήν της εποχής της βιομηχανικής επανάστασης και γενικά οι λαοί και τα άτομα διαφοροποιούνται στην αναζήτηση της ευτυχίας. Για τίποτε δεν είναι ξεκάθαρη η ευτυχία, όσον αφορά το αντικείμενο. Φαίνεται ότι δεν υπάρχει τέτοιο αντικείμενο. Είναι πολύ περισσότερο μία κατάσταση, την οποία κάποιος ψάχνει.

Μερικές φορές αυτό το πράγμα συγχέεται με μία συγκεκριμένη μορφή προπαγάνδας, που αναφέρεται στην παρουσίαση ενός ζαμπόν σαν την ευτυχία. Λογικά όπως καταλαβαίνουμε όλοι ότι στην πραγματικότητα πρόκειται για την περιγραφή μιας κατάστασης, της κατάστασης της ευτυχίας και όχι τόσο για το αντικείμενο, γιατί από ότι ξέρουμε δεν υπάρχει τέτοιο αντικείμενο. Συνεπώς δεν είναι σαφές τι είναι η κατάσταση της ευτυχίας. Τίποτα δεν την έχει καθορίσει κατάλληλα. Είναι ένα είδος απάτης, που έγινε και για τον κόσμο δεν έμεινε τίποτα ξεκάθαρο. Καλώς, μπορούμε να συνεχίσουμε, εκτός αν υπάρχει άλλη ερώτηση. Ναι;

(Η τελευταία ερώτηση αναφέρεται στη διαδικασία του πόνου και της οδύνης. Πώς γίνεται ο πόνος να ξεπερνιέται εξελικτικά και η οδύνη να σταθεροποιείται;)

Υπάρχουν μερικοί λίγο στατικοί στη μορφή της σκέψης, που υποστηρίζουν ότι το ανθρώπινο ον δεν έχει εξελιχθεί καθόλου. Είναι πρόδηλο ότι το ανθρώπινο ον έχει εξελιχθεί: στις επιστημονικές του κατακτήσεις, στην κατάκτηση της φύσης, στην ανάπτυξή του. Φυσικά υπάρχουν προοδευμένοι πολιτισμοί, που έχουν εξαφανιστεί και προβλήματα κάθε τύπου. Αυτό που εσείς θέλετε όμως προφανώς έχει εξελιχθεί. Το ανθρώπινο ον έχει προοδεύσει, το ίδιο και ο πολιτισμός του σαν προϊόν της δραστηριότητάς του. Αυτό είναι φανερό. Το πρόβλημα είναι ότι αν και έχει προοδεύσει στην καταπολέμηση των ασθενειών,.... για παράδειγμα εσείς θυμάστε άλλες εποχές όπου ένα μικρόβιο έφερνε πανωλεθρία, σήμερα ένα φάρμακο, που προμηθεύεται έγκαιρα λύνει άμεσα το πρόβλημα. Η μισή Ευρώπη υπέκυψε κάποια στιγμή σε μια επιδημία χολέρας και άλλα, παρόμοια γεγονότα. Σήμερα οι επιστήμονες μπορούν να την κάνουν γρήγορα να οπισθοχωρήσει. Τα πράγματα έχουν αλλάξει και έχουν αλλάξει πολύ. Αλλά είναι ξεκάθαρο ότι όσον αφορά την οδύνη ένας άνθρωπος, πριν πέντε χιλιάδες χρόνια, όπως και ένας σημερινός άνθρωπος καταγράφει και υπομένει φόβους, καταγράφει και υπομένει μνησικακία. Το καταγράφει και το υπομένει σαν γι' αυτόν να μην είχε υπάρξει ιστορία, σαν σε αυτό το πεδίο κάθε άνθρωπος να ήταν πάντα ο πρώτος άνθρωπος.

Διαφορετικό από αυτό που συμβαίνει στην οπισθοδρόμηση που η επιστήμη και η εξέλιξη της κοινωνίας κάνουν όσον αφορά τον πόνο. Ο πόνος οπισθοχωρεί με αυτή την πρόοδο, όμως η οδύνη δεν έχει μεταβληθεί στο ανθρώπινο ον, δεν έχουν δοθεί οι κατάλληλες απαντήσεις σχετικά με αυτό. Και με αυτήν την έννοια υπάρχει ένα πράγμα δυσανάλογο. Όμως πώς θα μπορούσαμε εμείς να πούμε ότι το ανθρώπινο ον δεν έχει προοδεύσει; Αυτή τη φορά επειδή έχει προοδεύσει σήμερα αρκετά γίνονται αυτού του

τύπου οι ερωτήσεις και επίσης γι' αυτό ασχολούμαστε με το να δώσουμε απάντηση σε αυτούς που ρωτούν, που πιθανώς σε άλλη εποχή δεν θα ήταν αναγκαίο.

Οι τρεις δρόμοι της οδύνης δεν είναι παρά τρεις αναγκαίοι δρόμοι για την ανθρώπινη ύπαρξη, που έχουν όμως υποστεί διαστρέβλωση στη φυσιολογική τους λειτουργία. Εξηγούμαι.

Τόσο η αίσθηση αυτού που τώρα ζω και αντιλαμβάνομαι όπως και η μνήμη και η φαντασία είναι αναγκαίοι δρόμοι για την ανθρώπινη ύπαρξη. Κόβουμε κάποια από αυτές τις λειτουργίες και η ύπαρξη εξαρθρώνεται. Τελειώνουμε με την μνήμη και θα χάσουμε ακόμη και τον ίδιο το χειρισμό του σώματός μας. Εξαφανίζουμε την αίσθηση και θα χάσουμε κάθε ρύθμιση του εαυτού μας. Σταματάμε τη φαντασία και δεν θα μπορούμε να προσανατολιστούμε προς καμία κατεύθυνση.

Αυτοί οι τρεις δρόμοι που είναι αναγκαίοι για τη ζωή, μπορούν αν διαστρεβλωθούν στη λειτουργία τους και να μετατραπούν σε εχθρούς της ζωής, σε μεταφορείς της οδύνης. Έτσι υποφέρουμε καθημερινά γι' αυτό που αντιλαμβανόμαστε, γι' αυτό που θυμόμαστε και γι' αυτό που φανταζόμαστε.

Έχουμε πει και σε άλλες ευκαιρίες ότι υποφέρουμε επειδή ζούμε σε μία αντιφατική κατάσταση, όπως αυτή του να θέλουμε να κάνουμε πράγματα που αντιτίθενται μεταξύ τους. Επίσης υποφέρουμε επειδή δεν κατορθώνουμε αυτό που επιθυμούμε στο μέλλον ή από φόβο να χάσουμε αυτό που έχουμε. Και λογικά, υποφέρουμε για αυτό που έχουμε χάσει για αυτό που δεν έχουμε κατορθώσει, για κείνο που ήδη από πριν υποφέραμε, για κείνη την ταπείνωση, εκείνη την τιμωρία, εκείνο το φυσικό πόνο που έμεινε στο παρελθόν, για εκείνη την προδοσία, για κείνη την αδικία, για κείνη την ντροπή.

Και αυτά τα φαντάσματα που έρχονται από το παρελθόν είναι ζωντανά για μας Σα να ήταν παρόντα. Εκείνα είναι οι πηγές της μνησικακίας και της απογοήτευσης. Εκείνα καθορίζουν το μέλλον μας και κάνουν να χαθεί η πίστη στον ίδιο μας τον εαυτό.

Ας σταματήσουμε εδώ και να συζητήσουμε το πρόβλημα των τριών δρόμων της οδύνης.

(Αν οι τρεις δρόμοι είναι που δίνουν δυνατότητα στη ζωή ή δυνατότητα εξέλιξης, γιατί ή πώς διαστρεβλώθηκαν; Αν υποθέσουμε ότι ο άνθρωπος ψάχνει την ευτυχία, θα έπρεπε να προχωρήσει κατάλληλα για να χειριστεί αυτούς τους τρεις δρόμους υπέρ του. Όμως πώς έγινε ξαφνικά αυτοί οι τρεις δρόμοι να είναι ακριβώς οι κύριοι εχθροί του;)

Φαίνεται ότι αυτό δεν έγινε ξαφνικά. Φαίνεται ότι την ίδια στιγμή που άνοιξε η ανθρώπινη συνείδηση, όταν ακόμα δεν ήταν ένα πολύ καθορισμένο ον, φαίνεται ότι εκεί, ανοίγοντας τη φαντασία, ανοίγοντας τη μνήμη του και την ιστορική του θύμηση, ανοίγοντας την αντίληψή του για τον κόσμο που ζούσε, σε αυτήν τη στιγμή ανοίγοντας μία λειτουργία εμφανίστηκε η αντίσταση. Το ίδιο συνέβη στις εσωτερικές λειτουργίες, Έτσι όταν προσπαθούμε να κινηθούμε σε μια καινούρια δραστηριότητα, στη συνείδηση συναντούμε αντίσταση. Με τον ίδιο τρόπο που συναντάται αντίσταση στη φύση την ίδια στιγμή που βρέχει και το νερό κατεβαίνει και πηγαίνει από τα ποτάμια και συναντά αντίσταση στο πέρασμά του και με αυτή τη νίκη των αντιστάσεων με κάθε τρόπο, βγαίνοντας το νερό φτάνει στις θάλασσες.

Και είναι εξαιτίας αυτού του παιχνιδιού των πράξεων και των αντιστάσεων, που αντιστοιχούν σε παγκόσμιους νόμους δράσεων και αντιδράσεων, είναι γι' αυτό που η συνείδηση στο ξετύλιγμά της, το ανθρώπινο ον στην εξέλιξή του συναντούν αντιστάσεις.

Και συναντώντας αντιστάσεις δυναμώνει και δυναμώνοντας ενσωματώνει δυσκολίες και ενσωματώνοντάς τες, τις ξεπερνά.

Και έτσι αυτή η οδύνη, που εμφανίστηκε στο ανθρώπινο ον στην εξέλιξή του έκανε επίσης ένα ενδυνάμωμα του ανθρώπινου όντος. Έτσι η οδύνη με κάποιο τρόπο, όπως περνά με τις ίδιες τις προσωπικές μας εμπειρίες, αν ξέρουμε να τις βλέπουμε, η οδύνη με κάποιο τρόπο συνεισφέρει στην εξέλιξη. Εμείς δεν επιθυμούμε την οδύνη. Εμείς επιθυμούμε να συμφιλιωθούμε για αυτό με το είδος μας, που τόσο έχει υποφέρει και χάρη στο οποίο εμείς μπορούμε να κάνουμε καινούριες επιδείξεις. Η δική μας ευγνωμοσύνη είναι γι' αυτούς που προηγήθηκαν από εμάς παρά την οδύνη τους, γιατί χάρη σε αυτούς μπορούμε να αποπειραθούμε καινούριες απελευθερώσεις.

Αυτό είναι το σημείο για το πως η οδύνη δε γεννήθηκε ξαφνικά, αλλά με την εξέλιξη και τη διεύρυνση του ανθρώπου. Όμως είναι σαφές ότι εμείς δεν επιθυμούμε σαν ανθρώπινα όντα να συνεχίσουμε να υποφέρουμε, αλλά να προωθηθούμε πάνω από αυτές τις αντιστάσεις, εντάσσοντας ένα καινούριο δρόμο σε αυτήν την εξέλιξη.

Όμως έχουμε πει ότι θα βρούμε λύση στο πρόβλημα της οδύνης στο νόημα της ζωής και έχουμε καθορίσει αυτό το νόημα σαν κατεύθυνση στο μέλλον που δίνει συνοχή, που επιτρέπει να ταξινομήσουμε δραστηριότητες και που δικαιολογεί πλήρως την ύπαρξη. Αυτή η κατεύθυνση στο μέλλον είναι τεράστιας σημασίας, γιατί σύμφωνα με όσα εξετάσαμε, αν κοπεί αυτός ο δρόμος της φαντασίας, αυτός ο δρόμος της προοπτικής, αυτός ο δρόμος του μέλλοντος, η ανθρώπινη ύπαρξη χάνει κατεύθυνση και αυτό είναι πηγή ατέλειωτης οδύνης.

Είναι σαφές για όλους ότι ο θάνατος μοιάζει σαν το μεγαλύτερο σπάσιμο του μέλλοντος. Είναι σαφές ότι με αυτό τον τρόπο η ζωή παίρνει χαρακτήρα προσωρινού πράγματος. Και είναι σαφές ότι με αυτό το περιεχόμενο κάθε ανθρώπινη κατασκευή είναι μία άχρηστη κατασκευή προς το τίποτα.

Όποιος σκέφτεται ότι όλα τελειώνουν με το θάνατο, μπορεί να ενθαρρύνεται με την ιδέα ότι θα τον θυμούνται από τις λαμπρές του πράξεις, ότι δεν θα τον ξεχάσουν τα αγαπημένα του πρόσωπα ή οι επόμενες γενιές. Και ακόμα και αν ήταν έτσι όλοι θα προχωρούσαν τελικά προς ένα παράλογο «τίποτε» που θα διέκοπτε κάθε θύμηση.

Επίσης θα μπορούσε κανείς να σκεφτεί ότι αυτό που κάνει στη ζωή δεν είναι παρά να απαντά σε ανάγκες κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Έπειτα βέβαια ήδη θα πάψουν αυτές οι ανάγκες με το θάνατο και θα έχει χάσει νόημα κάθε αγώνας για να βγούμε από το βασίλειο της ανάγκης.

Και λογικά μπορεί να αποφασίσουμε ότι η προσωπική ζωή στερείται σημασίας στην ανθρώπινη ζωή, ότι εξάλλου ο προσωπικός θάνατος δεν έχει σημασία. Αν ήταν έτσι επίσης δεν θα είχε σημασία η ζωή, ούτε οι προσωπικές πράξεις. Δεν θα ήταν δικαιολογημένος κανένας νόμος, καμία συνθήκη και δεν θα υπήρχαν ουσιαστικά μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις πράξεις ευεργεσίας και στις κακές πράξεις.

Τίποτε δεν έχει νόημα αν όλα τελειώνουν με τον θάνατο, Και αν έτσι είναι, το μοναδικό μέσο για να περάσουμε από τη ζωή είναι να ενθαρρυνόμαστε από προσωρινά νοήματα, με προσωρινές κατευθύνσεις, στις οποίες εφαρμόζουμε την ενέργεια και τη δράση μας. Αυτό είναι που συνήθως συμβαίνει.

Αν ρωτήσουμε κάποιον τι νόημα έχει γι' αυτόν η ζωή, πιθανώς θα απαντήσει για την οικογένειά του, ή το γείτονά του ή για ένα συγκεκριμένο λόγο, που ΄σύμφωνα με αυτόν του δικαιολογεί την ύπαρξη. Και αυτά τα προσωρινά νοήματα θα πρέπει να δώσουν κατεύθυνση για να αντιμετωπίσει την ύπαρξη, όμως μόλις εμφανιστούν

προβλήματα με τα αγαπημένα πρόσωπα, μόλις χαθεί η ελπίδα της αγαπημένης αιτίας, μόλις κάτι αλλάξει στο επιλεγμένο νόημα, το παράλογο και ο αποπροσανατολισμός θα επιστρέψουν για την αρπαγή τους.

Τελικά συμβαίνει με τα προσωρινά νοήματα και κατευθύνσεις της ζωής ότι σε περίπτωση που επιτευχθούν ήδη χάνουν την αναφορά και εξάλλου παύουν να είναι χρήσιμα για παραπέρα και σε κάθε περίπτωση που δεν επιτευχθούν παύουν να είναι χρήσιμα για αναφορά.

Σίγουρα μετά την αποτυχία ενός προσωρινού νοήματος πάντα μένει η εναλλακτική λύση να τοποθετήσουμε ένα καινούριο προσωρινό νόημα, κάθε φορά αντίθετο με αυτό που απέτυχε. Έτσι από νόημα σε νόημα σβήνει με τα χρόνια κάθε ίχνος συνοχής και με αυτό αυξάνεται η αντίφαση και συνεπώς και η οδύνη.

Η ζωή δεν έχει νόημα αν όλα τελειώνουν με το θάνατο. Όμως είναι βέβαιο ότι όλα τελειώνουν με το θάνατο; Είναι βέβαιο ότι δεν μπορούμε να αποκτήσουμε μια καθορισμένη κατεύθυνση που δεν διαφοροποιείται με τα ατυχήματα της ζωής; Πώς τοποθετείται το ανθρώπινο ον απέναντι στο πρόβλημα ότι όλα τελειώνουν με το θάνατο;

Έτσι όπως ξεχωρίζουμε τρεις δρόμους της οδύνης, παρατηρούμε επίσης πέντε καταστάσεις αναφορικά με το πρόβλημα του θανάτου και την υπέρβαση. Σε αυτές τις πέντε καταστάσεις μπορούμε να τοποθετήσουμε οποιοδήποτε άτομο άλλους πιο πολύ και άλλους πιο λίγο.

Μία κατάσταση στην οποία ένα άτομο έχει αναμφισβήτητη σιγουριά που του δίνεται από την ίδια την εμπειρία, όχι από διδασκαλία ή από το περιβάλλον. Γι' αυτόν είναι βέβαιο, αναμφισβήτητο, το ότι η ζωή είναι μία μετάβαση, ότι ο θάνατος είναι μία τυχαίο απάτη.

Όμως άλλη έχουν την πίστη ότι το ανθρώπινο ον πηγαίνει προς δεν ξέρω ποια υπέρβαση και αυτή την πίστη την έχουν από εκπαίδευση, από το περιβάλλον, όχι από κάποιο νόημα, που έχουν γνωρίσει με εμπειρία, όχι από κάποια απόδειξη γι' αυτό, αλλά από κάτι που τους δίδαξαν και που απλά το δέχονται.

Υπάρχει ένας τρίτος τύπος τοποθέτησης απέναντι στο νόημα της ζωής και είναι εκείνων των ατόμων που επιθυμούν να έχουν μία πίστη ή μία εμπειρία. Εσείς πρέπει να έχετε συναντήσει αρκετά άτομα που λένε: «αν εγώ μπορούσα να κάνω ή να πιστέψω ορισμένα πράγματα η ζωή μου θα ήταν διαφορετική». Και υπάρχουν πολλά πρόχειρα παραδείγματα. Άτομα στα οποία συνέβησαν πολλά ατυχήματα, πολλές δυστυχίες και που έχουν επιβιώσει με δύναμη από αυτά καθώς ή έχουν πίστη ή έχουν μία αίσθηση ότι όλα είναι μία δοκιμασία, σε κάθε περίπτωση μία αντίσταση, που με κάποιο τρόπο αυξάνει την γνώση. Επίσης μπορεί να έχετε συναντήσει άτομα που δέχονται την οδύνη σαν ένα μέσο μάθησης.

Δεν είναι ότι την ψάχνουν την οδύνη. Όχι όπως άλλοι που μοιάζει να έχουν μία ιδιαίτερη κλίση προς την οδύνη. Μιλάμε για κείνους που απλά όταν τους συμβαίνει κάτι άσχημο, ψάχνουν το καλύτερο μέρος από αυτό, που είναι πολύ διαφορετικό. Άτομα που δεν πηγαίνουν ψάχνοντας την οδύνη, τελείως αντίθετα, αλλά που όταν δίνεται η κατάσταση την αφομοιώνουν και την ενσωματώνουν και την ξεπερνούν.

Καλώς, υπάρχουν λοιπόν άτομα που τοποθετούνται σε αυτήν την κατάσταση του ότι δεν έχουν καμία πίστη, κανένα πιστεύω, όμως πόσο άραγε θα επιθυμούσαν να είχαν κάτι να τους έδινε θάρρος και κατεύθυνση στη ζωή! Ναι, αυτά τα άτομα υπάρχουν.

Υπάρχουν επίσης εκείνοι που υποψιάζονται διανοητικά την πιθανότητα να υπάρχει μία υπέρβαση. Ή τους φαίνεται δυνατό, όμως δεν είναι πολύ πρόβλημα για

αυτούς. Απλώς το θεωρούν πιθανό και δεν έχουν καμία εμπειρία, ούτε έχουν πίστη. Θα γνωρίσετε τέτοια άτομα....

Και τέλος υπάρχουν εκείνοι που αρνούνται κάθε πιθανότητα υπέρβασης. Θα βρείτε αρκετούς και πιθανώς ανάμεσά σας να υπάρχουν πολλοί που σκέφτονται έτσι. Οπότε με διαφοροποιήσεις μπορεί ο καθένας να τοποθετηθεί, εκείνοι που έχουν κάποια απόδειξη, εκείνοι που δεν πιστεύουν καθόλου στο θέμα αυτό, εκείνοι που έχουν την πίστη, γιατί την αφομοίωσαν όταν ήταν μικροί, όσοι θα ήθελαν να έχουν μία εμπειρία ή μία πίστη, εκείνοι που θεωρούν την υπέρβαση μία διανοητική πιθανότητα, χωρίς να έχουν περισσότερα προβλήματα, Σα να μη συνδέεται με τη ζωή τους και εκείνοι που την αρνούνται, την αρνούνται....πάει καλά.

Όμως εδώ δεν τελειώνουμε με το θέμα της τοποθέτησης απέναντι στο ζήτημα της υπέρβασης. Υπάρχουν όπως φαίνεται διαφορετικοί βαθμοί, διαφορετικά βάθη απέναντι στο πρόβλημα της υπέρβασης. Υπάρχουν εκείνοι που λένε για το θέμα ότι έχουν μία πίστη, το βεβαιώνουν, όμως αυτό που λένε δεν αντιστοιχεί σε αυτό που ξέρουν εμπειρικά. Δεν λέμε ότι λένε ψέματα, λέμε ότι αυτό που λένε είναι επιφανειακό, χωρίς βάθος. Αυτοί που λένε ότι έχουν μία πίστη, αύριο μπορεί να μην την έχουν.

Αυτοί οι βαθμοί μας δίνουν σε κάποιο μέτρο την επιφανειακότητα ή το βάθος σε κάθε μια από αυτές τις πέντε καταστάσεις και γι' αυτό και την κινητικότητα ή τη σταθερή πεποίθηση σχετικά με την κάθε τοποθέτηση.

Γνώρισα άτομα που ήταν αφοσιωμένα, πίστευαν σε μία πίστη και με το θάνατο ενός συγγενή, με το θάνατο ενός αγαπημένου πέταξε κάθε πίστη που έλεγαν ότι έχουν και έπεσαν στο χειρότερο από τα μη-νοήματα. Αυτή η πίστη ήταν μια επιφανειακή πίστη, μια περιφερειακή πίστη. Αντίθετα για εκείνους τους άλλους, οι οποίοι έχουν επιβιώσει από μεγάλες καταστροφές και επιβεβαιώνουν την πίστη τους, το πράγμα είναι διαφορετικό, το θέμα έχει βαθμούς.

Γνώρισα άτομα που ήταν πεπεισμένα για την ολοκληρωτική ανυπαρξία της υπέρβασης. Κάποιος πεθαίνει και εξαφανίζεται. Λέγοντας έτσι αυτοί είχαν την πίστη ότι όλα τελειώνουν με το θάνατο. Είναι σαφές ότι σε κάποια περίσταση περπατώντας κοντά σε ένα νεκροταφείο τους έχουμε αφήσει μόνους τους και έχουν αργέψει το βήμα και έχουν αισθανθεί ανήσυχοι....

Και πώς στερεοποιούνται αυτοί οι νυκτερινοί φόβοι, αυτές οι δυσπιστίες στους θορύβους των φαντασμάτων, αυτό το σφίξιμο στο βήμα στους σκοτεινούς και έρημους τόπους, πως στοιχειοθετείται αυτή η βέβαιη πεποίθηση ότι όλα τελειώνουν με το θάνατο και επομένως δεν υπάρχει φόβος;

Επομένως υπάρχουν άτομα που ακόμα και στην άρνηση της υπέρβασης τοποθετούνται πολύ επιφανειακά και αυτό μπορεί να αλλάξει. Μπορούν να διαβεβαιώσουν με επιμονή την πίστη τους, έτσι να πείθονται, η ζωή τους να έχει συνοχή και να εξαφανίζονται όλοι οι φόβοι αυτού του τύπου των εκδηλώσεων μιας ύποπτης φύσης. Έτσι κάποιος μπορεί να τοποθετείται σε οποιαδήποτε κατάσταση, όμως με διαφορετικό βάθος. Αυτό είναι ένα από τα σημεία μας και δεν αρκεί, λοιπόν, να πούμε εντάξει ανήκω σ' αυτήν την κατηγορία. Πώς; Θυμόμαστε ότι οι βαθμοί μας δίνουν την ιδέα της διαφοροποίησης. Για παράδειγμα εμείς οι ίδιοι σε ορισμένες εποχές της ζωής μας πιστέψαμε ένα πράγμα σχετικά με την υπέρβαση και έπειτα ένα άλλο. Άλλαξε, αυτό είναι κινητό, δεν είναι ένα στατικό πράγμα.

Όχι μόνο σε διαφορετικές εποχές της ζωής μας, αλλά και σε καταστάσεις. Αλλάζει η κατάστασή μας και αλλάζει η πίστη μας σε σχέση με το πρόβλημα της

υπέρβασης. Και παραπάνω. Αλλάζει από τη μία μέρα στην άλλη. Μερικές φορές το πρωί πιστεύω ένα πράγμα, το βράδυ ήδη όχι. Και αυτό μοιάζει να έχει μεγάλη σημασία, γιατί προσανατολίζει την ανθρώπινη ζωή είναι κάτι υπερβολικά εναλλάξιμο. Και στο τέλος, λογικά, μας προκαλεί ασυμφωνία στην καθημερινή ζωή.

Έτσι όπως είναι η τοποθέτηση απέναντι στο θάνατο και την υπέρβαση θα είναι η συνοχή ή η αντίφαση και ο πόνος στην καθημερινή ζωή. Σε αυτές τις πέντε καταστάσεις και βαθμούς τοποθετείται το ανθρώπινο ον, όμως ποια θα πρέπει να είναι η σωστή τοποθέτηση;

Σαν ελάχιστο η επιθυμία να κατέχουμε την εμπειρία ή το πιστεύω, γιατί αυτή η επιθυμία είναι η αναγκαία προϋπόθεση για να προσανατολιστούμε ήδη στο νόημα της υπέρβασης. Και δεν έχει σημασία αν έχουμε πίστη, όμως όταν κάποιος επιθυμεί ταυτόχρονα ακόμα κι αν δεν έχει πίστη, σαν μηχανισμός δουλεύει και σιγά σιγά κατευθύνεται προς το να πιστέψει.

Ο κόσμος λέει ότι η πίστη και αυτά τα πράγματα είναι κάτι που υπάρχει ή που δεν υπάρχει στα άτομα, που βλασταίνει ή που δεν βλασταίνει. Αυτό είναι κάτι, που δεν μπορούμε να το χειριστούμε. Όμως παρατηρήστε αυτόν το μηχανισμό. Μπορεί εσείς να μην έχετε καθόλου πίστη, μπορεί να μην έχετε εμπειρία. Αλλά μπορεί να επιθυμείτε χωρίς πίστη και χωρίς εμπειρία να το κερδίσετε αυτό. Μπορεί να καταλαβαίνετε διανοητικά ότι αυτό είναι ενδιαφέρον, ότι μπορεί να αξίζει τον κόπο να προσαρμοστείτε σε αυτήν την κατεύθυνση. Έπειτα εγώ σας λέω ότι όταν αυτό αρχίσει να συμβαίνει, ήδη εκδηλώνεται σε αυτήν την κατεύθυνση. Σαν ελάχιστο την επιθυμία να έχετε την εμπειρία ή το πιστεύω, γιατί αυτή η επιθυμία είναι η αναγκαία προϋπόθεση για να προσανατολιστείτε ήδη στο νόημα της υπέρβασης.

Αν αυτή η επιθυμία είναι αδύναμη τίποτα δεν θα μπορεί να κατασκευαστεί, όμως στο μέτρο που αυτή η επιθυμία αυξάνεται θα είναι σαν μία πράξη που βγαίνει σε αναζήτηση του αντικειμένου της και εκείνο ακριβώς θα δώσει κατεύθυνση στην ύπαρξη.

Έτσι όποιοι αποκτήσουν αυτήν την ασυγκίνητη πίστη ή αυτήν την υπερβατική εμπειρία, ακόμα κι αν δεν μπορέσουν να την καθορίσουν με συγκεκριμένους όρους, όπως δεν μπορεί να προσδιοριστεί η αγάπη, θα αναγνωρίσουν έτσι την ανάγκη να προσανατολίσουν άλλους προς το νόημα, αλλά ποτέ δεν θα προσπαθήσουν να επιβάλλουν το τοπίο τους σε εκείνους που δεν αναγνωρίζουν.

Και έτσι σε συνάφεια με όσα ειπώθηκαν ξεκαθαρίζω σε σας την αμετακίνητη πίστη μου και βεβαιότητα της εμπειρίας ότι ο θάνατος δεν σταματά το μέλλον, ότι ο θάνατος αντίθετα μεταβάλλει την προσωρινή κατάσταση της ύπαρξής μας για να την ωθήσει ευμενώς στην αθάνατη υπέρβαση. Και δεν επιβάλλω την αμετακίνητή μου πίστη και βεβαιότητα και συζώ με εκείνους που βρίσκονται σε διαφορετικές καταστάσεις σε αναφορά με το νόημα, όμως είμαι υποχρεωμένος να κηρύξω αλληλέγγυα το μήνυμα που αναγνωρίζω ότι κάνει ευτυχισμένο και ελεύθερο το ανθρώπινο ον. Για κανέναν λόγο δεν αποφεύγω την υπευθυνότητά μου να εκφράσω αυτές τις αλήθειες, ώστε να συζητούνται από όσους υπομένουν την προσωρινότητα της ζωής και φοβούνται το παράλογο του θανάτου.

Από το άλλο μέρος ποτέ δεν ρωτώ τους άλλους για τα ιδιαίτερα πιστεύω τους και σε κάθε περίπτωση αν και καθορίζω με σαφήνεια τη θέση μου αναφορικά με αυτό το σημείο κηρύσσω για κάθε ανθρώπινο ον την ελευθερία να πιστέψει ή να μην πιστέψει σε θεούς και την ελευθερία να πιστέψει ή να μην πιστέψει στην αθανασία.

Έτσι ανάμεσα σε χιλιάδες γυναίκες και άντρες που αγκώνα με αγκώνα, αλληλέγγυα εργάζονται μαζί μας, προσθέτονται άθεοι και πιστοί, άτομα με αμφιβολίες και με βεβαιότητες και καθόλου δεν ρωτούνται για την πίστη τους και όλα γίνονται με την καθοδήγηση για να αποφασίσουν για τον εαυτό τους το δρόμο που καλύτερα φωτίζει το νόημα της ζωής τους.

Δεν είναι αντρείο να εγκαταλείπουμε την διακήρυξη των βεβαιοτήτων μας, όμως είναι ανάξιο της αλληλέγγυας αλήθειας να προσπαθούμε να την επιβάλλουμε.

Αυτά ήταν όλα.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ SILO ΣΤΗ ΜΑΔΡΙΤΗ

(27 Σεπτεμβρίου 1981)

Πριν καιρό μου είπαν: γιατί δεν εξηγείς αυτό που σκέφτεσαι; Οπότε εγώ εξήγησα. Έπειτα από αυτό άλλοι είπαν: δεν έχεις δικαίωμα να εξηγείς αυτό που σκέφτεσαι. Οπότε σώπασα.

Πέρασαν δώδεκα χρόνια και ξανά μου είπαν: γιατί δεν εξηγείς αυτό που σκέφτεσαι; Έτσι θα το ξανακάνω, ξέροντας από πριν ότι για άλλη μία φορά θα πουν: δεν έχεις το δικαίωμα να εξηγείς αυτό που σκέφτεσαι. Τίποτα καινούριο δεν ειπώθηκε τότε. Τίποτα καινούριο δεν θα ειπωθεί και σήμερα. Και τι ειπώθηκε τότε;

Είπαμε: χωρίς εσωτερική πίστη υπάρχει φόβος, ο φόβος δημιουργεί οδύνη, η οδύνη δημιουργεί βία, η βία δημιουργεί καταστροφή. Γι' αυτό η εσωτερική πίστη αποφεύγει την καταστροφή. Οι φίλοι μας μίλησαν σήμερα για το φόβο, την οδύνη, τη βία και το μηδενισμό σα μέγιστο έκθεμα καταστροφής. Επίσης μίλησαν για την πίστη στον εαυτό μας, στους υπόλοιπους και στο μέλλον Είπαν ότι είναι ανάγκη να τροποποιήσουμε την καταστροφική κατεύθυνση που φέρνουν τα συμβάντα, αλλάζοντα το νόημα των ανθρώπινων πράξεων. Επίσης και σα θεμελιώδες θέμα είπαν πώς να τα κάνουμε αυτά. Οπότε τίποτα καινούριο δεν θα προσθέσω σήμερα.

Μόνο θα ήθελα να κάνω τρεις συλλογισμούς. Έναν για το δικαίωμα που μας δίνεται να εξηγήσουμε το σημείο οπτικής μας. Έναν άλλο για το πως έχουμε φτάσει σε αυτήν την κατάσταση της ολικής κρίσης και τέλος έναν άλλον που μας επιτρέπει να δώσουμε μία άμεση λύση και να ενεργήσουμε για μία αλλαγή κατεύθυνσης στις ζωές μας. Αυτή η λύση θα πρέπει να περικλείει μια πράξη δημόσιας υπόσχεσης μεταξύ όλων εμάς.

Συνεχίζοντας, ποιο δικαίωμα μας δίνεται να εξηγούμε το σημείο οπτικής μας και να δρούμε σαν συνέπεια; Αρχικά μας δίνεται το δικαίωμα να διαγνώσουμε την άσχημη σημερινή κατάσταση σύμφωνα με τα δικά μας στοιχεία κρίσης, ακόμα κι αν δεν συμπίπτουν με τα κατεστημένα. Με αυτήν την έννοια λέμε ότι κανείς δεν έχει το δικαίωμα να εμποδίζει καινούριες εμπειρίες βασισμένος σε απόλυτες αλήθειες... Και όσο για τη δράση μας, γιατί θα έπρεπε να είναι προσβλητική για κάποιους, αφού δεν παρεμβαλλόμαστε στις δραστηριότητές τους;

Αν σε κάποιο μέρος του κόσμου εμποδίζεται ή παραποιείται αυτό που κάνουμε, εμείς θα μπορούμε να πούμε ότι εκεί υπάρχει κακοπιστία, απολυταρχία και ψέμα. Γιατί να μην αφήσουμε την αλήθεια να τρέξει ελεύθερα και ο κόσμος πληροφορημένος ελεύθερα αν μπορεί να διαλέξει εκείνος αυτό που του φαίνεται λογικό; Οπότε γιατί κάνουμε όσα κάνουμε..; Θα το απαντήσω με λίγες λέξεις: γιατί μας φαίνεται μία υπέρτατη πράξη ηθικής.

Η δική μας ηθική βασίζεται σε αυτήν την αρχή: ***«ΝΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΕΡΕΣΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ, ΟΠΩΣ ΘΕΛΕΙΣ ΝΑ ΣΟΥ ΣΥΜΠΕΡΙΦΕΡΟΝΤΑΙ».*** Και αν σαν άτομα θέλουμε το καλύτερο για μας, απαιτούμε από τον εαυτό μας και από αυτή την επιτακτική ηθική να δίνουμε στους άλλους το καλύτερο.

Και ποιοι είναι οι άλλοι; Οι άλλοι είναι οι πιο κοντινοί και εκεί όπου φτάνουν οι πραγματικές μου δυνατότητες να δώσω και να μεταβάλλω, εκεί βρίσκεται ο γείτονάς μου. Κι αν οι δυνατότητές μου να δίνω και να μεταβάλλω φτάνουν σε όλον τον κόσμο, ο κόσμος θα είναι ο γείτονάς μου. Όμως πώς θα προτείναμε να ασχοληθούμε με τον κόσμο, αν οι πραγματικές μου δυνατότητες έφταναν μόνο ως τον γείτονά μου; Γι' αυτό υπάρχει μια ελάχιστη απαίτηση στη δική μας ηθική δράση και είναι το να διασαφηνίζουμε και να δρούμε καθένας στο άμεσο περιβάλλον του.

Και είναι αντίθετο σε αυτήν την ηθική να μην το κάνεις, ασφυκτιώντας σε έναν ατομικισμό χωρίς έξοδο.

Αυτή η ηθική δίνει μια συγκεκριμένη κατεύθυνση στις πράξεις μας και επίσης καθορίζει σαφώς σε ποιους απευθύνομαι. Και όταν μιλάμε για ηθική αναφερόμαστε σε μία ελεύθερη πράξη, στη δυνατότητα του να ασχοληθούμε ή να μην ασχοληθούμε και λέμε ότι αυτή η πράξη ξεπερνά κάθε αναγκαιότητα και κάθε μηχανικότητα. Αυτή είναι η δική μας ελεύθερη πράξη, η δική μας ηθική πράξη: ***«ΝΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΕΡΕΣΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ, ΟΠΩΣ ΘΕΛΕΙΣ ΝΑ ΣΟΥ ΣΥΜΠΕΡΙΦΕΡΟΝΤΑΙ».*** Και καμία θεωρία, καμία συγνώμη Δε βρίσκεται πάνω από την ελεύθερη και ηθική αυτή πράξη.

Δεν είναι η δική μας ηθική που βρίσκεται σε κρίση, είναι άλλες ηθικές αυτές που βρίσκονται σε κρίση, όχι η δική μας. Η δική μας ηθική δεν αναφέρεται σε πράγματα, σε αντικείμενα, σε συστήματα, η δική μας ηθική αναφέρεται στην κατεύθυνση των ανθρώπινων πράξεων. Και κάθε κριτική και κάθε μετάδοση που εμείς κάνουμε και με αυτήν συνεισφέρουμε, προσανατολίζεται στο νόημα της κατεύθυνσης των ανθρώπινων πράξεων.

Όμως υπάρχει άλλο σημείο, που πρέπει να ασχοληθώ τώρα και αναφέρεται στην κατάσταση κρίσης, στην οποία έχουμε φτάσει. Πώς συνέβησαν όλα αυτά και ποιοι ήταν οι ένοχοι; Δεν θα κάνω γι' αυτό μια συμβατική ανάλυση. Εδώ δεν θα υπάρξει επιστήμη, ούτε στατιστική. Θα το θέσω σε εικόνες, που φτάνουν στην καρδιά του καθενός.

Συνέβη, εδώ και πολύ καιρό να ανθίσει η ανθρώπινη ζωή σε αυτόν τον πλανήτη. Οπότε και με το πέρασμα των χιλιετηρίδων οι λαοί αυξήθηκαν χωριστά. Και υπήρχε ένας καιρός για να γεννιούνται, ένας καιρός, ένας καιρός για να μεγαλώνουν και ένας καιρός για να πεθαίνουν. Άτομα και λαοί κατασκευάζοντας αντικαταστάθηκαν, μέχρι που κληρονόμησαν τελικά τη γη και κυρίευσαν και διέσχισαν τα βουνά και πέταξαν πιο γρήγορα από τον άνεμο και με φωνές χειμάρρου και φως ήλιου έδειξαν τη δύναμή τους. Τότε είδαν από μακριά τον πλανήτη τους, στρογγυλό, πρασινογάλαζο, αγαπημένο προστάτη, κρυμμένο από τα σύννεφα.

Ποια ενέργεια κίνησε όλα αυτά; Ποια κινητήρια δύναμη έθεσε το ανθρώπινο ον στην ιστορία, αν όχι η επανάσταση ενάντια στο θάνατο; Γιατί ήδη από παλιά, πολύ παλιά, ο θάνατος σαν σκιά συνόδεψε το βήμα του Και επίσης από παλιά μπήκε μέσα του και θέλησε να κερδίσει την καρδιά του.

Εκείνο που στην αρχή ήταν συνεχής αγώνας, υποκινημένος από τις ίδιες τις ανάγκες της ζωής, έπειτα ήταν αγώνας υποκινημένος από φόβο και επιθυμία. Δύο δρόμοι ανοίχτηκαν μπροστά σε αυτό, ο δρόμος του ναι και ο δρόμος του όχι. Οπότε κάθε σκέψη, κάθε συναίσθημα και κάθε πράξη αναστατώθηκαν από την αμφιβολία ανάμεσα στο ναι και το όχι. Το ναι δημιούργησε όλα όσα κάνουν να ξεπερνιέται η οδύνη. Το όχι πρόσθεσε πόνο στην οδύνη. Κανένα άτομο ή σχέση ή οργάνωση δεν έμειναν ελεύθεροι από το εσωτερικό τους ναι και από το εσωτερικό τους όχι. Έπειτα οι χωρισμένοι λαοί, συνδέθηκαν και τελικά οι πολιτισμοί επικοινώνησαν. Το ναι και το όχι όλων των γλωσσών εισέβαλλαν ταυτόχρονα ως τις τελευταίες γωνιές του πλανήτη.

Πώς θα νικήσει ο άνθρωπος τη σκιά του; Ίσως ξεφεύγοντας από αυτήν; Ίσως αντιμετωπίζοντάς την με έναν παράλογο αγώνα; Αν ο κινητήρας της ιστορίας είναι η επανάσταση ενάντια στο θάνατο, επαναστάτησε τώρα ενάντια στην απογοήτευση και την εκδίκηση. Σταμάτα για πρώτη φορά στην ιστορία να ψάχνεις ενόχους. Οι μεν και οι δε είναι υπεύθυνοι γι' αυτό που ήθελαν, αλλά κανείς δεν είναι ένοχος γι' αυτό που συνέβη. Μακάρι σ' αυτήν την παγκόσμια κρίση να μπορούμε να διακηρύξουμε: «δεν

υπάρχουν ένοχοι». Και καθορίζεται σαν υποχρέωση για κάθε άνθρωπο να συμφιλιωθεί με το παρελθόν του.

Αυτό θα αρχίσει εδώ σε σένα και θα είσαι υπεύθυνος να συνεχιστεί σε εκείνους που σε περιβάλλουν, μέχρι να φτάσει στην τελευταία γωνιά της γης.

Αν η κατεύθυνση της ζωής σου δεν έχει ακόμα αλλάξει, χρειάζεται να το κάνεις. Όμως αν ήδη άλλαξε χρειάζεται να το ενισχύσεις. Για να είναι δυνατά όλα αυτά συνόδευσέ με σε μία ελεύθερη, έγκυρη και βαθιά πράξη, που να είναι επίσης και μία υπόσχεση.

Ας σηκωθούμε όρθιοι και απέναντι στο μέλλον μας ας αναρωτηθούμε: Είναι απαραίτητο για μένα και για τους άλλους να αλλάξει ή να ενισχυθεί η κατεύθυνση της ζωής μου; Οπότε, σιωπηρά, ας ακούσουμε τη φωνή, την εσωτερική φωνή, που ψιθυρίζει μέσα μας, Είναι απαραίτητο για μένα και για τους άλλους να αλλάξει ή να δυναμώσει το φως, η κατεύθυνση της ζωής μου; Θέλω να αλλάξω ή να δυναμώσω την κατεύθυνση της ζωής μου; Οπότε ας γεννηθεί μέσα σου η δύναμη και το φως της ζωής.

Σήμερα, όχι αύριο, πήγαινε στη συμφιλίωση, φίλησε τη σχέση σου και το παιδί σου, τη μητέρα σου και τον πατέρα σου, αγκάλιασε το φίλο σου και τον εχθρό σου και πες τους με την καρδιά ανοιχτή: «κάτι μεγάλο και καινούριο συνέβη σήμερα σε μένα». Και εξήγησέ τους έπειτα αυτό που έγινε, έτσι ώστε και εκείνοι να μπορέσουν αν φέρουν σε άλλους αυτό το μήνυμα.

Για όλους

ΕΙΡΗΝΗ - ΔΥΝΑΜΗ - ΧΑΡΑ!

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗ SRI LANKA

(COLOMBO, 20/01/1981)

Ανταλλαγή με την Βουδιστική Sangha στην Sarvodaya

Χαιρετισμούς στην Sangha, στα αδέρφια, τους ηλικιωμένους και σε όλους όσους συγκεντρώθηκαν σήμερα εδώ.

Ο Δόκτωρ Ariyaratne ήταν πολύ ευγενικός μαζί μας. Τα λόγια που είπε για μας είναι πολύ πιο ……. από ότι αξίζουμε.

Στην πραγματικότητα, όταν φτάσαμε σε αυτό το κέντρο, εντυπψσιαστήκαμε από την λάμψη και την αξία που έχει δοθεί στην δουλειά μας. Έχουμε συχνά μιλήσει για το να εξανθρωπίσουμε την γη, αλλά αυτό πρέπει να το δούμε στην πράξη. Ο εξανθρωπισμός της γης μπορεί να είναι απλά μία ιδέα αλλά εδώ έχουμε δεί γίνεται πράξη. Είδαμε, πάνω από όλα, μία δυνατή ηθική δύναμη σε κίνηση. Αντίθετα, σε όλα τα άλλα πλάτη είδαμε ότι η Γη απανθρωπίζεται και ο κόσμος επίσης.

Προέρχομαι από έναν τόπο που έχει αγροτικό υπόβαθρο. Σε λίγα μόνο χρόνια, είδα τον πληθυσμό από την επαρχία να μειώνεται και να συγκεντρώνεται στις πόλεις. Είδα την καταστροφή της παραδοσιακής οικογένειας και την εγκατάλειψη των ηλικιωμένων. Ενώ η επαρχία έχασε τον πληθυσμό της, τα αστικά κέντρα μεγάλωσαν δημιουργώντας ζώνες φτωχών ανθρώπων. Αν τα στοιχεία που δίνουν τα Ηνωμένα Έθνη είναι σωστά, το 1950 ο μισός πληθυσμός της γης ζούσε στην επαρχία και ο άλλος μισός σε πόλεις, χωριά ή αγροτικές περιοχές. Φαίνεται ότι αν η στατιστική τάση συνεχίσει να κινείται προς την ίδια κατεύθυνση, το έτος 2000 πάνω από το 90% των εργαζομένων στον κόσμο θα ζει σε μεγάλες πόλεις.Αυτό θα έχει εκρηκτικές συνέπειες από κάθε πλευρά.

Η δουλειά που είδαμε στην Sarvodaya και στους κοινωνικούς οργανισμούς της όσον αφορά την αποκέντρωση και την δημιουργία συμπαγών αγροτικών κέντρων είναι μία ιδέα που δίνει μία νέα πιθανότητα στον κόσμο. Η ερώτηση είναι αν θα μπορέσουμε να τοποθετήσουμε τις νέες γενιές σε κέντρα σαν αυτά που σχεδιάστηκαν εδώ και να εξασφαλίσουμε ότι θα υπάρχει υγεία, εκπαίδευση και ευκαιρία για δουλειά για όλους. Ακόμα και ο πολιτισμός και τα πανεπιστήμια θα μπορούσαν να βρίσκονται εγκατεστημένα σε αγροτικές περιοχές.

Η παγκόσμια διαδικασία που παρατηρούμε είναι αυτή της αυξανόμενης συγκέντρωσης κεφαλαίου στις πόλεις, στα χέρια των λίγων, αστική συγκέντρωση, συγκέντρωση με κάθε έννοια του όρου. Οι προφανείς αποκεντρωμένες μορφές που εμφανίζονται απλά διακόπτουν την προηγούμενη τάξη και προάγουν συγκέννντρωση σε άλλο επίπεδο. Αν το κράτη αποσυντίθενται, το Παρακράτος συκεντρώνεται. Αν οι κρατικές επιχειρήσεις αποσυντίθενται, οι εταιρείες και το χρηματιστηριακό κεφάλαιο συγκεντρώνονται. Φαίνεται ότι τίποτε δεν έχει φυγόκεντρη δύναμη. Όλα συγκεντρώνονται και η εμφανής αποκέντρωση είναι απλά ένα βήμα στην διάλυση των προηγούμενου σχήματος που στη συνέχεια γίνεται μέρος μίας μεγαλύτερης συγκέντρωσης.

Το ανθρώπινο ον έχει μετατραπεί σε καταναλωτή, σκέφτεται ότι όλα τελειώνουν στον εαυτό του, όλα υπάρχουν για λογαριασμό του. Εδώ στη Sarvodaya, προτείνονται νέες

ιδέες και νέες συμπεριφορές αλλά σε αντίθετη κατεύθυνση από αυτή που σχολιάστηκε μέχρι στιγμής. Εδώ η ιδέα είναι να μην θεωρείται ο άνθρωπος ως καταναλωτής, αλλά το να καλύπτει τις βασικές του ανάγκες. Η ιδέα είναι να μοιράζει και να αποκεντρώνει- το να φέρει την κουλτούρα στην επαρχία. Στην πραγματικότητα, η ιδέα είναι να αποκεντρωθεί η αναγκαστική διαδικασία στην οποία έχει μπει ο σημερινός κόσμος. Είναι μεγίστης σημασίας να γίνει κατανοητή αυτή η εμπειρία. Ανεξάρτητα το αποτέλεσμα, αυτή η εμπειρία βρίσκεται στο μέλλον, από μόνη της είναι μία έγκυρη πράξη.
Από την άλλη πλευρά, πιστεύω ότι έχω αντιληφθεί το όραμα για το ανθρώπινο ον και την κοινωνία που κυριαρχεί στην Sarvodaya. Φαίνεται ότι εδώ ο άνθρωπος δεν λαμβάνεται υπόψιν ως ένα απομονωμένο ον αλλά μέρος της κοινωνικής σχέσης. Υπάρχει η ιδέα της συμπόνοιας πίσω από όλα αυτά, η ιδέα ότι αντί η πράξη να τελειώνει σε κάποιον, τελειώνει σε άλλους. Νομίζω ότι έχω ανιχνεύσει ότι η απασχόληση δεν τοποθετείται στην προσωπική οδύνη αλλά στην οδύνη του άλλου ανθρώπου.
Αυτό είναι ακριβώς το σημείο οπτικής που έχουμε εδώ και πολύ καιρό. Εμείς λέμε ότι τα προβλήματα δεν λύνονται στην συνείδηση του καθενός, αλλά είναι απαραίτητο να υπερβείς το προσωπικό σου πρόβλημα και να ασχοληθείς αντ' αυτού με τον πόνο των άλλων ανθρώπων. Αυτό είναι μία εξαίρετη ηθική πράξη: "να συμπεριφέρεσαι στους άλλους όπως θέλεις να σου συμπεριφέρονται".
Υπάρχουν άνθρωποι που σκέφτονται ότι έχουν πολλά προσωπικά προβλήματα και εξαιτίας αυτών δεν μπορούν να κάνουν τίποτα για τους άλλους. Είναι εκπληκτικό το ότι βλέπεις στην Δύση ανθρώπους με ένα υψηλό βιοτικό επίπεδο να νιώθουν ότι τους είναι αδύνατο να προσφέρουν βοήθεια σε άλλους ανθρώπους επειδή έχουν αναρίθμητα προβλήματα. Εντούτοις, έχουμε δει τους πιο φτωχούς τομείς της κοινωνίας παρά τα πραγματικά τεράστια προβλήματα που αντιμετωπίζουν, να βρίσκουν την δύναμη να βοηθούν τους άλλους, να μοιράζονται την τροφή τους, να υπερβαίνουν τον προσωπικό τους πόνο και να ενεργούν διαρκείς αλληλέγγυες πράξεις.
Εδώ έχουμε δει την ίδια ηθική δύναμη αλλά οργανωμένη και σε εξάπλωση. Αυτή η δύαμη που πάει πρους τους άλλους και μας κάνει καλύτερους ανθρώπους στο μέτρο που κάνουμε να ξεπερνάται η οδύνη των άλλων…Έχουμε μικρή γνώση σχετικά με αυτό το κέντρο, αλλά παρατηρήσαμε προσεκτικά τα μάτια των παιδιών που βρήκαμε στο δρόμο.Προσέξαμε τα χαμόγελά τους και την συμπερισφορά όσων δουλεύουν εδώ, καταλάβαμε ότι πίσω από όλα αυτά, εκ νέου, βρίσκεται μία νέα ηθική δύναμη σε κίνηση.
Αυτό είναι ένα μεγάλο κοινωνικό κίνημα, είναι κυρίως ένα πνευνατικό κίνημα αλλά θα το καθόριζα σαν μια μεγάλη ηθική δύναμη σε κίνηση. Αυτή είναι μία έγκυρη εντύπωση που μπορώ να μεταδώσω από τα λίγα που έχω δει στην Sarvodaya. Μπορώ επίσης να πω ότι χρειάζομαι περισσότερο χρόνο για να μάθω από όλα αυτά.
Ευχαριστώ για την προσοχή που μου δώσατε.

- *Θα θέλαμε να ακούσουμε το μήνυμά σου. Η Sila, στον theravada Βουδισμό είναι ο ηθικός κανόνας που οδηγεί στην ορθή πράξη και πρέπει αυτό να γίνει προφανές.*

- Επίσκοπε, το μύνημά μου είναι κάτι απλό και εφαρμόσιμο στην καθημερινή ζωή. Είναι ένα μήνυμα που αναφέρεται στο άτομο και στο άμεσο περιβάλλον του. Δεν είναι ένα μήνυμα που αναφέρεται στον κόσμο γενικά. Αναφέρεται σε άτομα που αγαπούν, ζουν και υποφέρουν μαζί με τα ζευγάρια τους, τις οικογένειές τους, τους φίλους τους, μαζί με όλους όσους βρίσκονται γύρω τους.

Ο κόσμος έχει σοβαρά προβλήματα και θα ήταν δυσανάλογο να θέλω να τον αλλάξω αν δεν είναι μέσα τις πραγματικές μου δυνατότητες να το κάνω. Το μοναδικό που μπορώ να αλλάξω είναι το άμεσο περιβάλλον μου και σε κάποιο βαθμό τον εαυτό μου. Και αν οι δυνατότητες μου δράσης και μετατροπής φτάνουν πιο πέρα, σε αυτήν την περίπτωση, γείτονάς μου δεν θα είναι μόνο το ζευγάρι , ο φίλος ή ο συνεργάτης μου.

Λέμε ότι πρέπει να γνωρίζουμε τα όρια μας για να ενεργούμε πράξεις με συνοχή και αποτελεσματικότητα. Γιαυτό και όπου βρίσκομαστε προτείνουμε την δημιουργία μικρών ομάδων με το άμεσο περιβάλλον τους. Αυτές οι ομάδες μπορεί να είναι οποιουδήποτε είδους, αστικές ή μη αστικές και πρέπει να προσκαλέσουν όλους τους εθελοντές που επιθυμούν να υπερβούν τα προσωπικά τους προβλήματα για να απευθυνθούν σε άλλους. Στο μέτρο που αυτές οι μικρές ομάδες μεγαλώνουν, θα συνδεόνται και οι δυνατότητες μετατροπής τους θα αυξάνονται επίσης.

Σε τι στηρίζεται αυτή η αύξηση και τι ενώνει αυτές τις ομάδες ; Βασίζεται στην ιδέα ότι το να δίνεις είναι καλύτερο από το να παίρνεις, στην ιδέα ότι κάθε πράξη που καταλήγει στον εαυτό μας παράγει αντίφαση και οδύνη, και ότι οι πράξεις που καταλήγουν σε άλλους είναι οι μοναδικές που μπορούν αποτελεσματικά να ξεπεράσουν την προσωπική οδύνη.

Η σοφία δεν είναι αυτό που δίνει την δυνατότητα στον άνθρωπο να ξεπεράσει την προσωπική οδύνη. Μπορεί οι σκέψεις και οι προθέσεις να βρίσκονται στο σωστό δρόμο αλλά να λείπει η σωστή πράξη. Δεν υπάρχει σωστή πράξη αν δεν εμπνέεται από την συμπόνοια. Αυτή η βασική ανθρώπινη συμπεριφορά της συμπόνοιας, το ότι η ανθρώπινη πράξη καατλήγει σε άλλους, είναι η βάση κάθε προσωπικής και κοινωνικής αύξησης.

Όπως καλά γνωρίζετε, όλα αυτά τα έχουμε πει εδώ και πολύ καιρό. Δεν λέμε εδώ κάτι καινούργιο, αλλά προσπαθούμε να συνειδητοποιήσουμε το γεγονός ότι αυτό το κλείσιμο στον εαυτό μας, αυτός ο ατομικισμός, αυτή η στροφή των πράξεων στον εαυτό μας παράγουν την πλήρη αποσύνθεση του σημερινού ανθρώπου. Παρόλα αυτά, σε πολλούς τόπους, αυτές οι απλές ιδέες δεν φαίνεται να γίνονται εύκολα αντιληπτές. Τελικά πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι βυθιζόμενοι στα προσωπικά τους προβλήματα θα αποφύγουν νέες δυσκολίες. Αυτό, φυσικά, δεν είναι σωστό. Μάλλον το αντίθετο είναι αυτό που συμβαίνει. Η προσωπική αντίφαση μολύνει το άμεσο περιβάλλον.

Όταν μιλάω για αντίφαση, αναφέρομαι σε πράξεις που βλάπτουν τον ίδιο μας το εαυτό. Προδίδω τον εαυτό μου όταν κάνω πράγματα που αντιτίθενται σε αυτά που αισθάνομαι. Αυτό μου δημιουργεί μόνιμη οδύνη, αλλά δεν μένει μόνο σε μένα. Μολύνει όλους όσους με περιτριγυρίζουν. Αυτή η προφανής ατομική οδύνη που παράγεται από την προσωπική αντίφαση, καταλήγει σαν κοινωνική οδύνη.

Υπάρχει ένα είδος πράξης που επιτρέπει στο ανθρώπινο ον να σπάσει την μόνιμη αντίφαση και οδύνη του. Αυτή είναι η ηθική πράξη με την οποία το ανθρώπινο ον κατευθύνεται προς άλλους για να ξεπεράσουν την οδύνη τους. Όταν βοηθώ τον άλλο να ξεπεράσει την οδύνη του, με θυμάμαι αργότερα με την ευγένιά μου. Από την άλλη, όταν διενεργώ μία αντιφατική πράξη θυμάμαι εκείνη την στιγμή σαν κάτι που άλλαξε την ζωή μου. Με αυτόν τον τρόπο οι αντιφατικές πράξεις εμποδίζουν τον τροχό της ζωής ενώ πράξεις που καταλήγουν σε άλλους ώστε αυτοί να ξεπεράσουν την οδύνη τους, είναι πράξεις που τον βάζουν σε κίνηση.

Κάθε πράξη που καταλήγει στον εαυτό μας μοιραία οδηγεί στην αντίφαση και μολύνει το άμεσο περιβάλλον. Ακόμα και η καθαρή σοφία, η διανοητική σοφία που μένει μέσα μας, οδηγεί στην αντίφαση. Είναι καιρός για δράση και η δράση αυτή συνίσταται στο να αρχίσουμε να βοηθάμε τους άλλους να ξεπερνούν την προσωπική τους οδύνη. Αυτή είναι η σωστή πράξη, η συμπόνοια, η εξαίρετη ηθική αρχή.

- *Είναι πιθανόν αυτή η ιδέα οι άνθρωποι να βοηθούν άλλους να οδηγήσει επικίνδυνα στο « ο τυφλός οδηγεί τον τυφλό» ;*

- Επίσκοπε, είναι πιθανόν ένας τυφλός να χρησιμοποιεί και άλλες αισθήσεις. Είναι πιθανό ένας τυφλός να ακούσει ένα απομακρυσμένο καταρράκτη ή το σύρσιμο ενός φιδιού τη νύχτα. Γιαυτό μπορεί ένας τυφλός βασιζόμενος σε άλλες αισθήσεις για να προειδοποιήσει τους άλλους που δεν έχουν οξυμένη ακοή για έναν επικείμενο κίνδυνο. Και λέω επιλέον ότι ο τυφλός άνθρωπος δεν είναι μόνο χρήσιμος για όσους είναι στην ίδια κατάσταση με αυτόν αλλά και για όσους έχουν μάτια αλλά δεν μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν στο σκοτάδι.

- *Για να αναπτυχθεί αυτή η αρμονία μέσα μας είναι απαρίτητο να κάνουμε κάτι μέσα μας. Ένα παιδί μεγαλώνει φυσιολογικά, χωρίς να χρειάζεται να το σκεφτεί, αλλά πάλι, η συμπειρφορά του δεν έχει κατεύθυνση μέχρι να μάθει κάτι για τον εαυτό του. Οι δυνάμεις της φύσης επίσης ενεργούν χωρίς κατεύθυνση, χωρίς συνείδηση του τι κάνουν.*

- Επίσκοπε, το ανθρώπινο ον επίσης μαθαίνει δρώντας και στο μέτρο που δρα, μαθαίνει. Ένας άνθρωπος μαθαίνει να δακτυλογραφεί εξασκώντας τα δάχτυλά του, και έτσι μέσω δοκιμών και λαθών, τελειοποιεί τις κινήσεις του. Εμείς λέμε ότι από την δράση μαθαίνει. Το ίδιο το γεγονός της σκέψης είναι μία πρώτη δράση της συνείδησης. Αλλά φυσικά δεν είναι το ίδιο πράγμα να σκέφτεσαι ενώ …… από το να σκέφτεσαι με μία κατεύθυνση. Το να σκέφτεσαι με κατεύθυνση ήδη υποννοεί μία ενέργεια της συνείδησης. Και αν καταλήξω να σταματήσω να σκέφτομαι και δημιουργήσω κενό, ενεργώ προς αυτήν την κατεύθυνση.

- *Ρωτάμε : Προπορεύεται η πράξη της σκέψης ή σκέψη της πράξης ;*

- Επίσκοπε, από το δικό μας σημείο οπτικής δεν υπάρχουν γραμμικά αίτια και αποτελέσματα. Πρόκειται για μία διαρκή κύκλωμα ανατροφοδότησης στο οποίο το ένα πράγμα επικαλύπτεται με το άλλο και αυτό παράγει αύξηση. Θέτοντάς το με οπτικές εικόνες : Βλέποντας το από ψηλά αυτή η πορεία είναι κυκλική, μοιάζει με τροχός. Βλέποντάς το αργότερα, αντιλαμβανόμαστε ότι είναι ένα εν κινήσει σπιράλ που μεγαλώνει κάθε φορά που ξεκινάει ένας κύκλος. Έτσι, ένας άνθρωπος μπορεί να μην ξέρει τίποτα, αλλά στο μέτρο που δουλεύει στο σημείο που αναλύουμε, η εμπειρία του εμπλουτίζεται και από αυτό νέες ιδέες αναδύονται, και εφαρμόζονται εκ νέου σε αυτό το σημείο. Σε αυτό το νόημα, το ανθρώπινο ον έχει μεγαλώσει με αναφορά σε άλλα ανθρώπινα όντα. Μεγαλώνει αντιμετωπίζοντας τον πόνο του σώματός του, στην προσπάθειά του να ζεσταθεί, να ντυθεί, να φάει και να αποφύγει τον μελλοντικό φυσικό πόνο με τον οποίο η φύση επιτίθεται στην αδυναμία του. Έτσι, έχει μετατρέψει την φύση, μέσω δοκιμών και λαθών. Τώρα, πρέπει να σταθεροποιήσει την την αστάθεια… πάντα δρώντας, μαθαίνοντας και μεγαλώνοντας. Αυτή είναι η ιδέα με την οποία θα απαντούσα στην ερώτησή σας για την πράξη και την σκέψη.

- *Δυστυχώς, τα ανθρώπινα όντα έχουν δυσκολίες αντιμετωπίζοντας την φύση και αυτό τους προκαλεί πόνο.*

- Επίσκοπε, δυστυχώς έχετε δίκιο. Το ανθρώπινο ον έχει υποφέρει με τον αγώνα του. Επίσης υποφέρει και σήμερα. Αλλά πρέπει να θυμόμαστε ότι έχει μάθει

μέσω του πόνου του. Στην πραγματκότητα, η πρόοδος υπήρξε μία επανάσταση ενάντια στον πόνο, ενάντια στον θάνατο. Ο κινητήρας της ανθρώπινης ιστορίας υπήρξε η επανάσταση ενάντια στον θάνατο. Αλλά φυσικά ο άνθρωπος υπέφερε φοβερά.

Ξέρουμε ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ πόνου και οδύνης. Ο πόνος είναι φυσικός και θα ξεπεραστεί όταν η κοινωνική οργάνωση και η επιστήμη αναπτυχθούν επαρκώς. Στην πραγματικότητα, ο φυσικός πόνος μπορεί να ξεεπραστεί. Η ιατρική το επιβεβαιώνει και η κοινωνική πρόοδος μας το δείχνει. Η διανοητική οδύνη, εντούτοις, είναι κάτι εντελώς διαφορετικό. Δεν υπάρχει επιστήμη ούτε κοινωνική οργάνωση που να κάνουν την διανοητική οδύνη να υποχωρεί. Το ανθρώπινο ον εξελίχθηκε στο μέτρο που κατάφερε να ξεπεράσει πολύ από τον φυσικό του πόνο αλλά την ίδια στιγμή δεν ξεπέρασε την διανοητική του οδύνη. Και η σημαντική λειτουργία που επιτέλεσαν τα μεγάλα μυνήματα και διδάγματα, βασίστηκε στην κατανόηση του ότι για να ξεπεραστεί η οδύνη απαιτούνται πολύ ακριβείς συνθήκες και δεν μπορούμε να πούμε κάτι για αυτό σχετικά με αυτό το θέμα. Υπάρχουν οι διδασκαλίες και έτσι όπως είναι τις σεβόμαστε.

Αλλά σε αυτόν τον ……. κόσμο, σε αυτόν τον κόσμο του άμεσου, των επισυναπτόμενων για την συνείδηση, στον οποίο η ψευδαισθησιακή αντίληψη και μνήμη παράγουν μία ψευδαισθησιακή συνείδηση και μία συνείδηση ενός ψευδαισθησιακού εγώ. Σε αυτόν τον κόσμο που ευκαιριακά βυθίζομαι, σε αυτόν τον κόσμο που κάνω ότι κάνω για να ξεπεράσω τον πόνο και …… έτσι ώστε η επιστήμη και η κοινωνική οργάνωση να κατευθυνθούν στο να βελτιώσουν την ανθρώπινη ζωή. Επίσης αντιλαμβάνομαι ότι όταν το ανθρώπινο ον *πραγματικά* χρειαστεί να ξεπεράσει την διανοητική οδύνη, θα πρέπει να απευθυνθεί σε …….. που θα σκίσουν το βέλο των Μάγιας, που θα σκίσουν την ψευδαίσθηση. Αλλά ο σωστός δρόμος πρέπει να βασιστεί στο άμεσο : με συμπόνοια, στο να βοηθήσουμε στο ξεπέρασμα της οδύνης.

Ο τεράστιος πλούτος της Βραζιλίας ελέγχεται από μερικούς. Η χώρα μεγαλώνει καθώς επίσης και οι ενοχλητικές κοινωνικές διαφορές. Είναι ένας κοιμισμένος γίγαντας που ξυπνάει. Συνορεύει με σχεδόν όλες τις χώρες της νότιας Αμερικής.. Οι λατρείες της με προέλευση από την Αγκόλα και την Αφρική όπως η Ουμπάντα και η Καντόμπολα εξαπλώνονται προς την Ουρουγουάη, την Αργεντινή και την Παραγουάη. Η «Αμερικάνικη Ελβετία », όπως συνηθίζόταν να λέγεται η Ουρουγουάη, οδηγείται στην πτώχευση. Η ποιμενική και γεωργική Αργεντινή έχει αλλάξει. Εδώ έχουν λάβει χώρα τα πιο εκπληκτικά μαζικά κινήματα που έχουν μείνει αξέχαστα στη Λατινική Αμερική. ΄Ενας δημοφιλής πρόεδρος διακηρύσσει τον « κοινωνικό μυστικισμό» του δόγματός του. Κάποιος άλλος, προηγούμενος που είχε σχεδόν αντίθετες στάσεις (αλλά είναι επίσης δημοφιλής) είχε διαθέσεις πνευματιστή. Εκεί, το 1955, αρκετές καθολικές εκκλησίες καίγονται. Τι συμβαίνει εκεί; Αυτή η ήσυχη χώρα, η οποία δεν είναι πλέον «η αποθήκη του κόσμου» αγωνίζεται να ξεφορτωθεί τα υπολείμματα του βρετανικού οικονομικού αποικιοκρατισμού. Ο Ερνέστο Γκεβάρα συγκροτεί αυτές τις συγκρούσεις .Αργότερα, στο τέλος της επανάστασης που εκθρονίζει τον Μπατίστα το 1959, βρίσκεται σε θέση εξουσίας. Αγωνίζεται σε άλλες χώρες και σε άλλες ηπείρους. Μια εξέγερση, τύπου Γκεβάρα, αποτυγχάνει στη Σρι Λάνκα. Η επιρροή του σαγηνεύει τους νέους αντάρτες σε πολλές διαφορετικές χώρες. Είναι ο άνθρωπος της θεωρίας και της πράξης. Χρησιποποιεί τα παλιά λόγια του Αγίου Παύλου, όταν ορίζει το «νέο άνθρωπο». Σχεδόν ποιητικά λέει: «Από δω και πέρα, η Ιστορία θα πρέπει να υπολογίζει τους φτωχούς της Αμερικής». Σιγά σιγά απομακρύνεται από τις αρχικές του ιδέες. Το ειδώλό του παγιώνεται στην εικόνα που ταξιδεύει στον κόσμο. Είναι νεκρός. Κάπου στη Βολιβία, είναι ο «Χριστός της συκιάς».

Μέχρι τότε η Καθολική εκκλησία είχε κυκλοφορήσει πολλά έγγραφα πάνω σε κοινωνικά θέματα και είχε οργανώσει την Κοινωνικο-Χριστιανική Διεθνή με διαφορετικά ονόματα ανάλογα τις χώρες. Στην Ευρώπη, η χριστιανική Δημοκρατία επιβάλεται σε πολλές χώρες. Από τότε, η δύναμη ταλαντεύεται μεταξύ των κοινωνικών δημοκρατών, των κοινωνικών Χριστιανών και των ελεύθερων συντηρητικών. Ο κοινωνικός Χριστιανισμός απλώνεται στη Λατινική Αμερική. Στην Ιαπωνία, ο Σιντοϊσμός ως αυτοκρατορική θρησκεία πέρασε μια σημαντική κρίση. Στο Βουδισμό εμφανίζεται μια μικρή αίρεση, η Σόκα Γκακάη, η οποία έχει έξι εκατομμύρια οπαδούς μετά από 6 χρόνια. Από εκεί, αρχίζει η Κομειτο, που γίνεται το τρίτο δυνατότερο πολιτικό κόμα της χώρας.

Το 1957, η ΕΣΣΔ βάζει σε τροχιά γύρω από τον κόσμο το πρώτο της τεχνητό δορυφόρο. Με αυτό τουλάχιστον δύο πράγματα γίνονται ξεκάθαρα στο καθολικό κοινό: 1. Το διαπλανητικό ταξίδι είναι πιθανό. 2. Με δορυφόρους ως κεραίες και σταθμούς αναμετάδοσης, ολόκληρος ο πλανήτης μπορεί να συνδεθεί με την τηλεόραση. Από εκείνη τη στιγμή, οι εικόνες μεταφέρονται οπουδήποτε στον κόσμο όπου υπάρχει ένας λήπτης. Η ηλεκτρονική επανάσταση σαρώνει όλα τα σύνορα. Φυσικά ένα νέο πρόβλημα ξεκινά:ο χειρισμός της πληροφορίας και η χρήση πολύ περίπλοκης προπαγάνδας. Τώρα, το Σύστημα μπαίνει σε κάθε σπίτι, το ίδιο και η πληροφορία.

Από την εποχή των πυρηνικών τεστ στο Μπικίνι Ατολ, ένα νέο μαγιό που φέρει το όνομα αυτό, έκανε την εμφάνισή του στη μόδα. Τα πουκάμισα του Μάο Τσε Τουνγκ έχουν γίνει αντίγραφα σε ανεπίσημα πουκάμισα.. Η φιληδονία της Μέριλυν Μονρό, της Ανίτας Εκμπεργκ και της Τζίνας Λολομπριγκίτας μένει πίσω για να δημιουργήσει ένα νέο τύπο για γυναίκες και άνδρες ταυτοχρόνως, που τείνει να ελαττώσει τις διαφορές. Οι Μπήτλς εμφανίζονται και γίνονται ένα καινούριο μοντέλο για τη νεολαία. Νέοι απ' όλο τον κόσμο περιποιούνται υπερβολικά τα τζην τους. Η Ευρώπη έχει υποφέρει μια σημαντική αναλογική μείωση των ανδρών στη δημογραφική τους πυραμίδα. Από τον πόλεμο, οι γυναίκες είναι μέρος του εργατικού δυναμικού και κατέχουν διοικητικές θέσεις. Αλλά, αυτό συμβαίνει και στις Η.Π.Α. και σε άλλα μέρη του κόσμου, όπου δεν υπήρχε αιματοχυσία. Είναι η πορεία του κόσμου παρά την επίμονη αντίσταση αυτών που κάνουν διακρίσεις…αλλά αυτή η πορεία δεν είναι τόσο γρήγορη όσο κάποιοι άλλοι παράγοντες. Εξάλλου, στην Ελβετία η πιθανότητα της γυναικείας ψήφου εξασθενίζει. Παρόλ' αυτά, νέες γυναίκες πηγαίνουν στο σχολείο, στο κολλέγειο, στο πανεπιστήμιο. Είναι πολιτικοί μαχητές και αγωνίζονται ενάντια στο Κατεστημένο.

Στα τέλη του '60, επαναστάσεις των νέων ξεσπούν ταυτόχρονα σε όλο τον κόσμο. Πρώτα, φοιτητές στο Κάϊρο, μετά στη Ναντήρ και στη Λα Σορμπόν. Αυτό το κύμα φτάνει ως το Πολυτεχνείο στη Ρώμη και εκτείνεται σε όλη τη Ευρώπη. Στο Μεξικό, οι δυνάμεις ασφαλείας σκοτώνουν 300 φοιτητές. Η Πρώτη του Μάη το 1968 αφήνει άφωνα τα πολιτικά κόμματα. Κανείς δε ξέρει τι ακριβώς συμβαίνει… ούτε καν οι συμμετέχοντες. Είναι ένα ψυχοκοινωνικό ορμητικό ποτάμι. Διακηρύσσουν « Δε γνωρίζουμέ τι θέλουμε, αλλά γνωρίζουμε τι δε θέλουμε». Τι χρειαζόμαστε; 'Φαντασία στην εξουσία.' Διαδηλώσεις φοιτητών και νέων εργατών έχουν συμβεί επανειλημμένα σε διάφορες χώρες. Στο Μπέρκελι, είναι εναντίον του πολέμου στο Βιετνάμ. Στην Ευρώπη και στην Λατινική Αμερική διαφορετικά κίνητρα γίνονται

φανερά, αλλά το ταυτόχρονο των γεγονότων είναι εκπληκτικό. Μια νέα γενιά δείχνει την ενοποίηση του πλανήτη. Στις 20 Μαϊου, η Γαλλική απεργία αποτελείται από 5 εκατομμύρια εργάτες. Η κυβέρνηση οργανώνει αντι-διαδηλώσεις και η κυβέρνηση του Ντε Γκωλ σκοντάφτει. Στην Αμερική, ο αρχηγός των πολιτικών δικαιωμάτων, ένας θρησκευτικός ιερέας, ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ σκοτώνεται. Χίππυς, Πανκ, μανιακοί της αντικουλτούρας και μουσική, πολύ μουσική περιβάλλουν το νεανικό χώρο. ΄Ενα τμήμα αυτής της γενιάς κινδυνεύει από τρεις διαφορετικούς δρόμους: αντάρτες, ναρκωτικά και μυστικισμό. Κάθε δρόμός είναι χωριστός από τον άλλο. Κανονικά συγκρούονται μεταξύ τους, αλλά όλα φαίνονται να αντιπροσωπεύουν το ίδιο επαναστατικό σημάδι, ενάντια στο κατεστημένο. Οι αντάρτες συγκεντρώνονται σε ομάδες καταδρομέων όπως οι Μπααντερ Μεινχοφ, Κόκκινες Ταξιαρχίες, Τουπαμάρος, Μοντονέρος κλπ. Πολλοί χρησιμοποιούν το Τσε Γκεβάρα ως πρότυπο. Σκοτώνουν και αυτοκτονούν. ΄Αλλοι χρησιμοποιούν ως προτυπά τους τις διδασκαλίες τους Αλτους Χαξλεϊ και άλλων μεγάλων ψυχεδελικών όπως του Μπωντλαίρ. Πολλοί πάλι αυτοκτονούν με το να καταστρέφουν το νευρικό τους σύστημα. Τέλος, οι τρίτοι διερευνούν όλες τις δυνατότητες της εσωτερικής αλλαγής. Τα πρότυπά τους είναι ο ΄Αλαν Γουάτς,ό ΄Αγιος Φραγκίσκος της Ασίζης και ο ανατολισμός γενικότερα. Επίσης ,πολλοί καταστρέφουν τους εαυτούς τους. Βέβαια αυτό το κομμάτι είναι πολύ μικρό σε σχέση με τη γενιά ολόκληρη αλλά αντιπροσωπεύει τα συμπτώματα των νέων εποχών. Το Σύστημα δεν περιμένει να αντιδράσει: «όλοι οι νέοι είναι ύποπτοι». Το κυνήγι αρχίζει παντού, αλλά με πιο κτηνώδεις ή εκλεπτυσμένες μεθόδους και εξαρτάται από τα μέσα που διατίθενται σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Φαινόμενα όπως ο ΙΡΑ (Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Κίνημα), ή οι βάσκοι του ΕΤΑ, το κίνημα της Κορσικής η τελευταία το ΠΛΟ (Παλεστίνη) δεν ταιριάζουν στο σχέδιο των γενεών που περιγράψαμε. Αυτές είναι διαφορετικές περιπτώσεις αν και περιπλέκονται ανά καιρούς.

Το 1969, οι ΗΠΑ στέλνουν τον πρώτο άνθρωπο στη σελήνη. Η άφιξή του μεταδίδεται τηλεοπτικά σε ζωντανή σύνδεση. Ήδη από τον «Πόλεμο των Πολέμων» που προκάλεσε πανικό στις Ηνωμένες Πολιτείες, η επιστημονική φαντασία μεγαλώνει διαρκώς. Δεν είναι μόνο οι Αριανοί που πολεμούν γήϊνους. Σε πολλές ιστορίες ,ταινίες και τηλεοπτικές σειρές, οι αστέρες είναι ρομπότ, κομπιούτερ, μεταλλαγμένοι η ημίθεοι. Ας θυμηθούμε. Από το 1945 όλο και περισσότερο μαθαίνουμε για παράξενα αντικείμενα που γίνονται ορατά στον ουρανό σε διάφορα μέρη του κόσμου. Μερικές φορές είναι φώτα που γίνονται δύσκολα αντιληπτά. Αρχίζουμε να τα αποκαλούμε « ιπτάμενους δίσκους» ή γενικά, ΑΤΙΑ. Εμφανίζονται περιοδικά.. Ψυχολόγοι (όπως ο

Γιουνγκ) ερευνούν το ζήτημα. Φυσικοί και αστρονόμοι δίνουν σκεπτιστικές εξηγήσεις. Μερικοί συγγραφείς όπως ο Κοκτώ επιβεβαιώνουν ότι είναι «όντα από το μέλλον που ανακαλύπτουν το παρελθόν τους». Κέντρα παρατήρησης εγκαθιδρύονται παντού, συχνά αλληλοσυνδέονται μεταξύ τους, και ξεκινούν ασκήσεις «επικοινωνίας» με αυτά τα υποτιθέμενα όντα από άλλους κόσμους. Σήμερα τέτοιες πεποιθήσεις έχουν σχεδόν αποκτήσει το προπύργιό τους. Η εμφάνισή τους σημειώνεται συχνή στους Κανάριους Νήσους, στη Νότια Γαλλία, στα νότια της ΕΣΣΔ, Δυτική Αμερική, Χιλή, Αργεντινή και Βραζηλία. Το 1986, η κυβέρνηση της τελευταίας, επίσημα δήλωσε επαφή οπτική και με ραντάρ με ένα ΑΤΙΑ. Για πρώτη φορά η κυβέρνηση ανακοινώνει τέτοια επικοινωνία. Επιπλέον, υποδεικνύει την περαιτέρω καταδίωξη αυτού του φαινομένου να διεξάγεται από τη δύναμη του αέρα. Όπως είπαμε πριν, αν και ο Καθολικισμός αρχίζει να αποκτάει επιρροή μέσα από πολιτικά κόμματα εξομολόγησης, το Ισλάμ δεν είναι πολύ πίσω. Πολυάριθμες μοναρχίες και εξασθενημένες κυβερνήσεις εκθρονίζονται και ισλαμικές δημοκρατίες αρχίζουν να πολλαπλασιάζονται. Και έτσι ήδη από τη δεκαετία του ‘70, οι μεγάλες θρησκείες ανακτούν πολιτική και οικονομική επιρροή. Παρολ’ αυτά, υπάρχει μια μεγάλη ανησυχία για την πίστη. Όλοι καταλαβαίνουν ότι δεν είναι αρκετό να επανακτηθεί η δύναμη που οι πολιτικές δυνάμεις απόκτησαν στην εποχή τους, με το να γίνουν μεσάζοντες ανάμεσα στον άνθρωπο και στην πολιτεία, ανάμεσα στις ανάγκες και στις λύσεις. Εύστροφοι Μουσουλμάνο παρατηρητές προειδοποιούν ότι πολλά πράγματα έχουν αλλάξει. Ο παλιός οργανισμός της φυλής έχει αποδυναμωθεί. Ο πλούτος από το πετρέλαιο έχει γίνει βιομηχανία σε πολλά μέρη και πολλά μεγάλα αστικά κέντρα χτίζονται. Οι οικογένειες λιγοστεύουν και ζουν σε συγκροτήματα διαμερισμάτων. Στις ίδιες τους τις χώρες αρχίζει μια έξοδος προς την Ευρώπη όπου ψάχνουν για νέες πηγές εργασίας και όπου αλλάζει το τοπίο της νεολαίας. Αλλά παράλληλα ο πόλεμος και η ένταση με το Ισραήλ συνεχίζεται, τους ενοποιεί. Σ’ αυτό το κλίμα της γενικότερης έντασης ο Σάχης του Ιράν επιβάλλει με τη βία την εκδυτικοποίηση . Το κάνει δεσποτικά, εφόσον έχει το πιο δυνατό στρατό στην Εγγύς Ανατολή. Τα κέντρα πετρελαίου απορροφούν το υποτυπώδες αγροτικό εργατικό δυναμικό. Οι πόλεις μεγαλώνουν με την εσωτερική μετανάστευση. Όλα είναι υπό έλεγχο. Υπάρχει μόνο ένας αρχηγός, αλλά δεν είναι πολιτικός. Είναι εξόριστος στη Γαλλία, ενώ τα διάφορα κόμματα που παρακολουθούνται από τους Σαβάκ, παίζουν το παιχνίδι τους, το οποίο υποκινείται από τα ξένα αφεντικά. Φυσικά, καθόλου προσοχή δε μπορεί να δοθεί σε ένα παλιό θεολόγο από το Πανεπιστήμιο Κουομ. « Αυτά δεν είναι σοβαρά πράγματα» θεωρουν οι αναλυτικοί της ΕΣΣΔ και της Δύσης. Ξαφνικά ο κυκλώνας του αρχαίου Ιράν αρχίζει να κινείται ξανά, ο ίδιος δημιουργός των παγκόσμιων πνευμαατικών ρευμάτων, ο δημιουργός των αιρέσεων, των θρησκευτικών αγώνων. Για μια βδομάδα, ολόκληρος ο κόσμος παρακολουθεί έκλπηκτος μια ψυχοκοινωνική αλυσιδωτή

αντίδραση… μοιάζει με όνειρο. Οι κυβερνήσεις έρχονται η μία μετά την άλλη, η δημόσια διοίκηση εκκενώνεται εσωτερικά. Ο στρατός παραλύει και καταστρέφεται. Μόνο η θρησκευτική τάξη λειτουργεί. Από τα τζαμιά οι μουλλάδες και οι αγιοτάλαχ ακολουθούν την τάξη του μυθικού Ιμαμ. Όλα αυτά που συνέβησαν μετά είναι ιστορία πολύ θλιμμένη, πολύ αιματηρή, πολύ πρόσφατη.

Ο Χομένιος είπε «Η Ισλαμική κυβέρνηση είναι κυβέρνηση θεϊκού δικαίου και οι νόμοι του δεν μπορούν να μεταβληθούν, τροποποιηθούν ούτε να συζητηθούν. Εδώ βρίσκεται η ριζική δια φορά μεταξύ μιας Ισλαμικής κυβέρνησης και των διάφορων μοναρχιών ή δημοκρατιών στις οποίες οι αντιπρόσωποι του κράτους ή αυτοί που εκλέγονται από το λαό προτείνουν και ψηφίζουν τους νόμους. Στο Ισλάμ, η μοναδική εξουσία είναι ο Παντοδύναμος και το Θείο Θέλημά Του».

Με τη σειρά του, ο Μουάμαρ Αλ-Γκαντάφι είχε ήδη πει στην ομιλία του τον Οκτώβριο του 1972, στην Τρίπολη « Το Ισλάμ είναι μια αμετάβλητη αλήθεια δίνει στον άνθρωπο μια αίσθηση ασφάλειας γιατί πηγάζει από το θεό. Οι θεωρίες που εφευρίσκονται από τον άνθρωπο μπορεί να είναι το αποτέλεσμα τρέλας, όπως στην περίπτωση αυτών που ειπώθηκαν από το Μάλθο. Ακόμη κι ο πραγματισμός που δημιουργήθηκε από τον άνθρωπο πέφτει στο λάθος ή το παράλογο. Επομένως είναι τελείως λανθασμένο να κυβερνιόνται οι ανθρώπινες κοινωνίες από κοσμικούς νόμους ή συντάγματα».

Φυσικά ανέφερα αυτούς τους ομιλητές εκτός κειμένου. Αλλά αυτό που σκοπεύω να μεταδώσω είναι η κατανόηση του Ισλαμικού θρησκευτικού φαινομένου που υποτάσσει σ' αυτό όλες τις δραστηριότητες και βέβαια τις πολιτικές δραστηριότητες. Και αυτή η ιδέα, κατά τα φαινόμενα είναι σε υποχώρηση, δίνει όμως την εντύπωση ότι δυναμώνειΓνωρίζουμε ότι το Ισλάμ αναπτύσσεται στις ΗΠΑ. Στη Γαλλία σήμερα υπάρχουν 200,000 προσήλυτοι και Δε μιλάμε για ΄Αραβες ή για τους απογόνους τους. Φυσικά, αναφέρομαι σε αυτές τις δύο περιπτώσεις μόνο σαν ένα παράδειγμα, γιατί το Ισλάμ έχει επίσης αλλάξει πολύ προκειμένου να επεκταθεί στη Δύση. Τα Σχήματα των Δερβίσηδων και των Σούφι είναι συγκεκριμένες περιπτώσεις ίδιων τάσεων.

Στην περίπτωση του Χριστιανισμού, υπάρχει κινητικότητα μεταξύ των μεγαλύτερων αιρέσεων. ΄ Ετσι ενώ οι Προτεστάντες είναι κατά τον ίδιο τρόπο η «επίσημη θρησκεία» σε μια χώρα, συρρικνώνονται κοντά στα κέντρα δύναμης και οι Καθολικοί κερδίζουν τα περίχωρα. Αντίθετα στις χώρες που αποκαλούνται «Καθολικές» , ενώ εκγαταλείπουν τα περίχωρα, οι αιρέσεις των Προτεσταντών εγκαθίστανται εκεί. Αυτή η

αλλαγή είναι γρήγορη, σχεδόν αντιληπτή: αφορά και τις δύο αιρέσεις, αλλά κατά μια διαφορετική έννοια που εξαρτάται από την κατάσταση της εξουσίας τους. Σ' αυτό τον αγώνα, μερικές φορές ομάδες αυτών των αιρέσεων «χτυπούν κάτω από τη ζώνη». Οι Προτεστάντες συνολικά δε μπορούν να κατηγορηθούν αν ένας τρελός, αποκαλούμενος Μάνσον ,τριγυρίζει με ένα σταυρό και μια Βίβλο ενώ σκοτώνει τα θύματά του: ή αν οι χριστιανοί προτεστάντες στο «Ναό του Λαού» στη Γκουϊάνα, σε μια παρωδία του/της «Μασάντα», καταλήγουν σε μαζική δολοφονία και αυτοκτονία…Αυτά είναι, πιστεύω, φαινόμενα που σχετίζονται με τη ψυχοκοινωνική διάλυση και έχουν τη σημασία συμπτωμάτων ευρύτερων γεγονότων που παρουσιάζουν τη κοινωνία να φαίνεται να περιθωριοποιείται.

Κατά τη γνώμη του, ο Καθολικισμός έχει τη δυνατότητα να επανακτήσει ένα μέρος από τη χαμένη του επιρροή στη Λατινική Αμερική και ταυτόχρονα στη Αφρική. Αυτή η πιθανότητα μπορεί να αποβεί ρίσκο για τον προορισμό της αποκαλούμενης «Απελευθερωτικής θεολογίας».Σ' αυτή την περίπτωση ο Χριστιανισμός και το κοινωνικό Ευαγγέλιο συμβιβάζονται. Η τωρινή κατάσταση στη Νικαράγουα είναι το καλύτερο παράδειγμα. Κατά τη διάρκεια της πρώτης συνέντευξης μεταξύ του Φίντελ Κάστρο και του Φράν Μπέττο στην Αβάνα την Πέμπτη 23 Μαίου 1985 στις 9:00 μμ ο ιερέας κάνει την εξής δήλωση:

Διοικητά, είμαι σίγουρος ότι αυτή είναι η πρώτη φορά που ένας επικεφαλής κράτους μιας σοσιαλιστικης χώρας δίνει αποκλειστική συνέντευξη πάνω στο θέμα της θρησκείας. Το μόνο προηγούμενο απ' αυτή την άποψη είναι το έγγραφο που δημοσιεύθηκε από το διεθνές Διοικητικό Συμβούλιο του Μετώπου του Σαντινίστας της Εθνικής Απελευθέρωσης το 1980 που αφορά τη θρησκεία. ΄Ηταν η πρώτη φορά που ένα επαναστατικό κόμμα στην εξουσία δημοσίευσε ένα έγγραφο πάνω σ' αυτό το θέμα. Από τότε, δεν έχει ειπωθεί ούτε μία κουβέντα που να μην περιέχει σωστές πληροφορίες ή που να μην είναι ουσιαστική ούτε καν από ιστορική άποψη. Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, στη Λατινική Αμερική, η θρησκεία παίζει ένα βασικό ιδεολογικό ρόλο, λαμβανομένης υπόψη της ύπαρξης αναρίθμητων Κοινοτήτων Εκκλησιαστικής Βάσης. Ινδιάνοι στη Γουατεμάλα, αγρότες στη Νικαράγουα, ανειδίκευτοι εργάτες στη Βραζιλία και σε τόσες άλλες χώρες. Παράλληλα, λαμβανόμενης υπόψη της ενοχλητικής διάστασης που έχει προσλάβει ο ιμπεριαλισμός (ο οποίος από το έγγραφο του Σάντα Φε επιθυμεί να επιτεθεί απευθείας ακόμη και στις πιο θεωρητικές εκφράσεις αυτής της εκκλησίας που είναι αφοσιωμένη στους φτωχούς, που είναι η Θεολογία της Απελευθέρωσης), πιστεύω ότι αυτή η συνέντευξη και η συνεισφορά σου σ' αυτό το θέμα είναι πολύ σημαντικά...

Με τη σειρά του, ο Αρμάντο Χαρντ, ο Κουβανέζος Υπουργός Πολιτισμού, στην εισαγωγή του βιβλίου «Φιντέλ Κάστρο και Θρησκεία» **λέει** επαινώντας το Χριστιανικό- Μαρξιστικό διάλογο:

Και αυτό είναι από μόνο του ένα υπερφυσικό γεγονός στην ιστορία της ανθρώπινης σκέψης. Το ηθικό και λογικό σχόλιο που εμφανίζεται σ' αυτές τις σελίδες επιφορτίζεται με όλο το ανθρώπινο νόημά που ενώνει του μαχητές της ελευθερίας και αυτούς που αγωνίζονται για την υπερασπίσει των ταπεινών κι αυτών που γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης. Πώς γίνεται αυτό το θαύμα να συμβαίνει. Κοινωνικοί θεωρητικοί, φιλόσοφοι και ολόκληρη η πνευματική ηγεσία σε πολλές χώρες θα πρέπει να ρωτήσουν τους εαυτούς τους αυτή την ερώτηση.

Όσο για τους ίδιους, δε ρωτάμε πλέον τους εαυτούς μας αυτή την ερώτηση. Είναι προφανές σε μας ότι η θρησκευτικότητα μεγαλώνει. Εδώ, στην Αμερική, στην Ιαπωνία, στον Αραβικό κόσμο και στα κοινωνικά πεδία είτε είναι η Κούβα, το Αφγανιστάν, η Πολωνία ή η ΕΣΣΔ. Η αμφιβολία που έχουμε είναι μάλλον αν θα μπορέσουν οι επίσημες θρησκείες να προσαρμόσουν αυτό το ψυχοκοινωνικό φαινόμενο στο νέο αστικό τοπίο ή αν θα ξεχειλίσουν από αυτό. Η διάχυτη θρησκευτικότητα είναι πιθανό να αναπτυχθεί σε μικρές και χαοτικές αμάδες χωρίς να γίνει μια επίσημη εκκλησία και έτσι θα είναι δύσκολο να γίνει κατανοητή η πραγματική σπουδαιότητα του φαινομένου. Παρόλο που η σύγκριση δεν είναι τελείως σωστή θα ήθελα να θυμίσω κάτι που συνέβη πολύ παλιά: όλων των ειδών οι λατρείες και οι προκαταλήψεις άρχισαν να φτάνουν στη Ρώμη από τις γύρω περιοχές, όταν η επίσημη θρησκεία έχανε πίστη. Και μια από αυτές τις ασήμαντες ομάδες αργότερα έγινε μια παγκόσμια εκκλησία. Σήμερα είναι ξεκάθαρο ότι η διάχυτη θρησκευτικότητα για να μεγαλώσει θα πρέπει να συνδυάσει το τοπίο και τη γλώσσα των καιρών (τη γλώσσα του προγραμματισμού, της τεχνολογίας και του διαστημικού ταξιδιού) με ένα νέο κοινωνικό ευαγγέλιο.
Αυτά είναι όλα. Ευχαριστώ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΜΟΥ

(ΣΤΑΘΜΟΣ ΜΑΠΟΤΣΟ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ, ΣΑΝΤΙΑΓΟ,14/05/94)

Ευχαριστώ τις οργανώσεις που διοργάνωσαν την Πρώτη Συγκέντρωση του Ανθρωπιστικού Κινήματος, την πρόσκληση του οποίου είχα την τύχη να λάβω για την παρουσία αυτού του βιβλίου, *Γράμματα Στους Φίλους Μου* , στην Χιλιανή του έκδοση. Ευχαριστώ τα λόγια του Λουίς Φελίπε Γκαρσία, που αντιπροσωπεύει τις εκδόσεις Βίρτουαλ.
Ευχαριστώ την παρέμβαση του κ. Βολοντία Τεϊτελμποιμ, στον οποίο θα ήθελα να απαντήσω στο μέλλον και να σχολιάσω , με τις λεπτομέρειες που τους αξίζουν , πολλές από τις ευφυείς ιδέες που εξέφρασε σε αυτήν την περίσταση.
Ευχαριστώ την παρουσία των εξεχουσών προσωπικοτήτων αυτού του πολιτισμού , των μέσων μαζικής ενημέρωσης , και, βεβαίως, τους πολλούς φίλους που μας συνοδεύουν σήμερα.
Σε αυτήν την σύντομη παρουσίαση, θα ήθελα να δώσω μια περίληψη του βιβλίου που βγαίνει σήμερα στο ευρύ κοινό με το να επισημάνω ότι αυτή δεν είναι μια συστηματική δουλειά, αλλά μια σειρά σχολιασμών που παρουσιάζεται με την μορφή του γνωστού, και τόσο συχνά χρήσιμου , επιστολικού ύφους. Από τις «Ηθικές Επιστολές» του Σενέκα, ένας κυκεώνας εκθέσεων έχουν φτάσει ως τις μέρες μας που διαδόθηκαν μέσα στον κόσμο και που είχαν , για μερικούς, άνιση επιρροή και άνισο ενδιαφέρον. Σήμερα , οι 'ανοιχτές επιστολές' είναι ευρέως γνωστές για το ότι, παρ' όλο που φαίνεται ότι απευθύνονται σε κάποιο πρόσωπο , κάποιο θεσμό, κάποια ή κυβέρνηση, γράφονται με την πρόθεση να αγγίξουν ένα ευρύ κοινό. Αυτή η διαπίστωση είναι μια αίσθηση που έχουμε από την τωρινή μας εργασία. Ο ολοκληρωμένος τίτλος του τόμου είναι *Γράμματα Στους Φίλους Μου Για Την Κοινωνική Και Προσωπική Κρίση Στο Παρόν.* Και ποιοι είναι αυτοί οι 'φίλοι' στους οποίους απευθύνονται αυτά τα έγγραφα; Είναι, χωρίς αμφιβολία, οι άνθρωποι εκείνοι που συμφωνούν ή διαφωνούν με την ιδεολογική μας στάση, αλλά που, σε οποιαδήποτε περίπτωση, το κάνουν με μια γνήσια πρόθεση να φτάσουν σε μια καλύτερη κατανόηση και μια καλύτερη κατανόηση της δράσης που απαιτείται για να ξεπεράσουμε την κρίση στην οποία ζούμε. Αυτό όσον αφορά στους απευθυνόμενους. Όσον αφορά στο αντικείμενο, , το πεδίο της κρίσης μέσα στο οποίο οι κοινωνίες όπως και τα άτομα επιγράφονται , δεν έχει μείνει χωρίς να έχει τονιστεί. Έχουμε σκεφτεί την ιδέα της κρίσης με την πιο συνηθισμένη της έννοια, του τέλους ενός γεγονότος που ξεδιπλώνεται προς μια κατεύθυνση ή μια άλλη. Μια 'κρίση' κάνει κάποιον να αφήνει μια κατάσταση και να μπαίνει σε μια καινούργια που προσφέρει τα δικά της προβλήματα. Για τον πολύ κόσμο η 'κρίση' γίνεται αντιληπτή σαν μια επικίνδυνη φάση κατά την οποία κάτι επικερδές ή καταστροφικό μπορεί να είναι το αποτέλεσμα για όποια οντότητα περνάει την φάση αυτή, και αυτές οι οντότητες σε αυτήν την περίπτωση είναι η κοινωνία και τα άτομα. Για μερικούς , η θεώρηση των ατόμων είναι πλεονασμός αφού υπονοούνται όταν μιλάμε για κοινωνία. Αλλά από την δική μας οπτική γωνία αυτό είναι εσφαλμένο, και η υποκρισία του να κάνουμε κάποιον από τους όρους να εξαφανίζεται βασίζεται σε μια αναλυτική που δεν συμμεριζόμαστε. Με αυτό, θεωρώ το σχολιασμό στο βιβλίο ολοκληρωμένο.
Λοιπόν η λογική σειρά της συζήτησης υποδεικνύει ότι κάποιος θα έπρεπε να μπει στο θέμα μελετώντας το περιεχόμενο της δουλειάς. Παρ' όλα αυτά προτιμούμε να μην

ακολουθήσουμε αυτήν την ακαδημαϊκή σειρά αλλά να ερευνήσουμε τις προθέσεις που έχουν καθορίσει όλη αυτήν την παραγωγή. Αυτές οι προθέσεις είναι εκείνες που συνιστούν τον Νέο Ανθρωπισμό και που καθορίζει την απαγγελία της κατάστασης στην οποία τυχαίνει να ζούμε. Ο Νέος Ανθρωπισμός βάζει μπροστά μια προειδοποίηση για την γενική κρίση του πολιτισμού, και προωθεί κάποια ελάχιστα μέτρα που πρέπει να παρθούν για να ξεπεραστεί η κρίση. Ο Νέος Ανθρωπισμός έχει επίγνωση της 'αποκάλυψης' στο τέλος του αιώνα και στο τέλος της χιλιετίας ,σύμφωνα με αυτά που μας διδάσκει η Ιστορία. Γνωρίζουμε πολύ καλά σε αυτές τις κρίσιμες στιγμές εποχών οι φωνές εκείνων που υποστηρίζουν το τέλος του κόσμου αυξάνονται και οι οποίες μεταφραζόμενες με κάποια διαφορετικά λαογραφικά στοιχεία, δείχνουν είτε στο τέλος του οικοσυστήματος , είτε στο τέλος της Ιστορίας , είτε στο τέλος ιδεολογιών είτε στο τέλος του ανθρώπου που είναι παγιδευμένος από την μηχανή και ούτω κάθε εξής . Τίποτα αυτού του είδους δεν γίνεται δεκτό από τον Νέο Ανθρωπισμό. Αυτός απλά λέει: «Ε, Φίλοι πρέπει να αλλάξουμε πορεία. Μήπως κανείς δεν θέλει να μας ακούσει; Μήπως είμαστε λάθος;
Τότε όλα καλά και ωραία! Γιατί αν είμαστε λάθος, τα πράγματα πηγαίνουν στο σωστό τους δρόμο, και ταξιδεύουμε στον δρόμο προς τον επίγειο Παράδεισο. Κάποιοι δομιστές θα μας πούν ότι η παρούσα κρίση είναι μια απλή ανασυγκρότηση του συστήματος , μια αναγκαία αναδόμηση των παραγόντων του συστήματος που συνεχίζει να τρέφει την πρόοδο. Κάποιοι μεταμοντερνιστές θα βεβαιώσουν ότι απλά η συνέχιση του 19ου αιώνα διαταράχθηκε και ότι οι 'κατασκευαστές αποφάσεων' προσφέρουν μια αύξηση δύναμης και ειρήνευσης χάρη στην τεχνολογική και επικοινωνιακή διαφάνεια. Α, φίλοι μου! Μπορούμε να εφησυχαστούμε ότι η Νέα Τάξη θα προσέξει την ειρήνευση του κόσμου. Όχι άλλες Γιουγκοσλαβίες , όχι άλλη Μέση Ανατολή, Μπουρούντι ή Σρι Λάνκα. Όχι άλλοι λιμοί, όχι άλλο 80% του παγκόσμιου πληθυσμού στα όρια ή κάτω από τα όρια της φτώχειας . Όχι άλλη ύφεση, όχι άλλες απολύσεις , όχι άλλη καταστροφή των εργοδοτικών πηγών. Τώρα ναι! Κάθε φορά πιο καθαρές διοικήσεις, μεγαλύτεροι ρυθμοί εκπαίδευσης , μείωση της εγκληματικότητας και της ανασφάλειας των πολιτών, μείωση του αλκοολισμού και του εθισμού στα ναρκωτικά…. Εν ολίγοις κομφορμισμός και αναπτυσσόμενη ευτυχία για όλους. Όλα αυτά είναι σωστά φίλοι μου. Ας είμαστε υπομονετικοί, ο Παράδεισος είναι πολύ κοντά!…. Αλλά, αν δεν ήταν έτσι, αν η τωρινή κατάσταση συνεχίσει να φθίνει, ή αν χανόταν ο έλεγχος , ποιες θα ήταν οι εναλλακτικές που θα μπορούσαν να ακολουθηθούν ;»
Αυτή είναι η ομιλία από το *Γράμματα στους Φίλους Μου.* Και δεν πιστεύουμε ότι είναι προσβλητικό να σκεφτόμαστε, με μορφή μιας ντροπαλής γνώμης , το γεγονός πιθανότητας μιας αξιολύπητης αναδίπλωσης . Κανείς δεν προσβάλλεται επειδή στα κτίρια υπολογίζουν στις σκάλες κινδύνου, επειδή τα σινεμά και τα δημόσια μέρη συνάντησης είναι εξοπλισμένα με μηχανήματα κατάσβεσης φωτιάς , με εξόδους κινδύνου. Κανείς δεν διαμαρτύρεται επειδή τα αθλητικά στάδια υποχρεώνονται να κατασκευάσουν συμπληρωματικές εξόδους. Και, βεβαίως , όταν κάποιος μπαίνει σε ένα σινεμά ή σε κάποιο κτίριο , κανείς δεν σκέφτεται ούτε τις φωτιές ούτε τις καταστροφές αφού όλα γίνονται αντιληπτά από τα συμφραζόμενα μέσω της λογικής. Εάν ούτε το κτίριο ούτε το σινεμά πιάσει φωτιά, ούτε ξεσπάσουν ταραχές στο στάδιο, όλα καλά και ωραία! Στο Έκτο γράμμα , το Έγγραφο των Ανθρωπιστών συντάσσεται, στο οποίο διευρύνουν τις πιο γενικές τους ιδέες , τις εναλλακτικές τους στην κρίση. Δεν είναι ένα Έγγραφο γκρινιάρηδων, δεν είναι ένα σύνολο απαισιόδοξων σκέψεων , είναι θεώρηση της κρίσης και μια παρουσίαση των εναλλακτικών. Ενόσω το διαβάζετε, ακόμα και εκείνοι που δεν συμφωνούν, θα έπρεπε να πουν: « Λοιπόν είναι μια εναλλακτική λύση. Θα πρέπει να τους

προσέξουμε αυτούς, οι κοινωνίες χρειάζονται εξόδους κινδύνου. Δεν είναι οι εχθροί μας , είναι η φωνή της επιβίωσης.»
Το Έγγραφο των Ανθρωπιστών , συνοψιζόμενο από το Έκτο Γράμμα, μας λεει: «Ο Ανθρωπισμός βάζει σε πρώτη θέση το θέμα της εργασίας πριν από το μεγάλο κεφάλαιο, το θέμα της αληθινής δημοκρατίας πριν από την επίσημη δημοκρατία, το θέμα της αποκέντρωσης πριν από την επικέντρωση , το θέμα της ανεκτικότητας πριν από τις διακρίσεις , το θέμα της ελευθερίας πριν από την καταπίεση, το θέμα του νοήματος της ζωής πριν την παραίτηση , τον ολοκληρωτισμό, το παράλογο.» «Οι Ανθρωπιστές είναι διεθνιστές , αποσκοπούν σε ένα διεθνές ανθρώπινο έθνος . Αντιλαμβάνονται τον κόσμο στον οποίο ζουν διεθνικά και δρουν στο άμεσο περιβάλλον τους . Δεν θέλουν ένα ομογενοποιημένο κόσμο αλλά έναν πολυποίκιλο. Δηλαδή, πολυποίκιλο όσον αφορά εθνότητες , γλώσσες και έθιμα, ιδέες , βλέψεις , πεποιθήσεις , αθεϊσμό και θρησκεία , δουλειά και δημιουργικότητα.
Οι Ανθρωπιστές δεν θέλουν άρχοντες , δεν θέλουν ηγέτες ή αφεντικά , **ούτε θεωρούν τους εαυτούς τους εκπροσώπους ή αφεντικά κανενός .»**
Και , στο τέλος του Εγγράφου, το συμπέρασμα είναι: «Οι Ανθρωπιστές δεν είναι αφελείς , ούτε χαίρονται με δηλώσεις χαρακτηριστικές ρομαντικών εποχών. Με αυτήν την έννοια , δεν θεωρούν τις προτάσεις τους σαν την πιο προχωρημένη έκφραση της κοινωνικής συνείδησης ούτε σκέφτονται την οργάνωσή τους με απόλυτους όρους . **Οι Ανθρωπιστές δεν ισχυρίζονται ότι είναι εκπρόσωποι πλειοψηφιών.** Σε κάθε περίπτωση , ενεργούν σύμφωνα με το τι θεωρούν περισσότερο δίκαιο, στοχεύοντας σε αλλαγές που βρίσκουν ανάλογες και κατάλληλες την στιγμή που συμβαίνει να ενεργούν.»
Δεν είναι σχηματισμένη σε αυτό το Έγγραφο ένα δυνατό αίσθημα ελευθερίας , πλουραλισμού, και αυτό-περιορισμού; Αυτή μπορεί κάλλιστα να ονομαστεί μια εναλλακτική πρόταση , και, σε καμία περίπτωση μια ολοκληρωτική , ομογενοποιητική και απόλυτη πρόταση.
Και πώς είναι αυτή η διαδικασία της κρίσης; Πού σκοπεύει; **Σε διαφορετικά Γράμματα , δίνονται παραδείγματα στο ίδιο μοντέλο: το μοντέλο ενός κλειστού συστήματος.** Αυτό ξεκίνησε με την άνοδο του Καπιταλισμού. Η Βιομηχανική Επανάσταση συνέχισε να την ενδυναμώνει. Οι εθνικές Πολιτείες , στα χέρια ολοένα και πιο δυνατής μεγαλοαστικής τάξης, άρχισαν να αμφισβητούνται ανάμεσά τους. Οι παλιές αποικίες πέρασαν από τα χέρια των εστεμμένων κεφαλών σε αυτά των ιδιωτικών εταιριών. Και το τραπεζικό σύστημα άρχισε το έργο του σαν διαμεσολαβητής, κάνοντας τα τρίτα μέλη να χρεοκοπούν, και παίρνοντας κατοχή των παραγωγικών πόρων. Ήδη το τραπεζικό σύστημα χρηματοδοτούσε τις στρατιωτικές εκστρατείες των φιλόδοξων μεγαλοαστών, δάνειζαν και χρεοκοπούσαν τα εμπόλεμα μέρη , και σχεδόν πάντα κερδοσκοπούσαν από κάθε διαμάχη. Όταν ακόμα η εθνική μεγαλοαστική τάξη συντελούσαν ανάπτυξη με όρους ανελέητης εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης , με όρους βιομηχανικής ανάπτυξης , με όρους εμπορίου, πάντα δρώντας σαν σημείο αναφοράς , σαν κέντρο βαρύτητας , για την δική τους χώρα που διοικούσαν, ήδη ο δανεισμός είχε ξεπεράσει κατά πολύ τους διοικητικούς περιορισμούς της εθνικής Πολιτείας. Σοσιαλιστικές επαναστάσεις , το κραχ του χρηματιστηρίου, και οι υποδείξεις από τα οικονομικά κέντρα υπήρχαν αλλά αυτοί συνέχισαν την ανάπτυξη και την συγκέντρωσή τους . Μετά από τον τελευταίο εθνικιστικό επιθανάτιο ρόγχο των βιομηχανικών μεγαλοαστών , μετά από την τελευταία παγκόσμια σύγκρουση, έμεινε ξεκάθαρο ότι ο κόσμος είναι ένας , ότι οι περιοχές, οι χώρες και οι ήπειροι παρέμειναν συνδεδεμένες, και ότι η βιομηχανία χρειαζόταν διεθνή οικονομικά κεφάλαια για να επιζήσει. Ήδη η εθνική Πολιτεία άρχισε να γίνεται κώλυμα για την μεταφορά του κεφαλαίου, των αγαθών , των

υπηρεσιών, των ανθρώπων και των διεθνοποιημένων προϊόντων. Άρχισε η περιφεριοποίηση . Και μαζί με αυτό η παλιά τάξη άρχισε να καταστρέφεται.
Το παλιό προλεταριάτο , που στον καιρό του, ήταν η βάση της κοινωνικής πυραμίδας με ρίζες στη πρωτογενή προσπορίζουσα βιομηχανία , άρχισε να χάνει την ομοιομορφία του. Οι δευτερογενείς και τριτογενείς βιομηχανίες ,οι εκάστοτε πιο εκλεπτυσμένες υπηρεσίες συνέχιζαν να απορροφούν εργασία σε ένα συνεχή αναπροσηλυτισμό των παραγωγικών παραγόντων. Οι παλιές συντεχνίες και τα συνδικάτα έχασαν την ταξική τους δύναμη προσανατολίζοντας εαυτούς στην άμεση αναδιεκδίκηση μισθολογικού και εργασιακού τύπου. Η τεχνολογική επανάσταση προκάλεσε νέες επιταχύνσεις σε έναν άνισο κόσμο στον οποίο μεγάλες περιοχές συνέχισαν να απομακρύνονται κάθε φορά όλο και πιο πολύ από τα κέντρα αποφάσεων. Αυτές οι αποικιοκρατούμενες, απογυμνωμένες περιοχές, προορισμένες να καταλάβουν τομείς σε ένα ακατέργαστο απόθεμα στον διεθνή τομέα της εργασίας , κάθε φορά πουλούσαν φθηνότερα την παραγωγή τους και κάθε φορά αγόραζαν σε πιο ακριβή τιμή την αναγκαία τεχνολογία για την ανάπτυξή τους. Στο μεταξύ, τα χρέη που ήρθαν με σκοπό να ακολουθήσουν το μοντέλο ανάπτυξης που είχε επιβληθεί, συνέχιζαν να μεγαλώνουν. Ήρθε ο καιρός στον οποίο οι εταιρίες έπρεπε να γίνουν πιο ευέλικτες, αποκεντρωμένες, ευκίνητες στον ανταγωνισμό. Στον Καπιταλιστικό όπως και στον Σοσιαλιστικό κόσμο, σταθερές δομές άρχισαν να ραγίζουν, ενώ κάθε φορά όλο και πιο καταβλητικές δαπάνες επιβάλλονταν με σκοπό να διατηρηθεί η ανάπτυξη των στρατιωτικών-βιομηχανικών συμπλεγμάτων. Τότε, μια από τις πιο κρίσιμες στιγμές στην ανθρώπινη ιστορία συνέβη. Και είναι εκεί, στο Σοσιαλιστικό πεδίο, από όπου ο μονόπλευρος αφοπλισμός ξεκίνησε. Μόνο η μελλοντική ιστορία θα καθορίσει αν αυτό ήταν ένα λάθος ή, ακριβέστερα , αν έσωσε τον κόσμο μας από ένα πυρηνικό ολοκαύτωμα. Όλη αυτή η συνέχεια είναι ευκρινώς αναγνωρίσιμη. Και έτσι φτάνουμε σε έναν κόσμο όπου η οικονομική δύναμη έχει καταρρίψει κάθε βιομηχανία, κάθε εμπορική δραστηριότητα, κάθε πολιτική δύναμη, κάθε άτομο. Αρχίζει το στάδιο του κλειστού συστήματος , και σε ένα κλειστό σύστημα δεν υπάρχει άλλη εναλλακτική από την καταστροφή του συστήματος. Από αυτήν την άποψη, η καταστροφή του Σοσιαλισμού εμφανίζεται σαν προάγγελος της καταστροφής του κόσμου που επιταχύνεται με ιλιγγιώδης ρυθμούς .
Αυτή είναι η εποχή της κρίσης στην οποία βρισκόμαστε. Αλλά η κρίση τείνει να ξετυλίγεται σε διαφορετικές μορφές. Με μια οικονομία υποθέσεων και, παρ΄όλα αυτά, για να παραδειγματίσουμε με πλατιές πινελιές, δύο πιθανότητες περιγράφονται στα Γράμματα. Από την μια πλευρά, η διαφορετικότητα των κλειστών συστημάτων και από την άλλη η διαφορετικότητα στο άνοιγμα των κλειστών συστημάτων που οφείλεται σε μια μη-φυσική αλλά ηθελημένη δράση του ανθρωπίνου όντος. Ας δούμε το πρώτο επιφωτισμένο με ένα περιγραφικό εικονικό ύφος.
Είναι πολύ πιθανή η εδραίωση μιας παγκόσμιας αυτοκρατορίας που θα τείνει να ομογενοποιήσει την οικονομία, τους Νόμους, τις επικοινωνίες, τις αξίες, την γλώσσα, τις χρήσεις και τα ήθη. Μια παγκόσμια αυτοκρατορία που χρησιμοποιείται σαν ένα όργανο από το διεθνές οικονομικό κεφάλαιο το οποίο δεν θα λαμβάνει καν υπ΄όψιν τους ίδιους τους πληθυσμούς των κέντρων αποφάσεων. Και σε αυτόν τον κορεσμό, το κοινωνικό ύφασμα θα συνεχίσει την διαδικασία αποσύνθεσής του. Οι πολιτικοί και κοινωνικοί οργανισμοί, η Πολιτειακή διοίκηση , θα βρίσκεται στα χέρια τεχνοκρατών στην υπηρεσία ενός τερατώδους Παρά-κράτους που θα τείνει να πειθαρχεί τους πληθυσμούς με πιο περιοριστικά κάθε φορά μέτρα που η αποσύνθεση αυτή τονίζεται. Η σκέψη θα έχει χάσει την αφηρημένη της ικανότητα, αφού θα έχει αντικατασταθεί από ένα τρόπο αναλυτικής και βήμα-προς-βήμα λειτουργίας σύμφωνα με το υπολογιστικό μοντέλο. Η έννοια της διαδικασίας και της δομής θα έχει χαθεί έχοντας

σαν αποτέλεσμα απλές σπουδές γλωσσών και επίσημης ανάλυσης. Η μόδα, η γλώσσα, και τα κοινωνικά στυλ, η μουσική, η αρχιτεκτονική, οι πλαστικές τέχνες και η λογοτεχνία θα αποδομηθούν και, σε κάθε περίπτωση, η ανάμιξη του στυλ σε όλους τους τομείς θα θεωρείται σαν μια μεγάλη πρόοδος έτσι όπως συνέβη και σε άλλες περιπτώσεις της ιστορίας με τους εκλεκτισμούς της αυτοκρατορικής παρακμής. Τότε, η παλιά ελπίδα του να γίνουν όλα ομογενοποιημένα στα χέρια της ίδιας εξουσίας θα εξαφανιστεί για πάντα. Σε αυτό το σκοτείνιασμα της λογικής , σε αυτήν την κόπωση των λαών, θα μείνει ανοιχτός ο δρόμος για φανατικούς κάθε είδους, για την άρνηση της ζωής, την φιλοσοφία της αυτοκτονίας , τον ωμό φονταμεταλισμό. Δεν θα υπάρχει επιστήμη, ούτε σπουδαίες ανακαλύψεις της σκέψης…… μόνο τεχνολογία η οποία μέχρι τότε θα αποκαλείται «επιστήμη». Για μια ακόμη φορά οι τοπικισμοί και οι εθνικιστικοί αγώνες θα βγουν στην επιφάνεια και οι παραμελημένοι λαοί θα σπρώχνουν τους εαυτούς τους προς τα κέντρα αποφάσεων , σε μια δίνη, κατά την οποία η μεγαλουπόλεις, που πριν ήταν υπερπληθυσμικές, θα μείνουν ακατοίκητες. Οι συνεχόμενοι εμφύλιοι πόλεμοι θα ταράζουν αυτό τον φτωχό πλανήτη στον οποίο δεν θα θέλουμε να ζούμε.

Εν κατακλείδι, αυτό είναι το μέρος εκείνο της ιστορίας που επαναλαμβάνεται σε πολλούς πολιτισμούς οι οποίοι στον καιρό τους πίστευαν στην αδιαμφισβήτητη πρόοδό τους. Όλοι αυτοί οι πολιτισμοί τέλειωσαν με καταστροφή αλλά, ευτυχώς, όταν κάποιοι πολιτισμοί κατέρρευσαν σε άλλα μέρη νέα ανθρώπινα ορμέμφυτα ανέτειλαν και με αυτήν την αλλαγή το παλιό ξεπεράστηκε από το νέο. Είναι φανερό ότι, σε ένα κλειστό παγκόσμιο σύστημα δεν υπάρχει χώρος για την άνοδο κάποιου άλλου πολιτισμού, αλλά μόνο για ένα μακρύ και σκοτεινό Μεσαιωνικό κόσμο.

Εάν ότι εκφράζεται στα Γράμματα στην βάση του μοντέλου που εξηγήσαμε είναι εντελώς λάθος , δεν υπάρχει λόγος να ανησυχούμε. Εάν, από την άλλη, η μηχανική διαδικασία των δομών οδηγούν στην κατεύθυνση που αναλύσαμε, τότε έχει έρθει η ώρα να αναρωτηθούμε πώς το ανθρώπινο ον μπορεί να αλλάξει την φορά των γεγονότων. Με την σειρά του ποιος άλλος θα μπορεί να παράγει αυτή την αξιοθαύμαστη αλλαγή των κατευθύνσεων από τους ίδιους τους ανθρώπους που είναι, ακριβώς, το αντικείμενο της Ιστορίας. Έχουμε φτάσει σε μια κατάσταση ωριμότητας ικανή να μας κάνει να κατανοήσουμε ότι από εδώ και στο εξής δεν θα υπάρχει **καμία πρόοδος αν δεν είναι από όλους και για όλους;** Αυτή είναι η δεύτερη υπόθεση που ερευνάται στα Γράμματα.

Αν αυτή η ιδέα ριζώσει στους ανθρώπους –και είναι καλό να επαναλαμβάνεται-ότι δεν θα υπάρχει καμία πρόοδος αν δεν είναι από όλους και για όλους , τότε ο αγώνας θα είναι σκληρός. Στο τελευταίο στάδιο αποδόμησης, σε κοινωνική βάση, θα αρχίσουν να πνέουν νέοι άνεμοι. Στις γειτονιές , στις μικρές κοινότητες, στα πιο ταπεινά μέρη εργασίας το κοινωνικό ύφασμα θα αρχίσει να αναδομείται. Αυτό, όπως φαίνεται θα είναι ένα αυθόρμητο φαινόμενο. Θα επαναληφθεί στις πολλαπλές ριζωμένες ομάδες που οι εργαζόμενοι, ήδη ανεξάρτητοι από την κηδεμονία των ιεραρχών των συνδικάτων, θα σχηματίσουν. Πολυάριθμοι πολιτικοί πυρήνες, χωρίς κεντρική οργάνωση , παλεύοντας με τις ιεραρχίες των πολιτικών οργανισμών, θα εμφανιστούν. Η συζήτηση θα ξεκινήσει σε κάθε εργοστάσιο, σε κάθε γραφείο, σε κάθε εταιρία. Αρχής γενομένης από τις άμεσες απαιτήσεις, μια νέα συνείδηση θα εξελιχθεί προς την κατεύθυνση μιας μεγαλύτερης κατάστασης κατά την οποία η εργασία θα έχει πιο ανθρώπινη αξία από το κεφάλαιο, και στην οποία οι κίνδυνοι της δουλείας θα είναι πιο ξεκάθαροι από τους κινδύνους του κεφαλαίου κατά την στιγμή αξιολόγησης προτεραιοτήτων. Εύκολα θα φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι το κέρδος μιας εταιρίας θα πρέπει να επανεπενδύεται στο άνοιγμα νέων εργατικών πηγών, ή να ανακατευθύνεται σε άλλους τομείς στους οποίους η παραγωγή συνεχίζει να

αυξάνεται αντί να ανακατευθύνεται σε υποθετικά στοιχεία που καταλήγουν να μεγεθύνουν το οικονομικό κεφάλαιο, που προκαλεί το άδειασμα των εταιριών και που θα προκαλέσει το μεταγενέστερο ράγισμα στην παραγωγική μηχανή. Ο επιχειρηματίας θα συνειδητοποιήσει ότι έχει γίνει ένας απλός υπάλληλος της τράπεζας, και ότι, σε αυτή την έκτακτη κατάσταση, ο φυσικός σύμμαχός του είναι ο εργαζόμενος. Ο κοινωνικός αναβρασμός θα αρχίσει να γίνεται πάλι ενεργός, και ο ξεκάθαρος και ειλικρινής αγώνας θα αρχίσει ανάμεσα στο υποτιθέμενο κεφάλαιο-στον καθαρό χαρακτηρισμό του σαν μια αφηρημένη και απάνθρωπη δύναμη-και της δυνάμεις της εργασίας-αληθινός μοχλός για την μεταμόρφωση του κόσμου. Μια και καλή, θα αρχίσει να γίνεται κατανοητό ότι η πρόοδος δεν εξαρτάται από τα χρέη που δημιουργούνται στις τράπεζες , αλλά ότι οι τράπεζες θα πρέπει να δίνουν πίστωση στις εταιρίες χωρίς να χρεώνουν τόκους. Και επίσης θα παραμείνει ξεκάθαρο, **ότι δεν θα υπάρχει τρόπος αποσυσσώρευσης της συγκέντρωσης που οδηγεί στην κατάρρευση εκτός εάν γίνει μέσω ανακατανομής του πλούτου προς τις μη-προνομιούχες περιοχές.** Αληθινή, δημοψηφική και άμεση Δημοκρατία θα είναι μια αναγκαιότητα γιατί οι άνθρωποι θα θέλουν να ξεφύγουν από την αγωνία της μη-συμμετοχής και την συνεχή απειλή ενός μαζικού ξεσπάσματος. Οι εξουσίες θα αλλάξουν αφού η δομή της επίσημης δημοκρατίας , εξαρτημένη από το οικονομικό κεφάλαιο, θα έχει χάσει κάθε αξιοπιστία και κάθε σημασία. Χωρίς αμφιβολία, αυτό το δεύτερο μέρος της κρίσης θα παρουσιαστεί μετά από μια εφιαλτική περίοδο κατά την οποία τα προβλήματα θα γίνουν πιο οξεία. Τότε, μια σειρά από επιτεύγματα και υπαναχωρήσεις θα ξεκινήσει, κατά την οποία κάθε επιτυχία θα πολλαπλασιάζεται σαν ένα επιδεικτικό εφέ στα πιο απομακρυσμένα σημεία χάρη στις γρήγορες επικοινωνίες. Δεν θα υπάρχει καν ζήτημα κατάκτησης κρατών, αλλά μιας παγκόσμιας κατάστασης κατά την οποία αυτά τα κοινωνικά φαινόμενα , προϊδεάζοντας κρίσιμες αλλαγές στην κατεύθυνση των γεγονότων, θα συνεχίσουν να πολλαπλασιάζονται. Κατά αυτόν τον τρόπο, αντί για τον τερματισμό της διαδικασίας στην τόσες φορές επαναλαμβανόμενη μηχανική κατάρρευση, η επιθυμία των λαών για αλλαγή και για κατεύθυνση θα αρχίσει να βαδίζει στο δρόμο προς ένα παγκόσμιο ανθρώπινο έθνος.

Σε αυτή την δεύτερη πιθανότητα , είναι αυτή η εναλλακτική στην οποία ποντάρουν οι ανθρωπιστές. Έχουν τόση πολλή πίστη στο ανθρώπινο ον ώστε να πιστεύουν ότι όλα θα τελειώσουν έτσι ανόητα. Και παρ'όλο που δεν αισθάνονται τους εαυτούς τους ως την εμπροσθοφυλακή της ανθρώπινης πορείας , ετοιμάζουν τους εαυτούς τους να συνοδεύουν την διαδικασία στο μέτρο των δυνατοτήτων τους , και εκεί είναι που έχουν τοποθετηθεί.

Δεν θα ήθελα να χρησιμοποιήσω περισσότερο χρόνο για τον σχολιασμό του βιβλίου που έχουμε σήμερα στα χέρια μας. Θα ήθελα μόνο να αναγνωρίσω την υπομονή και την ανεκτικότητα που δείξατε όσο ακολουθήσατε αυτήν την βαρετή ανάπτυξη.

Τίποτα άλλο. Σας ευχαριστώ πολύ.

Ο Σίλο μιλάει ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ-16

Εκδίδεται από *Οργάνωση για τον Ανθρωπισμό*

Ο ανθρωπισμός και ο καινούργιος κόσμος

(Πανεπιστήμιο των καλών Τεχνών,
Μεξικό 07/07/1991)

Στο σημερινό θέμα, «Ανθρωπισμός και Καινούργιος Κόσμος», αξίζει να δοθεί μια μικρή σχεδιαστική ιδέα. Όπου και να έχει αναφερθεί ο Ανθρωπισμός, συχνά η αναφορά γίνεται στο σύγχρονο κλίμα, η οποία είναι η σύγχρονη Αναγέννηση έκρηξης, αρχίζει με Γράμματα με τον Petrarch. Σε άλλους πολιτισμούς, και μάλιστα σε αυτούς που είναι πιο κοντά στην Δύση, μια σειρά από αντικείμενα παρατηρούνται, τα οποία είναι συμφωνημένα να χρησιμοποιούν ένα παρόμοιο τρόπο προσέγγισης με αυτόν των Ανθρωπιστών της Αναγέννησης. Ο Cicero είναι ένας από τους επωνύμους αυτής της Ρωμαϊκής κουλτούρας. Οι ανθρωπιστές από τότε, τοποθετούσαν το ανθρώπινο ων όχι μόνο σαν ένα θέμα και ένα παραγωγό ιστορικών γεγονότων, αλλά σαν το κέντρο κάθε θεμελιώδους δραστηριότητας. Το ανθρώπινο ων είναι επίσης το υψηλότερο βήμα μιας αξιολόγησης η οποία μπορεί με λίγα λόγια να ειπωθεί ως εξής: «Τίποτα πάνω από το ανθρώπινο ων και κανένα ανθρώπινο ων κατώτερο από κάποιο άλλο».

Πιο συγκεκριμένα, κατά την διάρκεια της Αναγέννησης, ο κόσμος των «Ανθρωπιστών» αποκτά την αληθινή του διάσταση, στον αγώνα της τέχνης και της εισαγωγής επιστήμης, κατά του μίσους της μάθησης. Σε αυτήν την περίσταση, θα ήταν υπερβολικό να σκεφτούμε τις συνεισφορές των Giordano Bruno, Picco Della Mirandola και φυσικά του Γαλιλαίου, φυσιογνωμίες, οι οποίες δημιουργούν δέος στους σημερινούς Ανθρωπιστές. Όλοι αυτοί υπέφεραν από τον διωγμό ενός συστήματος του οποίου η αληθινή διάσταση του ανθρώπινου όντως είχε ακρωτηριαστεί. Αυτό το σύστημα είχε την θεολογία πάνω από όλα, ακολουθήθηκε από τον πρίγκιπα, από την πολιτεία και τον νόμο, σαν επικουρική βοήθεια από αυτή την θεολογία.

Η Ανθρωπιστική εισβολή αντέστρεψε την «Σκάλα των Αξιών» και η ψυχή μαζί με το σώμα του ανθρώπινου οργανισμού, εμφανίζονται στο κέντρο της σκηνής. Συνέβη με τον δανεισμό, πιο συχνά από ποτέ, απόψεις που χαρακτηρίζονταν από τον Ελληνικορωμαϊκό Παγανισμό, οι οποίες διαδόθηκαν πάρα πολύ από τους Νέο-Πλατωνικούς και τους Νέο-Πυθαγόρειους. Μια φοβερή συζήτηση λαμβάνει χώρο στην Αρχαία Ευρώπη. Ταυτόχρονα, η πρόσφατη επιρροή στους Αμερικάνους και, όπως ήταν λογικό, ο αποικισμός και η αναζήτηση με προοδευτικά στοιχεία, που γίνονται με τον δικό τους τρόπο στους μεγάλους κύκλους. Ακόμα γίνεται με την αποτροπή της βιαιότητας και την ιδεολογία ότι, τότε, δυσνόητα και μοναρχικά διαιρώντας δικαιώματα. Η αναζήτηση της ελευθερίας του λόγου οδήγησε σε καινούρια εποχή, επίσης όμως –αν και χωρίς ιδιαίτερη προβολή τότε- οι ιδέες που θα κυριαρχούσαν στην Γαλλική Επανάσταση, στους πολέμους και στις επαναστάσεις για την Αμερικανική ανεξαρτησία.

Η ανάπτυξη των ανθρωπιστών, με οπτική γωνία που έχει σαν κέντρο τον ανθρωπισμό, είναι αυτό που τελικά εγκατέστησε μέσω της μόδας, την προσωπική έκφραση όχι μόνο σαν τέχνη και επιστήμη, αλλά μέσω της πολιτικής της εποχής, η οποία υποστηρίζει την μοναρχία και την δύναμη της εκκλησίας. Οποιαδήποτε και να είναι η προσκόλληση ή η αντίρρηση σε μια συγκεκριμένη εμπειρία, άσχετα με την περίοδο που εγκατέστησε το επαναστατικό επίπεδο στην πλήρη του διάσταση, τουλάχιστον στην Δύση, ένα

ειδικό χαρακτηριστικό θα δημιουργηθεί για την συνεισφορά που κάνει ο ανθρωπισμός κατά αυτή την έννοια.

Σήμερα, στο αποκορύφωμα των επαναστάσεων, αυτή η ζωηρότητα του ανθρωπισμού εμφανίζεται για να παραθέσει ότι μπροστά στην τεχνολογία που φαίνεται να έχει απορροφήσει την επαναστατική διάθεση των κοινωνικό-οικονομικών φιγούρων. Επίσης απογυμνώνει την πολιτική παραπληροφόρηση κάθε επικοινωνίας οι οποίες αντικαθιστούν την ιδέα της Αδελφοσύνης και της Ατομικότητας με τον οικονομικό ανταγωνισμό της αγοράς, με τους υποτιθέμενους νόμους του αυτοπεριορισμού και με τις σκληρές πολιτικές τους των μακροοικονομικών. Μια κενή από αξίες κλίμακα χτίζεται στην οποία διασφαλίζεται η ανθρώπινη ύπαρξη η οποία αποκόβεται από την κεντρική της θέση η οποία είναι με βάση τον οικονομικό παράγοντα. Βέβαια υπάρχει μια ιδεολογία στο σύγχρονο μύθο η οποία την δικαιολογεί- η ιδεολογία του Τέλους των Ιδεολογιών και του Τέλους της Ιστορίας. Αναγνωρίζουμε σε αυτήν τις χορδές του πραγματισμού που εγκαινιάστηκε στα μέσα του τελευταίου αιώνα.

Αυτός ο στοιχειώδης πραγματισμός συντηρείται από ένα νέο-Δαρβινισμό που κάνει την κοινωνία πιο ζωώδη εξαιτίας του υπόβαθρου της επιβίωσης του ισχυρότερου. Κατά την άποψη μου δεν επιβιώνει χάρη στην εξαιρετική του ποιότητα, αλλά επειδή τα μεγάλα συστήματα της σκέψης έχουν καταρρεύσει εξαιτίας της δράσης πολλαπλών παραγόντων. Στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα τεράστιο κενό που αφήνει η αποτυχία των οικοδομημένων συστημάτων και των συστημάτων σκέψης. Αυτό το κενό μπορεί να γεμίσει από οτιδήποτε κατώτερης ποιότητας, πάντα δεδομένου του ότι θα βοηθά να ικανοποιήσει τα ενδιαφέροντα αυτών που ελέγχουν τους οικονομικούς μοχλούς.

Καταλαβαίνω, ότι οτιδήποτε έχει ειπωθεί μέχρι τώρα θα έπρεπε να δικαιολογηθεί πλήρως και ότι ακόμη και σε αυτή την περίπτωση θα έδινε αφορμή για ποικίλα επιχειρήματα. Όμως, έχω τονίσει κάποια σημεία που εγώ θεωρώ σημαντικά για να φτάσουμε στην κατάσταση του Ανθρωπισμού σήμερα. Πάντως, θα πρέπει να τονίσω ότι τα τωρινά σχετικά με τον Ανθρωπισμό σε αυτόν τον αιώνα είναι στην πραγματικότητα πολύ λίγα.

Θα πρότεινα πολύ σχηματικά στα τωρινά την προσωρινή προσπάθεια σκέψης στην θεωρητική αναδιάρθρωση του Ανθρωπισμού, ασχολούμενοι με τις βασικές παραλλαγές: την υπαρξιακή και την Χριστιανική. Όμως, ο όρος Ανθρωπισμός έχει επεκτείνει την παραπάνω διαίρεση. Είναι αποδεκτός σε υψηλό επίπεδο επειδή υποδηλώνει κάθε θετική προδιάθεση απέναντι στην ανθρώπινη ύπαρξη, εναντίον της τεχνολογικής ανάπτυξης και «μηχανοποίησης». Με αυτή την έννοια σήμερα μοιάζει να είναι ωραίο το να προσχωρήσουμε σε έναν μοντέρνο ανθρωπισμό ο οποίος δεν έχει καμία σχέση με την κουραστική και τραγική ανάπτυξη. Πάνω από όλα, Δεν έχει καμία σχέση με αυτό το συγκεκριμένο περιβάλλον εργασίας του οποίου τολμώ να αναφέρω κάποια βασικά χαρακτηριστικά 1) την δηλωμένη δραστηριότητα της συνείδησης, εναντίον θέσεων που θεωρούν την ανθρώπινη συνείδηση μια ανάκλαση αντικειμενικών συνθηκών. 2) την «ιστορικότητα» της ανθρώπινης ύπαρξης και των προϊόντων της, σε γενικές γραμμές, η ανθρώπινη ύπαρξη δεν είναι φυσική, αλλά κοινωνική και ιστορική. 3)Το άνοιγμα του ατόμου στον κόσμο στο οποίο αυτές οι διχοτομίες του ατόμου και της μοναδικότητας, της

αντικειμενικότητας και της σχετικότητας λύνονται. 4) την ίδρυση πράξης και συνηθειών που στηρίζονται στο ανθρώπινο ον και όχι σε άλλη εξουσία όπως π.χ. ο Θεός. Όμως σήμερα, οι συνέπειες του ανθρωπισμού θεωρούνται απελευθερωτικές, σε ατομικές και καινοτομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με την κοινωνική πραγματικότητα. Στην σημερινή εποχή συνδυάζει την τέχνη με την επιστήμη και δεν κάνει το λάθος του προσδιορισμού την τέχνης σύμφωνα με τον ανθρωπισμό και της επιστήμης με την τεχνολογία. Συνδυάζει και τους δύο όρους στην διαδικασία της ανάπτυξης της ανθρώπινης παιδείας. Καταλαβαίνει συγκεκριμένα γεγονότα της τεχνολογίας σαν μαζικά φαινόμενα στην υπηρεσία αυτών που έχουν το οικονομικό υπόβαθρο.

Το αντικείμενο του θέματός μας σε σχέση με τους όρους του «Ανθρωπισμός σε ένα Καινούργιο Κόσμο», θα λέγαμε ότι είναι το θέμα για την Αμερικανική κουλτούρα κατά την διάρκεια της δράσης των Ευρωπαϊκών δυνάμεων, οι οποίες δεν χρησιμοποιούν τον διάλογο στην σχέση τέχνη – τεχνολογία. Από τους ανθρώπους που απάντησαν σε αυτό το κοινωνικό μοντέλο εδώ και 500 χρόνια , όχι πολύ παλιά, αναπτύχθηκαν κέντρα κάτω από την υποδομή της αντίδρασης και της απολυτότητας. Αυτό το φαινόμενο ήταν ιστορικό, πολιτικό και κοινωνικό και με κανένα τρόπο ένα γεγονός με ένταση, στο οποίο ήταν αναμεμειγμένοι και Ευρωπαίοι και ταξικές βαθμίδες, δεν μπορούσε να καταπιεστεί όπως συνέβαινε σε άλλα μέρη του κόσμου. Άλλωστε, οι ανθρωπιστές της Ευρώπης, όπως και οι ανθρωπιστές της Αμερικής πρόσφατα υπέφεραν από την ίδια πίεση και από τους δύο συνδαιτυμόνες, ώστε να μπορέσουν να συνεισφέρουν στην επαναστατική αλλαγή, και για τους δύο.

Σήμερα, καινούργιες προκλήσεις απειλούν την Λατινική Αμερική και συγκεκριμένα την χώρα με το συγκεκριμένο πολιτισμικό προφίλ, το Μεξικό. Θα μπορούσαμε να καθιερώσουμε ένα λανθασμένο διάλογο μεταξύ πολιτισμού και επιστήμης ή μήπως θα πρέπει να υπογραμμίσουμε την προσωπική μας ιδιοσυγκρασία, φτάνοντας σε επίπεδα που σήμερα φαίνονται ότι έχουν μονοπωληθεί από την τεχνολογία και την επιστήμη; αυτά τα θέματα τεράστιας σημασίας, δεν μπορούν να αποφευχθούν χωρίς αντανάκλαση. Αυτός είναι ο λόγος οποίος προτείνω την διαμόρφωση μιας εκπαιδευτικής επιτροπής η οποία θα μεταφέρει αυτά τα θέματα κατά όλο το μήκος και πλάτος της Αμερικής. Θα προάγει την ρεαλιστική άποψη ενός μόνιμου συμβουλίου για συζήτηση των σχέσεων μεταξύ της κουλτούρας και της τεχνολογίας κατά το έτος 1992. Αυτό είναι το έτος στο οποίο τα 500 χρόνια μετά την Ευρωπαϊκή καθιέρωση στην Αμερική. Σήμερα, όπως και τότε, ένας αγώνας αρχίζει, οποίος πρέπει να θεωρηθεί σε όλη του την εμβέλεια και νομίζω ότι θα είναι το Μεξικό, ακριβώς, το πολιτισμικό και πολιτιστικό κέντρο αυτής της ενέργειας.

Δεν έχω κάτι άλλο να προσθέσω. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

(ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ,
ΜΟΣΧΑ, 18/06/92)

Ευχαριστώ την Ακαδημία των Επιστημών της Μόσχας , ευχαριστώ την Ένωση των Ανθρωπιστικών Προθέσεων , ευχαριστώ τους πολιτιστικούς αντιπροσώπους που παρίστανται εδώ, ευχαριστώ τους εκδότες των συγγραμμάτων μου, ευχαριστώ την ομάδα των μεταφραστών και αυτούς τους πολλούς φίλους που με κάλεσαν εδώ να μιλήσω εδώ σήμερα. Ευχαριστώ την ακολουθία των μαζικών μέσων και, βεβαίως , σας ευχαριστώ όλους για την παρουσία σας .

Είμαι σίγουρος ότι θα συγχωρέσετε κάποιες δυσχέρειες που οφείλονται στο ίδιο το γεγονός της μετάφρασης και θα κατανοήσετε ότι , όντας υποχρεωμένος να μειώσω τον χρόνο της παρουσίας μου λόγω αυτού του γεγονότος , θα χρειαστεί να συμπιέσουμε περισσότερες από μία ιδέα.

Το σημερινό θέμα –«Ανθρωπισμός και η κρίση του πολιτισμού»-απαιτεί να αντιμετωπίσουμε την ιδέα του πολιτισμού σαν ένα σκαλί που προηγήθηκε της όλης επεξεργασίας . Πολλά έχουν γραφτεί και συζητηθεί πάνω στη λέξη «πολιτισμός». Ήδη από τις αρχές της Φιλοσοφίας της Ιστορίας , οι διάφοροι πολιτισμοί γίνονταν αντιληπτοί σαν ένα είδος ιστορικής οντότητας που είχαν την δική τους πορεία , τη δική τους εξέλιξη , και το δικό τους πεπρωμένο. Αυτή η οντότητα –ο πολιτισμός- παρουσιάζει τον εαυτό του σαν ένα περιβάλλον , σαν μια περιοχή ανθρώπινων συμπεριφορών ,που θα επέτρεπε σε κάποιον να αναγνωρίζει λαούς με έναν συγκεκριμένο τρόπο παραγωγής , ορισμένες κοινωνικές σχέσεις , μια συγκεκριμένη διεύθυνση της δικαιοσύνης και μια συγκεκριμένη κλίμακα αξιών. Μιλώντας γενικά , οι ιδέες ενός ‘έθνους’ ή ενός ‘λαού’ δεν εξισώνονται με αυτή του πολιτισμού αλλά το δεύτερο (ο πολιτισμός) περιλαμβάνει διάφορα έθνη και λαούς , πέρα από τα σχετικά τους όρια , μέσα στο προαναφερθέν κοινό περιβάλλον. Παραδοσιακά , οι πολιτισμοί έχουν σχετιστεί με ένα είδος ‘πολιτιστικού χώρου’ ριζωμένου μέσα στα γεωγραφικά όρια , και που τους είχε αποδοθεί η ικανότητα να εκπέμπουν ή να λαμβάνουν επιρροές από άλλους , λιγότερο ή περισσότερο κοντινούς .

Όταν γίνεται λόγος για τους «Αιγυπτιακούς» ή τους «Ελληνικούς» πολιτισμούς, γίνεται ένας υπαινιγμός για αυτά τα περιβάλλοντα των ανθρώπινων συμπεριφορών που ήδη προαναφέρθηκαν. Και κανείς δεν σκέφτεται ότι ένας λιγότερο ή περισσότερο κεντρικός μηχανισμός -όπως η Πολιτεία-είναι είναι ο αποφασιστικός παράγοντας στην διάρθρωση των λεγομένων περιβαλλόντων. Το γεγονός ότι οι Μακεδόνες ή οι Σπαρτιάτες ανήκαν στην Ελληνική κουλτούρα χωρίς να είναι μέρος ενός συνόλου πόλεων-κρατών, ή το γεγονός ότι πολεμούσαν αλλήλους, δείχνει ότι δεν είναι η Πολιτεία βασικό στοιχείο για τον ορισμό του Πολιτισμού. Σε κάθε περίπτωση, το γεγονός ότι ήταν εγκατεστημένοι σε μια συγκεκριμένη περιοχή, έχει δώσει την δυνατότητα σε μερικούς να ομιλούν για τον «Μεσοποτάμιο» πολιτισμό, τον «Νείλο» πολιτισμό , τους «νησιωτικούς» πολιτισμούς και ούτω καθ΄εξής. Αυτός ο τύπος κατηγοριοποίησης , βεβαίως, υπονοεί μια αντίληψη σύμφωνα με την οποία κάθε πολιτισμός καθορίζεται από γεωγραφικούς λόγους. Παρομοίως, όταν αναφέρονται οι πολιτισμοί του «κρασιού, γάλακτος και μελιού» ή του «αραβόσιτου» γίνεται υπαινιγμός σε τροφικές πηγές . Και όταν αναφέρεται ο «Νεολιθικός» πολιτισμός

υπονοούνται τα πολιτισμικά στάδια δεδομένα από την τεχνική και την παραγωγή εργαλείων.

Παρ΄όλα αυτά , ακόμα πιο σημαντική από την προσπάθεια κατηγοριοποίησης είναι η εργασία που αναλήφθηκε από τον Βίκο και μετά με σκοπό να γίνει κατανοητό ποια είναι τα χρονικά στάδια, ποια η γένεση ενός πολιτισμού, και ποιο το πεπρωμένο του. Από αυτήν την «corsi» (πορεία) e (και) «ricorsi» (επανάληψη) των ανθρωπίνων γεγονότων , που ο Ναπολιτάνος γενετιστής προσπαθεί να κατανοήσει (θέτοντας στον εαυτό του σε μια γενική ιδέα σχετικά με το επαναλαμβανόμενο σχέδιο της ιστορικής ανάπτυξης , σε ένα σύνολο αξιωμάτων και φιλολογικής μεθόδου), μέχρι την ιστοριολογία του Τοϊνμπις (του οποίου η βάση είναι μία σύλληψη πρόκλησης-αντίδρασης, ήδη προαναγγελλόμενη από τον Παυλώφ στις ψυχολογικές του μελέτες) πολλά έχουν γραφτεί, και λιγότερο ή περισσότερο διαχυμένες ιδέες έχουν χρησιμοποιηθεί για την επιστήμη.

Φυσικά, τέτοιες προσπάθειες έχουν στεφθεί με λιγότερη ή περισσότερη επιτυχία. Ο Κόμτε ανέφερε έναν νόμο με τον οποίο κάθε πολιτισμός υπάκουε, αρχίζοντας από ένα ηρωικό και θεολογικό στάδιο, προχωρώντας σε ένα μεταφυσικό στάδιο και, τέλος, φτάνοντας σε μια θετική στιγμή λογικής, πλούτου, και δικαιοσύνης. Ο Χέγκελ μας μίλησε για πολιτισμούς ως εκδηλώσεις διαλεκτικών επιπέδων του απόλυτου Πνεύματος κατά την διάρκεια ανάπτυξής του , και ο Σπένγκλερ μας έδειξε τους πολιτισμούς σαν βιογραφικές «πρωτο-φόρμες», σαν οντότητες που βιολογικά ακολουθούσαν στάδια γέννησης , νεότητας , ωριμότητας και θανάτου.

Σπουδαίες μελέτες έχουν γίνει για να κατανοηθεί η λειτουργία και το πεπρωμένο των πολιτισμών. Αλλά πολλοί από τους ερευνητές και τους φιλόσοφους που ανέλαβαν τέτοιες εργασίες δεν πήγαν αρκετά βαθιά στο βασικό γεγονός της κατανόησης ότι οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις τους προέρχονταν από το μορφωτικό τοπίο , από την ιστορική στιγμή στην οποία ζούσαν. Ακόμα περισσότερο, σήμερα , αν κάποιος σήμερα ήθελε να βρει μια καινούργια απάντηση ως προς το αντικείμενο του πολιτισμού , τότε αυτός δεν θα μπορούσε να αποφύγει την δυσκολία (ή την ευκολία) του μορφωτικού τοπίου στο οποίο έχουμε ‘σχηματιστεί’ και της ιστορικής στιγμής που τυγχάνει να ζούμε. Με την προϋπόθεση ότι θέλουμε να κατανοήσουμε μια τέτοια διαδικασία , σήμερα πρέπει να αναρωτηθούμε για τις συνθήκες της ζωής μας και, ταυτόχρονα, πρέπει να εξανθρωπίσουμε την ιστορική διαδικασία επάνω στην οποία θα συλλογιστούμε. Αυτό δεν θα το κάναμε ερμηνεύοντας τα γεγονότα που έγιναν από τον ανθρώπινο παράγοντα χρησιμοποιώντας μια εξωτερική οπτική-όπως γίνεται σε ένα βιβλίο Ιστορίας-αλλά κατανοώντας στην περίπτωση στην οποία ζούμε στην βάση της ιστορικής δομής της ανθρώπινης ζωής . Αυτή η προσέγγιση μας οδηγεί να συνειδητοποιήσουμε τους περιορισμούς που αντιμετωπίζουμε όταν σχηματίζουμε ορισμένες ερωτήσεις και δίνουμε ορισμένες απαντήσεις , αφού η ίδια χρονική στιγμή στην οποία ζούμε μας εμποδίζει από τον να ξεπεράσουμε τα όρια των πεποιθήσεών μας και των μορφωτικών μας ιδιοποιήσεων. Και ακόμα περισσότερο, είναι αυτή ακριβώς η κατάρρευση των πεποιθήσεών μας , η φανέρωση γεγονότων που θεωρούσαμε αδύνατα να συμβούν , που θα μας βοηθήσουν να μπούμε σε ένα νέο στάδιο πολιτισμού.

Όπως ο καθένας καταλαβαίνει, αναφερόμαστε στην σοβαρή περίπτωση κρίσης στην οποία είμαστε βυθισμένοι και , ακολούθως , στην στιγμή κατάρρευσης των ‘πιστεύω’ και των μορφωτικών πεποιθήσεων ,με τις οποίες έχουμε ανατραφεί. Για να χαρακτηρίσουμε την κρίση από αυτή την οπτική γωνία θα μπορούσαμε να

εστιάσουμε την προσοχή μας σε τέσσερα φαινόμενα που έχουν άμεση επίδραση σε εμάς : 1. Υπάρχει ραγδαία αλλαγή στον κόσμο-πρωτοστατούσης της τεχνολογικής επανάστασης –που συγκρούεται με τις εγκαθιδρυμένες δομές και την μορφή και τις συνήθειες των κοινωνιών και των ατόμων, 2. Το χάσμα ανάμεσα στην τεχνολογική επιτάχυνση και την καθυστέρηση της κοινωνικής προσαρμογής γεννά προοδευτικές κρίσεις σε όλα τα πεδία και δεν υπάρχει κανένας λόγος να υποθέσουμε ότι θα σταματήσει. Αντίθετα, έχει την τάση να αυξηθεί, 3. Με δεδομένο ότι τα γεγονότα είναι απρόβλεπτα μας εμποδίζουν από το να προβλέψουμε πια κατεύθυνση θα πάρουν οι εξελίξεις , όπως και για τους ανθρώπους γύρω μας ,και τελικά , η ίδια μας η ζωή. Στην πραγματικότητα δεν είναι η ίδια η αλλαγή που μας ανησυχεί αλλά η έλλειψη πρόβλεψης που να προέρχεται από τέτοια αλλαγή, και , 4. Πολλά από τα πράγματα που νομίζαμε και πιστεύαμε είναι ήδη άχρηστα για μας . Το ίδιο και οι λύσεις που ξέρουμε που μπορεί να προέρχονται από μια κοινωνία , θεσμούς ή άτομα που υποφέρουν από την ίδια 'ασθένεια'. Από την μια πλευρά χρειαζόμαστε σημεία αναφοράς αλλά από την άλλη πλευρά νοιώθουμε ότι τα παραδοσιακά σημεία αναφοράς ασφυκτιούν και είναι απαρχαιωμένα.

Κατά την άποψή μου, είναι εδώ-σε αυτό το μέρος του κόσμου, περισσότερο από κάθε άλλο- που η περισσότερο τρομερή επιτάχυνση των καταστάσεων ιστορικής αλλαγής λαμβάνει χώρα. Είναι μια μπερδεμένη και επώδυνη επιτάχυνση κατά την οποία ένα νέο επίπεδο πολιτισμού γεννιέται. Σήμερα, εδώ κανείς δεν ξέρει τι θα συμβεί αύριο, αλλά σε άλλα σημεία του κόσμου υποθέτουν, αφελώς , ότι ο πολιτισμός πηγαίνει σε μια κατεύθυνση λογικής ευημερίας και μέσα στα πλαίσια ενός ήδη εγκαθιδρυμένου οικονομικού και κοινωνικού μοντέλου. Βεβαίως, αυτός ο τρόπος αντίληψης των γεγονότων πλησιάζει περισσότερο σε μια διάθεση , έναν σφετερισμό επιθυμιών , παρά σε μια θέση που αιτιολογείται από γεγονότα. Γιατί μετά από μια σύντομη εξέταση του τι συμβαίνει, φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι ο κόσμος , θεωρημένος παγκοσμίως –δηλαδή όχι , σχιζοφρενικά , χωρισμένος σε Ανατολή και Δύση- πηγαίνει προς την κατεύθυνση μιας αυξανόμενης αστάθειας . Το γεγονός του να υπάρχει η ματιά μας αποκλειστικά στραμμένη προς έναν τύπο Πολιτείας , έναν τύπο Διοίκησης ή έναν τύπο Οικονομίας , με σκοπό την διερμηνεία της προόδου των γεγονότων , δείχνει πνευματική μυωπία και αποκαλύπτει την βάση των πεποιθήσεων που έχουν εναγκαλιστεί κατά την διάρκεια της καλλιέργειάς μας . Εκτός αυτού παρατηρούμε ότι το κοινωνικό και ιστορικό τοπίο στο οποίο ζούμε έχει αλλάξει βιαίως με σεβασμό στο τοπίο στο οποίο ζούσαμε μερικά χρόνια πριν. Και, εκτός αυτού , τα όργανα ανάλυσης που χρησιμοποιούμε ακόμα για την ερμηνεία των καινούργιων αυτών καταστάσεων ανήκουν στο παλιό τοπίο. Αλλά οι δυσκολίες είναι ακόμα μεγαλύτερες από την στιγμή που υπολογίζουμε σε μια ευαισθησία που σχηματίστηκε σε μια άλλη εποχή , και η αλλαγή αυτής της ευαισθησίας δεν προχωράει με τον ρυθμό των γεγονότων. Βεβαιότατα εξ'αιτίας αυτού , παντού στον κόσμο, λαμβάνει χώρα μια αποξένωση ανάμεσα σε αυτούς που κρατούν την οικονομική, πολιτική, καλλιτεχνική κλπ δύναμη και τις νέες γενιές που νοιώθουν διαφορετικά την λειτουργία των θεσμών και αυτά που οι ηγέτες οφείλουν να εκπληρώσουν.

Νομίζω ότι έχει έρθει η ώρα να σας πω κάτι που θα είναι σκανδαλώδες για την παλιά ευαισθησία και αυτό είναι το εξής : οι νέες γενιές δεν έχουν σαν κύριο ενδιαφέρον στο οικονομικό ή κοινωνικό μοντέλο που οι λεγόμενοι διαμορφωτές γνώμης συζητούν καθημερινά αλλά ελπίζουν ότι οι θεσμοί και οι ηγέτες δεν θα γίνουν ένα ακόμα βάρος σε αυτόν τον περίπλοκο κόσμο. Από την μια ψάχνουν για μια

καινούργια εναλλακτική , αφού τα υπάρχοντα μοντέλα φαίνονται εξαντλημένα σε αυτούς , και από την άλλη, δεν είναι έτοιμοι ακόμα να ακολουθήσουν προτάσεις και ηγεσίες που δεν συμφωνούν με την δική τους λογική. Αυτό, για πολλούς, εκλαμβάνεται ως έλλειψη υπευθυνότητας από πλευράς τους . Παρ' όλα αυτά εγώ δεν ομιλώ για υπευθυνότητες , αλλά για ένα τύπο ευαισθησίας που θα έπρεπε να ληφθεί σοβαρά υπ'όψιν . Και αυτό δεν είναι ένα πρόβλημα που θα λυθεί με δημοσκοπήσεις ή έρευνες για να ξέρουμε με ποιο τρόπο μπορεί η κοινωνία να χειριστεί. Αυτό είναι ένα πρόβλημα παγκοσμίου εκτίμησης λαμβάνοντας υπ' όψιν το νόημα του συγκεκριμένου ανθρώπινου όντος που, μέχρι τώρα, έχει συγκληθεί στην θεωρία και έχει προδοθεί στην πράξη.

Κάποιος μπορεί να απαντήσει σε αυτό που προανέφερα ότι , σε αυτή την κρίση, οι άνθρωποι θέλουν σταθερές λύσεις . Αλλά σας διαβεβαιώνω ότι άλλο πράγμα είναι η σταθερή λύση και ένα άλλο πολύ διαφορετικό πράγμα είναι η υπόσχεση συγκεκριμένων λύσεων. Το συγκεκριμένο γεγονός είναι ότι οι υποσχέσεις δεν είναι ήδη πιστευτές. Και αυτό, σαν μια ψυχοκοινωνική πραγματικότητα, είναι πολύ πιο σημαντικό από το γεγονός της παρουσίασης λύσεων που οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται διαισθητικά ότι δεν θα εφαρμοστούν πρακτικά. Η κρίση της αξιοπιστίας είναι επίσης επικίνδυνη από την στιγμή που μας πετάει ανήμπορους στα χέρια της δημαγωγίας και το κοντόφθαλμο χάρισμα κάθε προσωρινού ηγέτη που εκθειάζει βαθιά αισθήματα. Παρ' όλα αυτά , έστω και αν το επαναλαμβάνω πολλές φορές, αυτό είναι δύσκολο να το παραδεχτούμε από την στιγμή που βασίζεται στο εμπόδιο που είναι τοποθετημένο στο σχηματικό μας πεδίο στο οποίο ακόμα γεγονότα συγχέονται με λέξεις που αναφέρουν τέτοια γεγονότα.

Εδώ φτάνουμε σε ένα σημείο κατά το οποίο γίνεται φανερό ότι πρέπει να αναρωτηθούμε μια και καλή αν η ματιά που χρησιμοποιούσαμε για να κατανοήσουμε αυτά τα προβλήματα είναι η πρέπουσα. Αυτό που σχολιάζω δεν είναι κάτι τόσο παράξενο, αφού πριν από λίγα χρόνια επιστήμονες σε άλλα πεδία σταμάτησαν να πιστεύουν ότι παρατηρούσαν την ίδια την πραγματικότητα , και ασχολήθηκαν με την κατανόηση του πόσο οι δικές τους παρατηρήσεις επεμβαίνανε στο φαινόμενο που παρατηρούσαν. Με τις δικές μας λέξεις , ότι οι παρατηρητές παρουσίαζαν στοιχεία τους δικού τους τοπίου, που δεν υπήρχαν στο υπό μελέτη φαινόμενο, και ότι η 'ματιά' που εφαρμοζόταν σε ένα πεδίο μελέτης στοχεύει ήδη σε μια περιοχή αυτού του πεδίου , και μπορεί να ισχύει ότι δίνουμε προσοχή σε ασήμαντα πράγματα. Αυτό το ζήτημα γίνεται ακόμη πιο σοβαρό την στιγμή που αιτιολογεί πολιτικές θέσεις , πάντοτε δηλώνοντας ότι όλα γίνονται λαμβάνοντας υπ' όψιν τον άνθρωπο, την στιγμή που αυτό είναι λάθος , αφού το σημείο απ΄όπου όλα ξεκινάνε δεν είναι ο άνθρωπος αλλά άλλοι παράγοντες που βάζουν τον άνθρωπο σε δεύτερη μοίρα.

Κατά κανένα τρόπο δεν θεωρείται ότι μόνο με την κατανόηση την δομή της ανθρώπινης ζωής μπορεί κάποιος να φωτίσει σε βάθος τα συμβάντα και το πεπρωμένο ενός πολιτισμού. Και αυτό μας οδηγεί να καταλάβουμε ότι το αντικείμενο της ανθρώπινης ζωής αναφέρεται συχνά αλλά δεν λαμβάνεται σοβαρά υπ' όψιν. Γιατί συμπεραίνεται ότι η ζωή των ανθρώπων δεν είναι ένας παράγοντας που προξενεί γεγονότα, αλλά ένα παθητικό αντικείμενο μακροοικονομικών, εθνικών, θρησκευτικών ή γεωγραφικών δυνάμεων. Γιατί συμπεραίνεται ότι θα πρέπει να απαιτείται από τους ανθρώπους –με αντικειμενικούς όρους – εργασία και κοινωνική πειθαρχία και –με υποκειμενικούς όρους – ευπιστία και υπακοή.

Μετά τις παρατηρήσεις που έγιναν και που αφορούν τα φαινόμενα του πολιτισμού , λαμβάνοντας υπ'όψιν το τοπίο σχηματισμού μας , τα 'πιστεύω' μας και τις αξίες μας είναι βολικό να επιστρέψουμε και να συγκεντρωθούμε στο κεντρικό θέμα.

Η παρούσα κατάσταση κρίσης δεν αναφέρεται σε χωριστούς πολιτισμούς , όπως θα μπορούσε να συμβεί σε άλλους καιρούς στους οποίους τέτοιες μονάδες μπορούσαν να αλληλεπιδράσουν είτε αγνοώντας είτε θεσπίζοντας παράγοντες. Στην αυξάνουσα διαδικασία παγκοσμιοποίησης που ζούμε , θα έπρεπε να ερμηνεύουμε τα γεγονότα μέσα σε μια παγκόσμια και δομημένη δυναμική συνάφεια. Παρ' όλα αυτά , βλέπουμε ότι τα πάντα αποσυντίθενται , ότι η εθνική ηγεσία πληγώνεται από χτυπήματα, από τοπικισμούς , από κάτω, και, από παγκοσμιοποίηση από πάνω. Βλέπουμε ότι άνθρωποι, πολιτιστικοί κώδικες ,γλώσσες και προϊόντα ανακατεύονται σε έναν φανταστικό πύργο της Βαβέλ , ότι κεντρικοί οργανισμοί υποφέρουν από κρίση ευελιξίας στην οποία δεν μπορούν να προσαρμοστούν. Αυτές οι γενιές αναπτύσσουν αβύσσους ανάμεσά τους , σαν να ήταν κατά τον ίδιο χρόνο και στον ίδιο χώρο υποκουλτούρες ξεχωριστές , στο παρελθόν και στα σχέδιά τους για το μέλλον. Αυτά τα μέλη οικογενειών και οι συνάδελφοι, , οι πολιτικοί , εργατικοί και κοινωνικοί οργανισμοί ζουν την δράση αποσυντεθειμένων φυγοκεντρικών δυνάμεων. Αυτές οι ιδεολογίες που αρπάζονται από αυτόν τον ανεμοστρόβιλο δεν μπορούν ούτε να δώσουν απάντηση ούτε να εμπνεύσουν συσπειρωμένη δράση από ανθρώπινες ομάδες. Το ότι η παλιά αλληλεγγύη εξαφανίζεται στις κοινωνικές ίνες που κάθε φορά διαλύονται όλο και περισσότερο, και το ότι, τελικά , τα σημερινά άτομα βρίσκουν τους εαυτούς τους απομονωμένους και χωρίς επικοινωνία παρ΄όλο που το καθημερινό τους τοπίο είναι πιο πολυπληθές και τα μέσα επικοινωνίας είναι περισσότερα παρά ποτέ.

Όλα τα προαναφερθέντα δείχνουν ότι ακόμα και αυτά τα αποδομημένα και παράδοξα γεγονότα ανταποκρίνονται στην ίδια διαδικασία που είναι διεθνής και δομημένη. Και αν οι παλιές ιδεολογίες δεν μπορούν να δώσουν απάντηση σε αυτά τα φαινόμενα , αυτό συμβαίνει γιατί είναι μέρος του κόσμου που φεύγει. Παρ΄όλα αυτά πολλοί πιστεύουν ότι αυτά τα συμβάντα σηματοδοτούν το τέλος των ιδεών και το τέλος της Ιστορίας , της αντιπαράθεσης και της ανθρώπινης προόδου. Από την πλευρά μας , αυτό που μπορούμε να το χαρακτηρίσουμε είναι «κρίση», αλλά είμαστε πολύ μακριά από το να θεωρήσουμε αυτή την κρίση σαν μια τελική παρακμή , αφού βλέπουμε ότι στην πραγματικότητα η διάλυση των προηγούμενων δομών συμβαδίζει με το σκίσιμο του γιλέκου που είναι στενάχωρο για το ανθρώπινο ον. Αυτές οι ανακατατάξεις που άρχισαν να συμβαίνουν πιο γρήγορα σε ορισμένα μέρη από ότι σε άλλα θα σηματοδοτήσουν , όχι πολύ αργότερα , ολόκληρο τον πλανήτη , και στα μέρη εκείνα που είχε διατηρηθεί μια αδικαιολόγητη θριαμβευτική συμπεριφορά , θα δούμε να εμφανίζονται φαινόμενα που η καθημερινή γλώσσα θα κρίνει ως «απίστευτα».

Προχωράμε προς έναν πλανητικό πολιτισμό που θα δώσει στον εαυτό του μία νέα οργάνωση και μια καινούργια κλίμακα αξιών και είναι αναπόφευκτο το ότι θα αρχίσει από το πιο σημαντικό ζήτημα των καιρών μας : Το να ξέρουμε αν θέλουμε να ζήσουμε και κάτω από ποιες συνθήκες θέλουμε να ζήσουμε. Βέβαια, τα σχέδια μειονοτικών κύκλων που είναι άπληστοι και περιφερειακά ισχυροί δεν θα λάβουν υπ΄όψιν αυτό που είναι σημαντικό για κάθε μικρό , απομονωμένο και ανίκανο ανθρώπινο ον. Αντιθέτως θα προβάλλουν τους μακροοικονομικούς παράγοντες ως αποφασιστικούς . Παρ΄όλα αυτά , με την απόρριψη των αναγκών του παρόντος σταθερού ανθρωπίνου όντος , θα εκπλαγούν σε ορισμένες περιπτώσεις από κοινωνική

απελπισία , και, σε άλλες περιπτώσεις , από βίαια ξεσπάσματα , και , γενικότερα, από τις καθημερινές αποδράσεις μέσω κάθε είδους ναρκωτικών, νευρώσεις και αυτοκτονίες . Ανακεφαλαιώνοντας , αυτά τα απάνθρωπα σχέδια θα μπλοκαριστούν στην διαδικασία της πρακτικής εφαρμογής , αφού είκοσι τοις εκατό του παγκόσμιου πληθυσμού δεν θα είναι σε θέση να διατηρήσει για πολύ ακόμα την αναπτυσσόμενη απόσταση που υπάρχει χωρίζοντάς το από το ογδόντα τοις εκατό ανθρώπων που έχουν ανάγκη από ελάχιστες συνθήκες διαβίωσης . Όπως όλοι ξέρουμε , αυτό το σύνδρομο δεν θα είναι δυνατόν να εξαφανιστεί λόγω της απλής σύμπραξης ψυχολόγων, ναρκωτικών, αθλημάτων και προτάσεων από τους διαμορφωτές γνώμης . Ούτε τα δυνατά κοινωνικά μέσα επικοινωνίας , ούτε οι γιγάντιες διαστάσεις των δημοσίων σόου θα είναι σε θέση να ας πείσουν ότι είμαστε μυρμήγκια ή απλά στατιστικά νούμερα. Αλλά θα καταφέρουν , αντίθετα να κάνουν την αίσθηση της παραδοξότητας και της ματαιότητας της ζωής χειρότερη.

Πιστεύω ότι στην κρίση του πολιτισμού που ζούμε υπάρχουν αμέτρητοι θετικοί παράγοντες που πρέπει να εκμεταλλευθούν , με τον ίδιο τρόπο που εκμεταλλευόμαστε την τεχνολογία όταν την εφαρμόζουμε στην υγεία , την παιδεία , και στην βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης , ενώ την απορρίπτουμε όταν χρησιμοποιείται για την καταστροφή αφού παρέκαμψε από τον στόχο για την οποία την γεννήσαμε. Γεγονότα συνεισφέρουν θετικά στο να μας κάνουν να αναθεωρήσουμε παγκοσμίως όλα όσα πιστεύαμε μέχρι σήμερα, να εκτιμήσουμε την Ιστορία από μια άλλη οπτική γωνία, να κατευθύνουμε τα σχέδια μας σε μια άλλη εικόνα του μέλλοντος , να μας κάνουν να κοιτάξουμε τους εαυτούς μας με μια νέα ανεκτικότητα και ευσέβεια. Τότε ο νέος ανθρωπισμός θα ανοίξει τον δρόμο του ανάμεσα στον λαβύρινθο της Ιστορίας στην οποία τόσες πολλές φορές ο άνθρωπος εκμηδενιζόταν.

Η παρούσα κρίση εξαπλώνεται σε όλες τις κατευθύνσεις του πλανήτη και δεν ιδρύεται απλά στην Κοινότητα των Ανεξάρτητων Πολιτειών ή στη Μόσχα , που επί του παρόντος είναι τα πιο αξιοσημείωτα μέρη έκφρασης . Ο παγκόσμιος πολιτισμός , που σήμερα είναι σε κίνηση, δεν μπορεί να κάνει χωρίς τις πρωτοβουλίες αυτών των έξοχων ανθρώπων , αφού το μέλλον όλων μας -που ανήκουμε στον ίδιο παγκόσμιο πολιτισμό- εξαρτάται από τις λύσεις που θα βρει για τα προβλήματά του.

Έχουμε μιλήσει για την ιδέα του πολιτισμού και σχετικά με το τι θεωρούμε ότι ο πολιτισμός που γίνεται παγκόσμιος είναι σήμερα, έχουμε επίσης αγγίξει το θέμα της κρίσης και εκείνο των απόψεων στις οποίες βασίζουμε τους εαυτούς μας για την απόδοση της στιγμής που ζούμε. Όσον αφορά στην ιδέα του ‘Ανθρωπισμού’ που εμφανίζεται ως μέρος του τίτλου αυτής της διάλεξης , θα ήθελα μόνο να υποδείξω κάποια σημεία . Αρχικά ,δεν αναφερόμαστε στον ιστορικό Ανθρωπισμό (Ουμανισμό), αυτόν της λογοτεχνίας και των τεχνών που έγινε η μηχανή της Αναγέννησης και που έκοψε τα σκοταδιστικά δεσμά της μακράς εκείνης μεσαιωνικής νύχτας . Ο Ιστορικός Ανθρωπισμός έχει τα δικά του ακριβή χαρακτηριστικά και νοιώθουμε ότι τον συνεχίζουμε χωρίς να παραβλέπουμε το γεγονός του λάθους ορισμένων παρόντων τρεχόντων δογμάτων που εμφανίζουν τους εαυτούς τους ως «ανθρωπιστικά» –δεν μπορεί να υπάρξει Ανθρωπισμός εκεί όπου κάποια αξία τίθεται πάνω από τον ανθρώπινο παράγοντα.

Εκτός από αυτά θα έπρεπε να επισημάνω ότι ο Ανθρωπισμός παράγει την εξήγησή του για τον κόσμο, τις αξίες , την κοινωνία, την πολιτική , τις Τέχνες και την Ιστορία, βασικά από την αντίληψη του ανθρώπινου όντος . Η κατανόηση της δομής του

ανθρωπίνου όντος είναι αυτό που δίνει διαύγεια στην οπτική του. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος για να προχωρήσει. Το θέμα ‘άνθρωπος’ δεν μπορεί να αγγιχτεί από κάποιο άλλο σημείο αφετηρίας παρά από τον ίδιο τον άνθρωπο. Για τον σύγχρονο άνθρωπο , κάποιος δεν μπορεί να αρχίσει από θεωρίες σχετικά με την ύλη, σχετικά με το πνεύμα , ή σχετικά με το θεό. Είναι απαραίτητο η αρχή να γίνει από την δομή της ζωής του ανθρώπου , την ελευθερία του και τις προθέσεις του, και, λογικά, κανένας ορισμός ή νατουραλισμός μπορεί να γίνει ανθρωπισμός αφού η αρχική του προϋπόθεση κάνει τον άνθρωπο απλά ένα εξάρτημα. Ο σημερινός Ανθρωπισμός ορίζει το ανθρώπινο όν σαν «……..το όν εκείνο του οποίου ο τρόπος κοινωνικής δράσης μεταβάλλει την ίδια του τη φύση». Εδώ βρίσκουμε στοιχεία τα οποία, δεόντως ανεπτυγμένα , μπορούν αν αιτιολογήσουν μια θεωρία και μια πρακτική που δίνουν απάντηση στην σύγχρονη αναγκαιότητα. Μια περαιτέρω επεξεργασία στον δοθέντα ορισμό θα μας οδηγούσε μακριά και δεν έχουμε αρκετό χρόνο να την κάνουμε.

Δεν διαφεύγει κανενός την προσοχή ότι η σύντομη περιγραφή που κάναμε του πολιτισμού και της παρούσας κρίσης αρχίζοντας από το γεγονός του να συμπεριληφθεί η ανθρώπινη ύπαρξη, και ότι μια τέτοια περιγραφή είναι ακριβώς αυτή του σύγχρονου Ανθρωπισμού που εφαρμόζεται σε αυτό το αντικείμενο. Οι όροι «κρίση του Πολιτισμού» και «Ανθρωπισμός» παραμένουν συνδεδεμένοι όταν προτείνουμε ένα όραμα που μπορεί να συμβάλλει στο να ξεπεραστούν κάποιες από τις παρούσες δυσκολίες. Παρ’ όλο που δεν θα ερευνήσουμε περισσότερο τον χαρακτηρισμό του, παραμένει ξεκάθαρο ότι θεωρούμε το αντικείμενο του Ανθρωπισμού σαν ένα σύνολο ιδεών , σαν μια πρακτική προσπάθεια , σαν μια κυκλοφορούσα γνώμη , και σαν ένα πιθανό οργανισμό που πρεσβεύει σκοπούς κοινωνικής και προσωπικής αλλαγής , που φιλοξενεί σταθερές πολιτικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες που δεν εξαφανίζονται σαν ξεχωριστές δυνάμεις αλλαγής την στιγμή που συγκλίνουν προς τον τελικό σκοπό. Σχεδόν καμία χάρη δεν θα έκανε κανείς σε αυτήν την στιγμή αλλαγής που ένοιωθε προορισμένος για να ηγεμονίσει και να παγκοσμιοποιήσει ένα καθορισμένο στήριγμα , ακριβώς τη στιγμή της αποκέντρωσης και της κραυγής των αληθινών ιδιαιτεροτήτων για αναγνώριση.

Θα ήθελα να ολοκληρώσω με μια πολύ προσωπική σκέψη. Σε αυτές τις μέρες που είχα την ευκαιρία να παραβρεθώ σε συγκεντρώσεις και σεμινάρια με προσωπικότητες του πνεύματος , επιστήμονες και ακαδημαϊκούς. Σε περισσότερες από μια περιπτώσεις παρατήρησα μια τάση απαισιοδοξίας όταν ανταλλάσσαμε ιδέες σχετικά με το μέλλον στο οποίο θα συμβεί να ζούμε. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν μπήκα στον πειρασμό να νοιώσω αφελώς αγαλλίαση ούτε να δηλώσω την πίστη μου σε ένα θετικό μέλλον. Παρ’ όλα αυτά , αυτή τη στιγμή νομίζω πως πρέπει να κάνουμε μια προσπάθεια να ξεπεράσουμε αυτήν την απογοήτευση , έχοντας θυμηθεί άλλες στιγμές βαριάς κρίσης που το ανθρώπινο είδος ξεπέρασε και προσπέρασε. Σε αυτό το πνεύμα, θα ήθελα να απαγγείλω αυτές τις λέξεις –που συμμερίζομαι απόλυτα- που δονούνταν ήδη στις καταβολές της Ελληνικής Τραγωδίας : «……σε όλα τα μονοπάτια , που φαίνονταν κλειστά, ο άνθρωπος πάντα έβρισκε μια διέξοδο.»

Αυτά είχα να πω. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΕΝΑΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ-ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΔΙΑΛΟΓΟ

(ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΦΩΤΟΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΗΣ, ΜΠΟΥΕΝΟΣ ΑΙΡΕΣ, 29\10\95)

Το υποκείμενο του Θεού

Θα προσπαθήσω, μέσα σε είκοσι λεπτά που μου παραχωρούνται, να εκφράσω την αποψή μου στο πρώτο από τα θέματα που τέθηκαν από τους διοργανωτές της εκδήλωσης αυτής. Εννοώ το υποκείμενο του Θεού.

Το υποκείμενο του Θεού μπορεί να τεθεί με ποικίλους τρόπους. Θα επιλέξω την ιστορική-πολιτιστική άποψη, όχι επειδή την υιοθετώ προσωπικά, αλλά για να καταλάβουμε το πλαίσιο που δημιουργήθηκε για την αποψη αυτή. Το υπάρχον πλαίσιο περιλαμβάνει και άλλες θέσεις όπως <<Θρησκευτικότητα στον σύγχρονο κόσμο>>, και <<νικώντας την προσωπική και κοινωνική βία>>. Συνεπώς , το θέμα της συζήτησης θα είναι <<το υποκείμενο του Θεού>> και όχι <<ο Θεός>>.

Γιατί θα πρέπει να ασχολούμαστε με το υποκείμενο του Θεού? Ποιο το ενδιαφέρον που μπορεί οι άνθρωποι του 21ου αιωνα να έχουν για αυτό το θέμα? Δεν συμπεράναμε μετά την θέση του Νίτσε ότι <<ο Θεός πέθανε>>?. Φαίνεται όμως ότι το θέμα δεν έχει εξαντληθεί από φιλοσοφικής απόψεως. Και αυτό για δυο λόγους: Πρώτον, το νόημα αυτής της θέσης δεν έχει κατανοηθεί πλήρως. Δεύτερον, από την στιγμή που τέθηκε σε ιστορικό πλαίσιο, συμπεραίνουμε ότι αυτό που θεωρούνταν δεδομένο μέχρι πρόσφατα, τώρα προκαλεί νέα ερωτήματα. Και αυτά τα ερωτήματα δεν αφορούν μόνο τους διανοούμενους ή τους ειδικούς αλλά και τους πιο απλούς ανθρώπους. Μπορεί να ειπωθεί ότι αυτό που σήμερα παρατηρείται είναι η ανάπτυξη μιας προκατάληψης, ή ένα πολιτιστικό στοιχείο στο οποίο οι άνθρωποι, υπερασπιζόμενοι την ταυτότητα τους, επιστρέφουν πίσω με φανατισμό στα ιερά τους βιβλία και τους πνευματικούς τους ηγέτες. Μπορεί να ειπωθεί ,σε πεσιμιστικό πλαίσιο, ότι σύμφωνα με συγκεκριμένες ιστορικές απόψεις, όλα αυτά αντιπροσωπεύουν επιστροφή στον μεσαίωνα. Αλλά όπως και αν το δει κανείς το θέμα εκκρεμεί , και αυτό είναι που έχει σημασία.

Πιστεύω πως η θέση του Νίτσε<<ο Θεός πέθανε>> αποτελεί ένα κρίσιμο σημείο στην μακρά ιστορία επάνω στο θέμα αυτό. Τουλάχιστον, από την πλευρά της αρνητικής ή <<ριζοσπαστικής >> θεολογίας, όπως μερικοί υπερασπιστές αυτής της θέσης υποστηρίζουν.

Είναι ξεκάθαρο ότι ο Νίτσε δεν πήρε θέση στην μονομαχία μεταξύ θεϊστών και άθεων, ιδεαλιστών και υλιστών, συνήθως προκαθορισμένη σε τέτοιες συζητήσεις. Αλλά ρώτησε: <<Οι άνθρωποι ακόμα πιστεύουν στον Θεό, ή υπάρχει μια διαδικασία σε κίνηση που τερματίζει την πίστη στον Θεό?>>. Στο έργο του Ζαρατούστρα(1), λέει<<Και έτσι χωρίστηκαν μεταξύ τους, ο γέρος και ο Ζαρατούστρα, γελώντας σαν σχολιαρόπαιδα.

<<Όταν ο Ζαρατούστρα έμεινε μόνος , είπε στην καρδιά του: Πως είναι δυνατόν! Αυτός ο άγιος γέρος στο δασός δεν έμαθε ακόμα ότι ο Θεός πέθανε!>>.

Στο τέταρτο μέρος του ίδιου έργου, ο Ζαρατούστρα ρωτάει<<Τι όλος ο κόσμος ξέρει τώρα? Μήπως ότι ο παλιός Θεός δεν ζει πια, στον οποίο όλος ο κόσμος κάποτε πίστευε?>

<<Εσύ το λες >>, απάντησε λυπημένα ο γέρος. <<Και εγώ υπηρέτησα τον παλιό Θεό μέχρι την τελευταία του ώρα>>(2). Από την άλλη πλευρά, στο έργο Η Χαρούμενη Επιστήμη(3), παρουσιάζεται η παραβολή του τρελού που έψαχνε τον Θεό στην πλατειά: <<Θα σου πω που βρίσκεται ο Θεός, ο Θεός πέθανε! Ο Θεός είναι ακόμα νεκρός>>. Καθώς όμως οι ακροατές του δεν τον καταλάβαιναν, ο τρελός τους εξήγησε ότι είχε φτάσει πρόωρα, ότι ο θάνατος του Θεού δεν είχε ολοκληρωθεί ακόμα.

Στους προηγούμενους διάλογους είναι φανερό ότι υπαινίσσεται μια πολιτιστική μεταβολή προς την αλλαγή μιας πίστης, αφήνοντας παραπέρα έναν ακριβή προσδιορισμό της ύπαρξης ή μη του Θεού. Η εφαρμογή αυτής της μεταβολής της πίστης έχει τεράστιες συνέπειες καθώς συνδέεται με ολόκληρο σύστημα αξιών, τουλάχιστον στην Δύση την εποχή που έγραφε ο Νίτσε.

Με βάση την αντίληψη αυτή, φαίνεται ότι αφού οι αξίες μιας εποχής στηρίζονται στον Θεό και ο Θεός εξαφανίζεται, ένα νέο σύστημα οξιών πρέπει να επικρατήσει καθορίζοντας μια νέα ηθική. Αυτό το σύστημα ιδεών θα έπρεπε να καθορίζει τον κόσμο, την ιστορία, τον άνθρωπο και το νόημα του,την κοινωνία, το καλό και το κακό ,τι πρέπει να γίνει και τι όχι. Αυτές οι ιδέες εμφανιζονται πολύ καιρό μέχρι να ολοκληρωθούν στην εποχή της δημιουργίας του κριτικού και απόλυτου ιδεαλισμού. Σε αυτήν την περίπτωση δεν έχει σημασία αν ένα σύστημα σκέψης είναι ιδεαλιστικό ή υλιστικό, αφού το πλαίσιο, και η μεθοδολογία σκέψης-πράξης, ήταν αυστηρά ορθολογιστικά και δεν καθόριζαν σε καμία περίπτωση το όλον της ζωής.

1.Ετσι μίλησε ο Ζαρατουστρα,Νιτσε, 1891, μετάφραση Γόμας Κομών, Πρόλογος Ζαραττττουστρα,παρ.2.

2. στο ιδιο.,2,66. Εκτός Υπηρεσίας.

3.Η Χαρούμενη Επιστήμη, στα Άπαντα του Νίτσε, εκδ . Levy, London1909-13

Με βάση την νιτσεϊκή ερμηνεία, το αντίθετο συνέβαινε: οι ιδεολογίες προερχόταν από την ζωή προκειμένου να δώσουν νόημα σε αυτήν. Ας θυμηθούμε τον Νίτσε και τον Κιρκεγκραντ , και οι δυο εναντίον του ορθολογισμού και ιδεαλισμού της εποχής τοις, θεωρούνται οι πρόδρομοι της υπαρξιστικής φιλοσοφίας. Πάντως κανένας από τους δυο φιλοσόφους δεν περιέγραψε ούτε ανέλυσε την ζωή του ανθρώπου. Αυτό συνέβη αργότερα. Τότε ο άνθρωπος θεωρούνταν ένα <<λογικό ζώο>>, σαν μια υπόσταση εμπλουτισμένη με λογική, και αυτή η λογική θα μπορούσε να ερμηνευθεί με όρους ζωικής εξέλιξης ή σαν αντανακλαστικό. Εκείνη την εποχή πίστευαν ότι η<< λογική>> ήταν το πιο σημαντικό πράγμα ή αντίθετα ότι τα ένστικτα και οι σκοτεινές δυνάμεις της ζωής καθόριζαν την λογική.Την δεύτερη θέση υποστήριζε ο Νίτσε και γενικά όλοι οι βιταλιστες.
Αλλά μετά την ανακάλυψη της <<ανθρώπινης ζωής>>, τα πράγματα άλλαξαν. Και εδώ θα πρέπει να απολογηθώ για την μη ανάλυση αυτού του σημείου. Παρόλα αυτά θα ήθελα να βελτιώσω την αίσθηση της περιέργειας που ένας δοκιμάζει όταν λέγεται ότι η <<ανθρώπινη ζωή>> αποτελεί μια πρόσφατη ανακάλυψη. Δηλαδή, από την εποχή των πρώτων ανθρώπων ως σήμερα το μόνο που ξέρουμε είναι ότι ζούμε και ότι είμαστε άνθρωποι. Έχουμε όλοι εμπειρία από την δική μας ζωή. Αλλά στον τομέα των ιδεών, η κατανόηση της ανθρώπινης ζωής ,με την τυπική της δομή και χαρακτηριστικά, είναι αρκετά πρόσφατη. Είναι σαν να λες ότι εμείς οι άνθρωποι πάντα ζούσαμε με το DNA και το RNA στα κύτταρα μας αλλά αυτά ανακαλύφθηκαν μόλις πρόσφατα. Έτσι, ιδέες όπως θέληση, αντίληψη, ιστορια της συνείδησης, ενδοσκόπηση, κλπ., έχουν εμφανιστεί αρκετά πρόσφατα στον χώρο των ιδεών. Μαζί με αυτές, η δομή της <<ανθρώπινης ζωής>>, όχι η ζωή γενικά, έχει επικρατήσει, με αποτέλεσμα έναν ορισμό εντελώς διαφορετικό από αυτόν ενός <<λογικού ζώου>>.
Συνεπώς για παράδειγμα, η ζωή των ζώων, της φύσης, αρχίζει την στιγμή της συνείδησης. Αλλά πότε ξεκινάει η ανθρώπινη ζωή αν εξ ορισμού είναι <<να είσαι –στον –κόσμο>>, δηλαδή ανοικτοτητα και κοινωνικό περιβάλλον? Η αλλιώς, είναι η συνείδηση αντανάκλαση φυσικών και αντικειμενικών συνθηκών, ή η συνείδηση δημιουργεί και μετατρέπει τις συνθήκες? Να το πούμε αλλιώς, είναι ο άνθρωπος σίγουρα ολοκληρωμένος η είναι ικανός να τροποποιήσει τον εαυτό του όχι μόνο από ιτορικοκοινωνικη αλλά και από βιολογική αποψη? Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι με τα άπειρα παραδείγματα των νέων προβλημάτων που η ανακάλυψη της ανθρώπινης ζωής θέτει, θα μπορούσαμε να πάμε πέρα από τα προβλήματα που τέθηκαν την εποχή του <<ο Θεός πέθανε!>>, εντός του ιστορικού ορίζοντα όπου ο ορισμός του ανθρώπου ως <<λογικού ζώου>> ίσχυε ακόμη.
Εεπανερχόμενοι στο θέμα μας, τον θάνατο του θεού, θα έπρεπε ένα υποκατάστατο που έδωσε υπόσταση στον κόσμο και στον άνθρωπο να κυριαρχήσει ή να εγκαθιδρυθεί ένα ορθολογιστικό σύστημα όπου το βασικό (η ζωή) θα έλειπε, το χάος και η πτώση των ηθών θα επικρατούσε, σέρνοντας μαζί τους όλο τον πολιτισμό. Αυτό αποκάλεσε ο Νίτσε <<το μεγάλο μηδενιστικό ρεύμα>>και περιστασιακά <<Άβυσσο>>. Είναι φανερό ότι ούτε οι μελέτες του στη Γενεαλογία της Ηθικής(4) ούτε οι ιδέες του στο Πέρα από το Καλό και από το Κακό(5) μπορούσαν να παράγουν την <<μετατροπή των άξιων>> που αγωνιωδώς ερευνούσε. Όμως, ψάχνοντας για κάτι που θα υπέρβαινε τον <<τελευταίο άνθρωπο>> του 19ου αιώνα, έφτιαξε έναν <<υπεράνθρωπο>> ο οποίος όπως στους πρόσφατους θρύλους του Γκολεμ, περπατούσε ανεξέλεγκτα καταστρέφοντας ότι έβρισκε στο πέρασμα του. Ο ανορθολογισμός και η <<βούληση της δυνάμεως>> έγιναν υπέρτατες άξιες, δημιουργώντας ένα από τα μεγαλύτερα τερατουργήματα της ιστορίας.

<<Ο Θάνατος του Θεού >> δεν μπορούσε να λυθεί ή ξεπεραστεί από ένα νέο και θετικό σύστημα οξιών και τα μεγάλα θεωρητικά σχήματα έμειναν κλειστά στο πρώτο μέρος αυτού του αιώνα χωρίς να πραγματοποιούν αυτό τον σκοπό. Προς το παρόν μένουμε ακίνητοι μπροστά σε αυτά τα ερωτήματα: Γιατί θα πρέπει να δρούμε με αλληλεγγύη, Για ποιο σκοπό πρέπει να ρισκάρουμε το μέλλον μας, Πως πρέπει να ενεργούμε ενάντια σε κάθε αδικία, Από αναγκη,από ιστορικά αίτια ή λόγω φυσικής τάξης? Είναι ίσως η παλιά ηθική βασισμένη στον Θεό, αλλά χωρίς Θεό φαίνεται σαν αναγκαιότητα? Κανένα από αυτά τα ερωτήματα δεν φαίνεται να δίνει ικανοποιητική απάντηση!

Επιπλέον, αν σήμερα αντιμετωπίσουμε την ιστορική πιθανότητα πως νέα, ολοκληρωτικά και γενεαλογικά συστήματα εμφανισθούν, η κατάσταση περιπλέκεται. Ας θυμηθούμε το τελευταίο μεγάλο όραμα της Φιλοσοφίας που εμφανίσθηκε στις Λογικές Εξερευνήσεις του Χασερλ το 1900, όπως και η ολοκληρωμένη εικόνα της ψυχής που προτείνει ο Φρουντ στην ερμηνεία των Ονείρων(6). Η φυσική θεώρηση του σύμπαντος σχηματίζεται από την θεωρία της σχετικότητας του Αϊνστάιν το 1905 και 1915. Η συστηματοποίηση της λογικής με τις μαθηματικές αρχές του Ράσελ και του Ουάιτχεντ το 1910 και το Λογικό –Φιλοσοφικό Σύστημα του Βιτγκενστάιν το 1921. Κιόλας, με το Είναι και Χρόνος του Χάιντεγκερ το 1927, ένα ανεκπλήρωτη έργο που σκόπευε να ιδρύσει μια νέα φαινομενολογική οντολογία, η εποχή της πτώσης των μεγάλων συστημάτων σκέψης είχε έλθει.

4.1887, γνωστό και ως Προς μια Γενεαλογία της Ηθικής 5.1885-86 6.1900

Εδώ- είναι απαραίτητο να το αναφέρουμε – δεν μιλάμε για μια παρέμβαση στην σκέψη, αλλά ότι δεν είναι δυνατόν να συνεχίσουμε με την ανάπτυξη των μεγάλων συστημάτων που ερμήνευαν το καθετί. Η ίδια επιρροή αυτής της εποχής διαπερνά τον χώρο της αισθητικής. Είναι οι Στραβίνσκι, Μπαρόκ και Σιβηλιος, Πικάσο, οι ζωγράφοι τοίχου Πιβερα, Οροζκο Σικιουερος, συγγραφείς σαν τον Τζοις οι επικοί του σινεμά όπως ο Αιζενσταιν, οι κατασκευαστές κτιρίων Μπαουχαους με ηγέτη τον Γκροπιους, οι αρχιτέκτονες Ράιτ και Λε Κορμπουσιερ. Και μήπως η καλλιτεχνική παραγωγή μειώθηκε τα επόμενα χρόνια η τώρα? Δεν νομίζω, αλλά έχει διαφορετική μορφή. Γίνεται ρυθμισμένη και αποδομητικη, προσαρμόζεται στο περιβάλλον, υλοποιείται χάρη σε γκρουπ και ειδικούς, η τεχνολογία εφαρμόζεται στο έπακρο.

Οι πολιτικές αρχές που διαφαίνονται εκείνες τις εποχές, που στην εποχή τους δίνουν την ψευδαίσθηση ότι είναι μονολιθικές και απόλυτες μπορούν να ερμηνευθούν ως καθυστερημένο αποκορύφωμα ρομαντισμού ως τιτάνες παγκόσμιας μεταφοράς με οποιοδήποτε κόστος. Εγκαινιάζουν το στάδιο της τεχνολογικής βαρβαρότητας π.χ. της καταπίεσης εκατομμυρίων ανθρώπων, του πυρηνικού ολέθρου, των βιολογικών βομβών, της μεγάλης κλίμακας μόλυνσης και καταστροφής. Αυτό είναι το μεγάλο μηδενιστικό ρεύμα που ανήγγειλε την καταστροφή όλων των οξιών και τον θάνατο του Θεού από τον Ζαρατούστρα! Σε τι πιστεύουν ακόμα οι άνθρωποι, ίσως σε μια νέα εναλλακτική ζωή ή αφήνονται να τους παρασύρει το ρεύμα που τους φαίνεται ακαταμάχητο και ανεξάρτητο της θέλησης τους.

Και η κυριαρχία της τεχνικής στην επιστήμη έχει συντελεστεί, η αναλυτική αποψη του κόσμου, η δικτατορία του χρήματος επάνω στην παραγωγή. Σε αυτό το μίγμα εθνικές και πολιτιστικές διαφορές που υποτίθεται ότι είχαν ξεπεραστεί από την ιστορία επανήλθαν, συστήματα απορρίφθηκαν από την αποδομηση, τον μεταμοντερνισμο και τον στριυκτιυραλισμο. Η σύγχυση της σκέψης είναι συνηθισμένο φαινόμενο μεταξύ των φιλοσόφων χαμηλής νοημοσύνης. Ο συνδυασμός των στυλ που αντικαθιστά το ένα το άλλο, η αποδομηση των ανθρωπίνων σχέσεων και η εμφάνιση κάθε λογής προκαταλήψεων θυμίζουν την εποχή της επέκτασης της αρχαίας Περσίας την ελληνική περίοδο καθώς και τον ρωμαϊκό καισαρισμό.

Δεν σκοπεύω με αυτά που είπα να παρουσιάσω έναν τύπο ιστορικής μορφολογίας ένα ελικοειδές μοντέλο διαδικασιών που στηρίζεται σε αναλογίες. Προσπαθώ να δώσω έμφαση σε απόψεις που είναι γνωστές και οικείες σε εμάς αφού έχουν ήδη εμφανιστεί σε παλιότερες εποχές, αν και σε διαφορετικό πλαίσιο παγκοσμιοποίησης και παραγωγικής διαδικασίας. Ούτε θέλω να διαδώσω μια ασφυκτική ατμόσφαιρα μηχανικής διαδοχής στην οποία η ανθρώπινη βούληση δεν παίζει κανένα ρόλο. Αντιθέτως. Πιστεύω πως χάρη στην ιστορική πείρα της ανθρωπότητας σήμερα υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες για την δημιουργία ενός παγκόσμιου πολιτισμού. Αλλά οι συνθήκες αυτές είναι δύσκολο να υλοποιηθούν. Ας δούμε τώρα πως αναπτύσσεται το χάσμα ανάμεσα στις μεταβιομηχανικές κοινωνίες της πληροφορικής και τις τριτοκοσμικές κοινωνίες, στην αναπτυσσόμενη φτώχεια εντός των πλουσίων χωρών, στο γενικευμένο χάος που εμποδίζει την ιστορική εξέλιξη, στον επικίνδυνο συγκεντρωτισμό του παγκοσμίου κεφαλαίου, στην μαζική τρομοκρατία, στα αποσχιστικα κινήματα, στις εθνικοπολιτιστικες συγκρούσεις, στην οικολογική ανισορροπία, την δημογραφική έκρηξη στις μεγαλουπόλεις λίγο πριν την κατάρρευση… Ας τα σκεφτούμε όλα αυτά και χωρίς να σκεφτόμαστε σκηνές Αποκάλυψης θα πρέπει να συμφωνήσουμε στις δυσκολίες που παρουσιάζει ο κόσμος σήμερα.

Το προβλημα εγκειται, κατά την αποψη μου, στην δυσκολια μεταβασης από τον τωρινο κοσμο στον επομενο. Και όπως πριν την πτωση κάθε πολιτισμου και την δημιουργια ενός νεου, θα πρεπει να περιμενουμε μια ενδεχομενη οικονομικη καταρρευση, μια διαδιδομεμη αποσυνθεση, αντικατασταση του κρατους από το παρακρατος και τις συμμοριες, την αδικια, αποθαρρυνση, ανθρωπινη υποβαθμιση, χαλαρωση των σχεσεων, μοναξια, αυξημενη βια και τρομοκρατια σε ένα περιβαλλον που γινετααι κάθε στιγμη πιο γρήγορο και παγκόσμιο. Πάνω από όλα πρέπει να δούμε ποια είναι η νέα μορφή του κόσμου που προτείνεται. Τι τύπο κοινωνίας ,οικονομίας, άξιες, διαπροσωπικές σχέσεις, διάλογο μεταξύ κάθε ανθρώπου και του γείτονα του, κάθε ανθρώπου και της ψυχής του?

Πάντως για κάθε νέα πρόταση υπάρχουν δυο πράγματα που είναι απίθανο να συμβούν.

1. Κανένα ολοκληρωμένο σύστημα σκέψης δεν θα μπορεί να δημιουργήσει τομές σε μια εποχή αποσύνθεσης.
2. Κανένα λογικό θεωρητικό σχήμα δεν θα μπορεί να αντέξει την αμεσότητα της πρακτικής ζωής και της τεχνολογίας.

Αν ο Θεός δεν έχει πεθάνει, τότε οι θρησκείες είναι υπεύθυνες απέναντι στην ανθρωπότητα. Σήμερα έχουν χρέος να δημιουργήσουν ένα νέο ψυχολογικό και κοινωνικό κλίμα, να ενισχύσουν την πίστη τους με μια εκπαιδευτική στάση και να αποβάλλουν κάθε στοιχείο φανατισμού και δογματισμού. Δεν μπορούν να παραμείνουν αδιάφορες απέναντι στην πεινά, την άγνοια , την τυφλή πίστη και την βία. Πρέπει να δείξουν ανοχή και διεξάγουν διάλογο απέναντι στα αλλά δόγματα καθώς και με τον καθένα που νοιώθει υπεύθυνος για την μοίρα της ανθρωπότητας. Πρέπει να γίνουν ανοιχτές – και

παρακαλώ αυτό να μην το θεωρήσουν ασέβεια – στις εκδηλώσεις του Θεού στις άλλες κουλτούρες. Περιμένουμε από αυτές να βοηθήσουν την κατάσταση σε σύντομο χρονικό διάστημα, πράγμα πολύ δύσκολο.

Αν όμως ο Θεός πέθανε στις καρδιές των θρησκειών, τότε μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι Αυτός θα αναγεννηθεί σε μια νέα κατοικία, όπως η ιστορία της καταγωγής κάθε πολιτισμού διδάσκει. Και αυτή η νέα κατοικία θα βρίσκεται στην καρδιά κάθε ανθρώπου, απομακρυσμένη από όλους τους επίσημους θεσμούς και την πολιτική δύναμη.

Αυτό ήταν όλο, ευχαριστώ παρά πολύ.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ SILO ΣΤΗΝ ΑΪΤΗ (Las Cayees)

(22 Ιουνίου 1997)

Απλά και με λίγα λόγια θα ήθελα να σας πω ότι δεν υπάρχει κανένα κίνημα στον κόσμο, κανένα πολιτικό κόμμα στον κόσμο, καμία οργάνωση στον κόσμο, που να λειτουργούν καλά, αν τα άτομα που το απαρτίζουν δεν είναι υψηλά εμπνευσμένα άτομα.

Ο Ανθρωπισμός μπορεί να λειτουργήσει καλά ή μπορεί να λειτουργήσει άσχημα, όλα εξαρτώνται από το τι είδους άτομα συνθέτουν το Κίνημα. Οπότε το κέντρο βαρύτητας, η πιο μεγάλη σημασία του Ανθρωπισμού βρίσκεται στα άτομα που το συνθέτουν, όχι στην οργάνωση. Όμως κανείς δεν μπορεί να ξέρει τι άνθρωπος είναι αυτός που βρίσκεται δίπλα του, κάθε άνθρωπος πρέπει να ψάξει στην καρδιά του, κάθε άνθρωπος πρέπει να δει, αν θα μπορέσει να εργαστεί για τον Ανθρωπισμό ή έχει άλλα προβλήματα να λύσει.

Οποιοσδήποτε άνθρωπος θέλει να εργαστεί για τον Ανθρωπισμό θα βρει ανοιχτές τις πόρτες, όμως αυτός ο άνθρωπος, αυτός ο ίδιος, θα πρέπει να κοιτάξει στην καρδιά του για να δει αν είναι άνθρωπος με πίστη, θα πρέπει να δει για να κινήσει το συνολικό σχέδιο, αν αυτός ο άνθρωπος αισθάνεται αρκετά δυνατός για να προωθήσει αυτήν την προοπτική, θα πρέπει να περιμένει πριν ενταχθεί στο Ανθρωπιστικό Κίνημα.
Αυτό είναι ένα Κίνημα για άτομα, που ήδη έχουν αποφασίσει με την καρδιά τους να κινήσουν τον κόσμο που τους περιβάλλει. Οπότε κάθε φορά που προσκαλούμε καινούριους ανθρώπους, αυτό που τους ζητάμε είναι να εξετάσουν τον εαυτό τους. Να κοιτάξουν μέσα τους, να δουν τα μειονεκτήματα και τις αρετές τους, να αντλήσουν δύναμη και αν αισθανθούν ικανοί να ενταχθούν αμέσως και αν δεν αισθάνονται ικανοί να περιμένουν έξω.

Εδώ έχει ξεκινήσει ένα σχέδιο αλφαβητισμού. Είναι ένα σχέδιο που δεν λειτουργεί με τη βοήθεια των κυβερνήσεων. Είναι ένα σχέδιο που δεν λειτουργεί με τη βοήθεια των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Είναι ένα σχέδιο που μπορεί να λειτουργήσει μονάχα αν τα μέλη του Ανθρωπιστικού Κινήματος το στηρίξουν με την καρδιά τους, γιατί δεν υπάρχει κανενός τύπου βοήθεια για να κινηθεί αυτό το σχέδιο. Οπότε εδώ ξεκινάει ένα ιστορικό πείραμα, που θα εξαρτηθεί από τους ανθρώπους. Δεν θα εξαρτηθεί από τις κυβερνήσεις ούτε από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Ξανά λοιπόν, ξανά εγώ λέω ότι ο κόσμος που θα εργαστεί στον Ανθρωπισμό πρέπει να εξετάσει μέσα του, γιατί είναι πολύ μεγάλη η δύναμη που χρειάζεται για να πραγματοποιηθεί αυτό.

Δεν θα σας ενοχλήσω άλλο με μακριές εξηγήσεις.

Σας ευχαριστώ πολύ που είστε εσείς εδώ παρόντες και εγώ θα μεταφέρω αυτήν την εμπειρία σε μία μεγάλη συνάντηση που θα κάνουμε στην Ευρώπη, για να εξηγήσω τι κάνουν οι άνθρωποι στην Αϊτή, γιατί είναι πιθανό αυτή εδώ η εμπειρία να είναι χρήσιμη και για άλλες χώρες.

Σας ευχαριστώ όλους και ο Θεός να σας έχει καλά.